EESTI ENERGIA

Jordaania õliprojekt võtab uue mõõtme

Jordaania põlevkivi sobib meile ideaalselt, õli tuleb, ütles Eesti Energia Jordaania arendusprojektide juht **Andres Anijalg**. ▶ 4–5

Äripäev

Ausalt ja kartmatult

Reede, 7. aprill 2017 nr 68 (5666) **3 eurot**

OSTA ÄRA

Parimad pakkumised!

06.04–16.04.2017

Acme
AKTIIVSUSMONITOR
Fitness CT-03
Sammulugeja, läbitud distants, arvestuslik kalorite kulu, une ja aktiivsuse monitoorimine. Kell, äratuskell, kõnede ja sõnumite teavitus. Bluetooth ühendus nutitelefoniga

16,95

TASAKAALULIIKUR
59 x 19 x 18,5 cm, kaal 11 kg
Võimsus 2 x 250 W, kiirus 10 km/h
Samsung Liitium aku 36v/4.4Ah
Aku kestvus umbes 10-15 km
Aku laadimisaeg 2-3 tundi
Kallakuraadius max 15°
Kandevõimes 20-100 kg
Ees sinised LED-tuled

299,00 (349.00)

Philips
ROBOTTOLMUIMEJA
FC8810/01
Kolme-etapiline puhastussüsteem koos kuivpesufunktsiooniga, 0,4 l lihtsasti tühjendatav tolmumahuti, neli puhastusrežiimi, infrapunaandurid (6 tk), nutikas tuvastussüsteem, tolmuandur, 90 min tööaeg, kaugjuhtimispult, naaseb automaatselt dokkimisjaama

272,95

Finlux
TELEVIISOR 55"
FUA-8020
UHD SMART TV
Ekraan: 55", ultra HD (4K) tugi, USB sisend, HDMI sisendid teiste HDMI pistikutega seadmete ühendamiseks, SCART-konnektor väliste seadmete jaoks, stereo helisüsteem, kõrvaklappide ühendus, automaatne programmeerimissüsteem, käsitsihäälestus, automaatne väljalülitus 8 tunnise tööaja järel, unetaimer, lapselukk, NTSC-taasesitus, arvutisisend, pilt väljas funktsioon, programmi salvestus, Ethernet (LAN) interneti-ühenduseks ja -teenusteks, sisseehitatud WIFI tugi

579,00

Bosch
KAPSELKOHVIMASIN
Tassimo VIVY Lemon
TAS1256 1300 W
Võimalik ühe nupuvajutusega valmistada üle 40 erineva joogi (sõltuvalt kapslist), automaatne puhastus pärast iga tassi valmistamist, joogi kanguse reguleerimine, 0,7 l veeanum, kompaktne suurus

47,95

06.04 - 16.04

PRISMA

HOONETE ENERGIATÕHUSUSE UUS AJASTU

Innovatiivsed suurepäraste soojusomadustega QuadCore sandwich paneelid

Oma klassi parim
λ= **0,018** W/(m·K)
Peale vanandamise protsessi (vastavalt EN 14509)

POWERED BY QuadCore™ TECHNOLOGY

0,09 W/(m²·K)
U-arv kuni:

FM and LPCB
Kindlustusettevõtete poolt sertifitseeritud ja kinnitatud

B-s1,d0
Tuletundlikuse klass vastavalt EN 14509

Kingspan OÜ
Mustamäe tee 55
10621 Tallinn, Eesti
Tel (+372) 6516661 info@kingspan.ee

Skaneeri QR kood, et brošüür alla laadida

Kingspan®
Insulated Panels

Maxilla®
HAMBAKLIINIK

Tegevusloa number: L03260

Tallinn: 6 601 006
Tartu: 7 371 100
Elva: 7 356 777

www.maxilla.ee

Tallinn: Tartu mnt 25, tallinn@maxilla.ee **Tartu:** Emajõe Ärikeskus, tartu@maxilla.ee **Elva:** Kesk 27, elva@maxilla.ee

PUHKEPÄEV

Seiklus pimedas mühisevas metsas

Aprilli viimasel nädalavahetusel leiab aset Öörännak. Maaliline Kõrvemaa maastik neelab seiklejad öises hämaruses endasse ja algab põnev mäng. Eestimaa öine loodus on meeldiv koht kõigile, mitte vaid sportlastele. ▶ 14

INTERVJUU

EfTEN peab uute ostudega pausi

"Võib-olla oleme sisenemas aega, kus parim investeering on see, mida sa täna ei tee," iseloomustab EfTEN Capitali tegevjuht Viljar Arakas praegust olukorda, kus ärikinnisvara hind on tõusnud liiga kõrgele. ▶ 8–9

INVESTOR

Majandustsükkel annab õiged vastused

Investor peaks ühte või teise varaklassi raha paigutamisel arvestama, milline majandustsükkel käimas on. Näiteks langusfaasis kukuvad aktisad ja kaubaturud ning seda hetke tuleks osata ennetada. ▶ 22–23

PÄEVA TEGIJA ▲

Pai väga tõsine süüdistus Keskerakonna suunal

Kunagine teatridirektor, hilisem Tallinna linnapea Edgar Savisaare ihulavastaja **Meelis Pai** ütles "Pealtnägijale", et linnahalli afääris püüdis Keskerakond ja Taavi Aas suunatud projekteerimiskonkursiga raha parteikassasse kantida. Tallinna linnavalitsus vabastas märtsis Meelis Pai Tallinna Linnahalli ASi nõukogu esimehe kohalt, kuna mees sõlmis ise endaga töölepingu kunstilise juhi ametikoha täitmiseks. Hiljem teatas Meelis Pai, et hoidis enda kinnitusel ära kolme miljoni euroni ulatuda võinud kahju. Pai, mine lõpuni – kui su jutt on tõsi, on see väga suur asi ja vajab süüdlaste vastutusele võtmist!

Äripäev

Ausalt ja kartmatult

Reede, 7. aprill 2017
nr 68 (5666) **3 eurot**

EUR/USD	USD/EUR	EUR/SEK	EUR/RUB	NordPool	Euribor
1,0678 ▲	0,9365 ▼	9,5748 ▲	59,6596 ▲	32,22 ▲	-0,241 ▲

EESTI ENERGIA

Araabias õlišeigiks

Eesti Energia tahab Jordaaniasse teha õlitehase, mille võimsus on kaks korda suurem Eesti praegusest õlitoodangust. ▶ 4–5

▲ **Kümne aasta töö viljana hakkab Eesti Energia koostöös hiinlaste ja malaislastega Jordaania kõrbesse elektrijaama ehitama.** FOTO: HARRY TUUL

LÜHIDALT

Dagens Industri: Swedbanki ähvardab karistus

Rootsi majandusleht Dagens Industri kirjutas eile esilehel, et tõenäoliselt on Swedbankil oodata Rootsi finantsinspektsioonilt karistust panga juhtivtöötajate töö kõrvalt aetud kinnisvaraärist alguse saanud skandaali tõttu.
See skandaal viis ametist nii asjaosalised juhtivtöötajad kui ka panga tegevjuhi Mikael Wolfi ja nõukogu esimehe Anders Sundströmi.
Finantsinspektsioon alustas 2015. aastal uurimist, kuidas on pangas reegleid täidetud huvide konflikti vältimiseks. Peagi on oodata otsust. Lehe valduses on kirjavahetus, mille põhjal võib järeldada, et finantsinspektsioonil on küpsemas otsus panka karistada.

Harju Elektri aktsia rallis

Eile tegi Harju Elektri aktsia üle viieprotsendise hüppe ning tõusis ka Balti enimkaubeldud aktsiate edetabelisse.
Pärastlõunal kella nelja paiku oli tõus 5,01 protsenti, kuid päeva jooksul jõudis aktsia ka hulga kõrgemal ära käia. Viimaseks hinnaks märgiti 3,98 eurot. Harju Elektri aktsia meelitas eile investoreid kauplema, nii et käibeks kujunes 106 115 eurot.
LHV analüütik Benjamin Toomiste selgitas, et sügavamat põhjust ralli taga pole. "Ebalikviidsel turul tavapärasest suurem käive ilma uudiseta tähendabki paraku suuremat volatiilsust. Ühe suurema kliendi ostuhuvi võib mõjutada aktsia hinda juba oluliselt ning see on probleemiks pea kõikidel Balti ettevõtetel," ütles Toomiste.

ANALÜÜS

Eesti riigieelarve pole kunagi olnud kivisse raiutud

Keskerakonna, sotsiaaldemokraatide ja IRLi plaan lubada riigieelarvesse ajutist miinust nimetatakse murranguliseks. Kui vaadata tagasi ajalukku, siis on pilt segasem, sest Eesti riigieelarve pole kunagi olnud kivisse raiutud ning on olnud nii nominaalses kui ka struktuurses puudujäägis.

Üleeile sai avalikuks rohepuna-sinise valitsuse soov tulevikus riigieelarve ajutiselt kuni 0,5 protsendiga miinusesse lasta, kui varasematel aastatel on eelarve ülejäägis olnud. Teisisõnu hakataks riigieelarve struktuurset tasakaalu arvestama edaspidi pikema perioodi keskmisena.

Struktuurne positsioon peaks näitama, missugune on eelarve majandustsükli kontekstis ja seda ilma ühekordsete mõjudeta. Struktuurse puudujäägiga eelarveid pole aga varem tehtud, sest seadus seda ei luba. Küll aga on eelarve jäänud struktuursesse puudujääki (vt graafik).

Viimase kümne aasta jooksul on puudujäägiga eelarve olnud või plaanitud ka varasemate valitsuste poolt, olgu nende eesotsas Andrus Ansip või Taavi Rõivas. Tõsi, erandiks võib lugeda aastaid 2007–2009, mil Eestigi langes sügavasse majanduskriisi ja puudujääk oli vältimatu. Kuid Ansipi valitsuse juhtimisel on Eesti eelarve olnud puudujäägis ka näiteks aastatel 2012–2013 nii nominaalselt kui ka struktuurselt. Enamgi, eelarve tasakaalu tagamiseks liidendati just sel perioodil ka töötukassa reservid, mis kasvavad pidurdamatult tänaseni ja tasakaalustavad eelarvet.

Kuigi Taavi Rõivase valitsususte ajal riigieelarve aasta lõpus kunagi puudujääki ei vajunud, plaaniti seda nominaalse puudujäägiga korduvalt. Näiteks 2015. aastal plaaniti nominaalselt puudujäägiks 0,5% ja 2016. aastal 0,1%. Tänu oluliselt paranenud maksulaekumistele suudeti puudujääki vältida. Tõsi, struktuurselt oli prognoosis vastavalt 0,6- ja 0,8protsendine ülejääk, nagu seadus ette näeb.

▲ **Taavi Rõivase (vasakul) ja Andrus Ansipi valitsuse ajal on samuti rigieelarve tasakaal paigast ära olnud.** FOTO: ERIK PROZES

VÕRDLUS

Eelarve tasakaal pole kivisse raiutud

protsenti SKPst

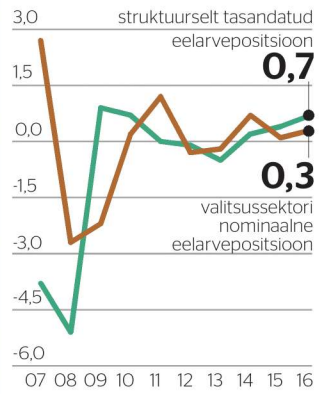

Riigieelarve tasakaal on olnud paigast mitte ainult kriisi ajal, vaid korduvalt ka pärast seda

ALLIKAS: STATISTIKAAMET, RAHANDUSMINISTEERIUM

Praegust muudatust käsitleb valitsus raamatupidamisreeglite muutusena. Rahandusminister Sven Sesteri selgitusel näeb seadus ette, et kui riigieelarve jääb miinusesse, tuleb see järgnevatel aastatel katta ülejäägiga. Küll aga pole võimalik käituda vastupidi ehk ühe aasta ülejäägiga katta järgmise aasta puudujääki. Muudatuse taga on soov lisada eelarvesse rohkem paindlikkust, mille tõi välja rahandusministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna juhataja Sven Kirsipuu. Ta tõi näite, et 40 miljonit eurot eesistumisega seotud kulusid tuli nihutada, kuna eesistumine nihkus pool aastat varasemaks. Sellises olukorras on seni tulnud ühel aastal 40 miljonit eurot mujalt kärpida, et tasakaal säilitada. Tulevikus seda teha vaja pole.

Varasemast tuttav olukord

Olukordi, kus valitsus on kulutusi tõstnud ühelt aastalt teisele, on olnud varem. Näiteks tegi nii Rõivase valitsus, kui kandis 2016. aasta ressursitasude vähendamise kriisis põlevkivitööstustele ka tagantjärele 2015. aastasse, mis tähendab, et 2016. aastasse ei tekkinud lisakulusid, mille arvel oleks pidanud teisi tegevusi kärpima.

Jüri Ratase valitsuse plaan on sattunud oodatult nii opositsiooni ehk peamiselt Reformierakonna kui ka Eesti Panga kriitika alla, kelle arvates ei peaks valitsus kulutama üle jõu ning seda eriti pikaajaliselt ja süstemaatiliselt.

ÄRIPÄEV.EE

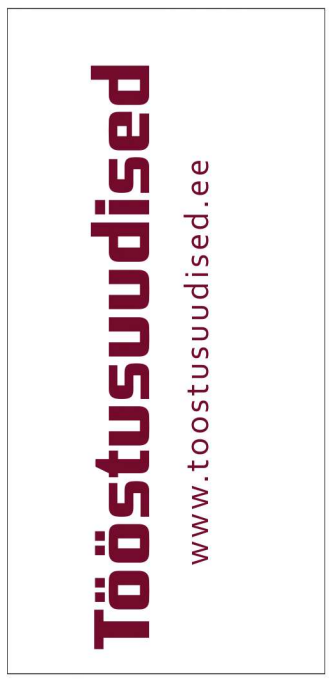

LENNUNDUS

Jüri Mõis: Nordical on asjad pea peal

"Nordica, kuidas teie 2019 kasum muidu määramatus maailmas täna nii selge on?" on ettevõtja Jüri Mõis hämmingus, lugedes Nordica juhatuse liikme Ahto Pärli eilset sõnumit Äripäeva lugejatele.

Pärl kirjutas eilses Äripäevas, et lennufirma Nordica plaanib selle aasta lõpetada praegusest väiksema kahjumiga ning jõuda 2019. aastal kasumisse.

"Oleme avalikult lubanud 2017. aasta lõpetada juba oluliselt väiksema kahjumiga, ligikaudu 6 miljoni euro juures, mis peab järgmisel aastal veel poole võrra langema," kirjutas Pärl.

Palju raha sisse tambitud

Mõis leidis, et artiklis on asjad pea peale keeratud. "Raske küsimus sellele mäesuusavarustuse firmalt nime laenanud lennundusettevõttele kõlab nii: milline on teie omakapitali tootlus?" põrutas Mõis ja jätkas: "2015. aastal investeeriti suur hunnik riigi raha raha ja tambiti peale suuri kahjumeid, ja tulevikuks lubavad ühel aastal natuke kasumit näidata?! Lennunduskonjunktuuri ei oska määrata, liinid pole teada, konkurentide kavatsusi ei tea, kütuse hinna prognoose ei saa koostada, aga kasum – palun väga!"

Ettevõtte kodulehel võiks Mõisa arvates olla majandusraportid, mis peaks olema riigiettevõtte jaoks reegel, märkis Mõis.

"Juhtkonda sooviksin aga olemasolevates oludes ka kiita – Adrian Airwaysist LOTiks saamine oli väga mõistlik ja tõi ka näiteks minu nende klientide hulka tagasi. Kui nad Nordica brändi ka maha jätaksid ja riigikassast 15 uue lennuki jaoks raha küsima ei kavatse minna, siis pole hullu midagi, annavad ikkagi inimestele tööd," leidis Mõis.

Tema sõnul oli, on ja jääb Ida-Euroopa regiooni kaks elujõulist lennufirmat, Finnair ja Turkish. "LOT on suurte lootuste ja ambitsioonidega, kuid eks me mäleta ka Czech Airlinesi ambitsioonikust ja kolm korda päevas Tallinna lende," oli Mõis skeptiline. "Näe, leedukatel seevastu polegi oma lennufirmat ja lendavad rahulikult edasi, ilma et riigi raha kuluks."

ÄRIPÄEV.EE

Sisuturundus on oma kauba, teenuse, firma tutvustamine huvitavate lugude jutustamise kaudu. ST teenib alati tellija turunduslikke eesmärke.

ST
Sisuturundus

Mida peab teadma kinnitusvahendi ostmisel?

Konkurents turul on tihe ning nii tuleb ette kahetsusväärseid olukordi, kus odava hinna pakkujad püüavad klientidele hämada. Tegelikult peab iga kandvatesse konstruktsioonidesse paigaldatava kinnitusvahendi pakendil olema kinnitus selle sertifikaadi olemasolust ning sisalduma info tootja, toote ja vastavate normide kohta.

Kui Peeter Kukel (nimi muudetud) tuleb ühel päeval hea mõte ehitada terrass oma aeda, siis hakkab ta otsima selleks sirgeid laudu. Kulub kaks nädalat ja lauad on käes. Nüüd on vaja veel kruvisid sinna juurde. Läheb ehituspoodi ja leiab terrassikruvid. Pakendi peale on kirjutatud „Välispidiseks kasutamiseks, klass C3". Teatavasti on klass C3 väljas kasutamiseks. Ostab kruvid ja ehitab terrassi valmis. Peeter on rõõmus nagu ikka inimene, kes oma kätega midagi valmis on teinud.

Õnnetu, ent õpetlik juhtum terrassiga

Aga oh õudust! Kahe nädala pärast on terrassikruvide ümber tekkinud pruunid laigud. Peeter on õnnetu ega tea, mida teha. Läheb oma muret kurtma naabrimehele ja ennäe, naabril samasugune pruunilaiguline terrass. Kas ehk peabki nii olema? Igaks juhuks võtab Peeter ühendust firmaga, kes neid kruvisid maale toob. Kurdab oma muret, aga vabanduse asemel saab tõrelda, miks ta pole uurinud maaletooja kodulehel infot, kus kõik on must valgel kirjas: kus tohib kasutada ja kus mitte. Siiski vahetatakse valed kruvid õigete, roostevabade kruvide vastu välja. Aga juba on hilja. Terrassilauad on rikutud ja tuleb ka need välja vahetada.

▲ ITW Construction Products OÜ Baltikumi müügijuht Henry Tartes.

Kommenteerib ITW Construction Products OÜ Baltikumi müügijuht Henry Tartes:

„Tänapäeval, kus pakkumine ületab nõudlust ikka kordades, leiavad inimesed endale ise lahendused. Ostavad kauba ära, aga ei pööra tähelepanu pakendile, kus peaks olema kirjas tootja, kes võtab vastutuse selle pakendi sees oleva sisu kvaliteedi eest. Abi pole sellestki, kui ümbrisel on olemas kinnitus sertifikaadi olemasolust. Kui juhtub, et tuleb teha reklamatsioon, siis polegi kellelegi teha. Praegu on olukord, kus turul esineb palju sellist pettust, et sertifikaat on olemas, aga tootjat märgitud pole."

Tartesele hakkas Kuke terrassi juhtum huvi pakkuma ja ta otsustas uurida, kus viga tehti. Küsis kahjukannatajalt, mis kruvisid ta kasutas, läks poodi ja ostis endale ka selle karbi. Edasi võttis ühendust riikliku ehitusjärelevalvega ja teatas sellest juhtumist. Ehitusjärelevalve võttis ühendust maaletoojaga ja nõudis selle kohta selgitust. Selgus, et sertifikaat on olemas ja sellel on kirjas, et immutatud ja termotöödeldud puidul ei tohi neid kruvisid kasutada. Lisaks veel, et kruvi ei tohi väga kiirete pööretega keerata, vastasel juhul tuleb kruvi rooste eest kaitsev pinnakate maha. Kõike seda võib lugeda sertifikaadist, aga mitte pakendilt.

Ostja ei tea oma õigusi

Henry Tartes kommenteerib: „Ostjal on alati õigus küsida müüjalt toote sertifikaati näha. Inimesed ei tea, et see õigus on olemas ja on firmasid, kes kasutavad seda ära. Kui ostja saab müüjalt sertifikaadi, siis tasub tal kontrollida, kas see on välja antud just sellele tootele. Ja kui tootel on ainult sertifikaat, aga tootjat märgitud pole, ei tasu seda siiski osta."

2011. aasta aprillist peab CE-märgisega kinnititel olema ühesugune nõuetele vastavuse selgitus ehk vastavusdeklaratsioon ja see peab olema kohalikus keeles. Pakenditel ette nähtud CE-märgis tuleb esitada tootestandardis.

TASUB TEADA

Rahvusvahelisse Illinois Tool Worksi (ITW) kontserni kuuluva ITW Construction Productsi eesmärk on välja töötada erinevaid ehituslikke kinnituslahendusi ning aidata selle kaudu oma partneritel, sealhulgas majatehastel ning ehitusettevõtetel pakkuda parimat kvaliteeti.

ITW-le kuulub üle 19 000 patendi ning ettevõtte tootearendusosakond panustab pidevalt uute toodete väljatöötamisse. Lisaks kinnitustarvikutele pakub ettevõte kõrgeima kvaliteediga tööriistu professionaalidele: elektri- ja akutööriistad, suru-õhutööriistad, gaaslahendusega impulsstööriistad ning padrunite peal töötavad montaažitööriistad betooni ja raua sisse naelte laskmiseks. Samuti pakub ITW Construction Products tööstuste tootmisliinidele automatiseeritud naelutus- ja klammerdusportaale.

ITW Construction Productsi olulisemad kaubamärgid:

1. Spit on olnud alates 1949. aastast Euroopa juhtivaid brände betoonikinnituste ning ka gaasi- ja montaažinaelutite tootmise alal.
2. Paslode on tuntuim kaubamärk impulssnaelutite (gaasiga töötavad) tootjate seas. Paslode kaubamärgi alla koonduvad sel aastal ka Duo-Fasti profiehitajale mõeldud pneumaatilised tööriistad ja kinnitustarvikud.
3. Sima (Paslode) laias tootevalikus leidub tarvikuid kanduritest ja ehitusnurkadest naelte ning kruvideni.
4. Haubold on traditsioonidega Saksa naelutite tootja, pakkudes nii klambripüsse ja klambreid kui ka trummelnaeluteid.
5. Adjufix pakub ainulaadset kinnituslahendust akende ja uste paigaldamiseks.

Tootmisettevõttena jälgib ITW hoolikalt oma ökoloogilise jalajälje suurust ning kasutab oma tootmises võimalikult loodussõbralikke materjale. See ei pruugi olla kõige soodsam lahendus, aga ITW jaoks oluline. Tänapäeval mõeldakse aina enam roheliselt ka ehitusvaldkonnas ning pööratakse tähelepanu sellele, kuidas materjalid on toodetud ning kui palju selleks loodusressursse säästetud. ITW-l on tehased peaaegu igas maailmajaos. Aastatega on ITW kokku ostnud parimaid kvaliteetseid kinnitusvahendeid ja tööriistu valmistavaid ettevõtteid. ITW tooted on saadaval kõigis suuremates ja professionaalsemates kauplustes ning kui vajalikku toodet poes parasjagu saadaval pole, saab kõike tellida.

KOMMENTAAR

INDREK KALEV
Moodulmajade tootja Harmet ostujuht

Oleme üle kümne aasta kasutanud ITW kinnitusvahendeid ja tööriistu. Kümme aastat räägib ise enda eest, oleme väga rahul. Paigas on ITW toodete hinna ja kvaliteedi suhe. Samuti on oluline see, et ITW väga heade tööriistadega ei saavutata mitte ainult parimat tulemust, vaid hoitakse ka kokku kallist tööaega.

HENRI ALAS
Ehitusettevõtte EFC Norge AS peadirektor

ITW teenuseid kasutame küllaltki suures ulatuses. Ostame neilt suure osa vajaminevatest kinnitusvahenditest, tööriistadest ja samuti kasutame nende tugiteenuseid. Oleme veendunud, et dokumentatsioon on ITW-l hästi paigas. See tähendab, et kui peaks tekkima küsimusi sertifikaatide õigsuse ja toote vastavuse kohta, siis saame Henrylt alati abi. Hindame nende tööriistade ja kinnitusvahendite kvaliteeti ning kiiret ja korralikku hooldust. Praegu on nad meie hinnangul ühed kiiremad ja täpsemad Eestis – tööriistad ei jää hooldusesse nädalateks kinni ning ka teenindus on heal tasemel.

▲ Selline on tulemus, kui valesti valitud kiilankrud või betoonikruvid.

„Ehitusalases kvaliteedis ei saa järele anda. Kinnituslahendused moodustavad kogu ehitise maksumusest võib-olla protsendi või poolteist, kuid nende kvaliteet omab äärmiselt suurt tähtsust kogu hoone eluea ning vastupidavuses.

Henry Tartes

▲ Selline tulemus, kui on valesti valitud kinnitid.

▲ Selline on tulemus, kui on valesti valitud välislaudise kinnitused.

MIS ON MIS

Faktid ITW kohta

ITW asutati 1912
Eestis tegutseb ITW aastast 1995
Kontserni kuulub 84 ettevõtet
Tegutseb 57 riigis
Töötajaid 48 000
19 000 patendiga

toimetaja Harry Tuul
tel 667 0111
toimetajad@aripaev.ee

Äripäev
7. aprill 2017

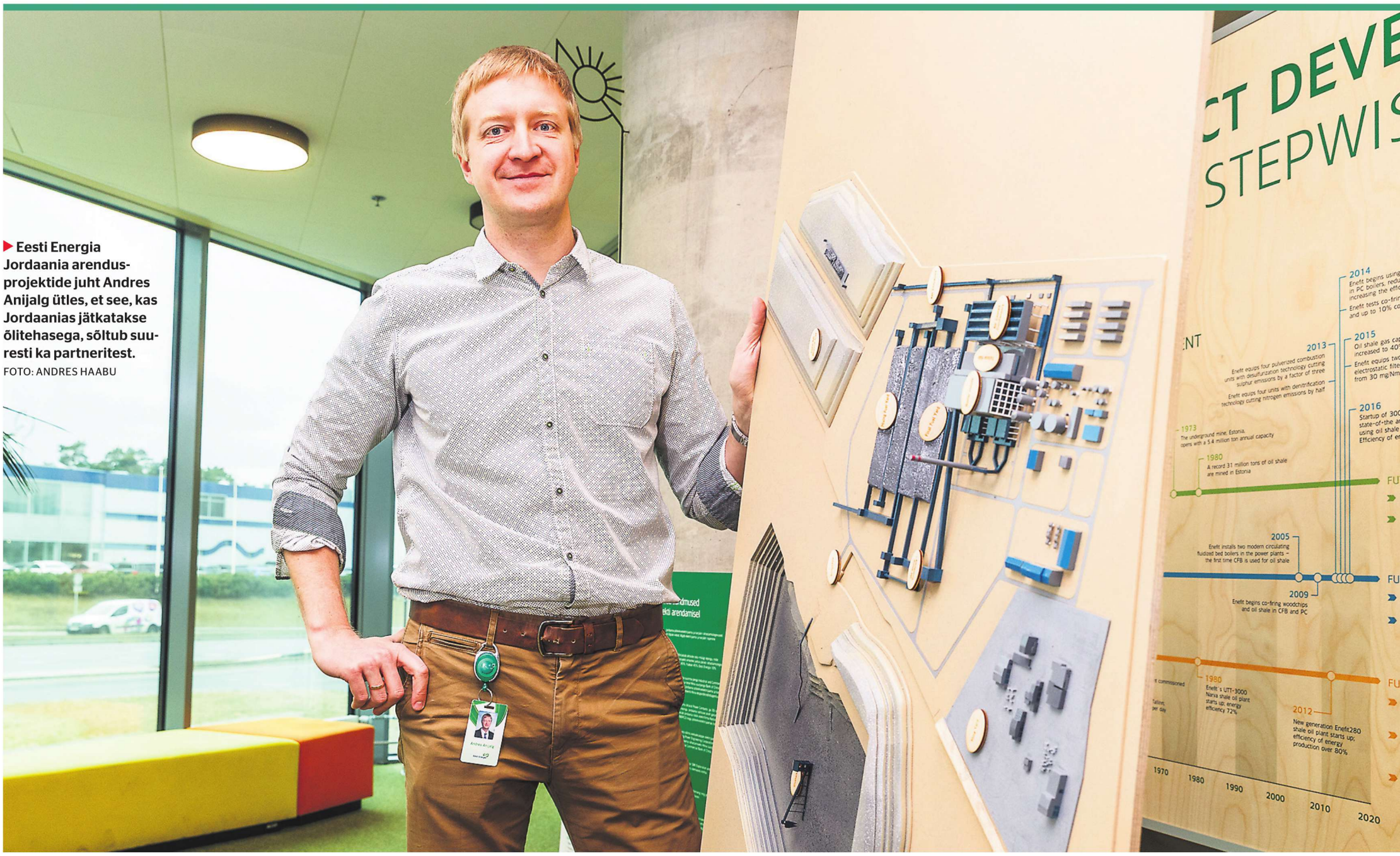

Eesti Energia Jordaania arendusprojektide juht Andres Anijalg ütles, et see, kas Jordaanias jätkatakse õlitehasega, sõltub suuresti ka partneritest.
FOTO: ANDRES HAABU

EESTI ENERGIA

Jordaaniasse on plaanis hiiglaslik õlitehas

Eesti Energia arendatud Jordaania elektrijaama ehitus on käima läinud. Nüüd plaanib riigifirma liikuda edasi projektiga rajada jaama kõrvale suur õlitehas.

MÄRT BELKIN
mart.belkin@aripaev.ee

Äripäev

Uue Jordaania tehase tootmismaht võiks seniste analüüside järgi ulatuda 20 000 barreli põlevkiviõlini päevas. See on kaks korda rohkem kui Eesti Energia praegune tootmisvõimsus Eestis – 9500 barrelit päevas. Kontseptsiooni vaatab riigifirma praegu üle, nii et tehase tegelik tootmismaht võib muutuda.

Õliprojekt on Eesti Energia jaoks taustal olnud juba aastaid. Just sellest algas 2006. aastal koostöö Jordaania valitsusega. Eestisse olukorraga tutvuma tulnud jordaanlased avastasid aga Narva elektrijaamad ning tahtsid esmalt edasi liikuda põlevkivist elektri tootmisega.

Nii jäi õlitehase rajamise projekt ootele, kuna kaht nii suurt projekti paralleelselt ei arenda. Nüüd, mil elektrijaama ehitus on käima läinud, hakkab riigifirma õliprojektiga tegelema. "Tehniliselt on ta läbi testitud, Jordaania põlevkivi sobib Enefit-seadmele ideaalselt, õli tuleb," ütles Eesti Energia Jordaania arendusprojektide juht Andres Anijalg.

Õliprojekti juures tahab riigifirma olla arendaja – suhe pankade ja partneritega peaks olema sisuliselt sama kui elektrijaama rajamisel. "Olla arendaja, valmistada see projekt ette, nii et see on usaldusväärne ja vastuvõetav pankadele ja investoritele," kirjeldas Anijalg. Suurt omakapitalipanust nõudvat pikaajalist strateegilist investeeringut Eesti Energia Jordaaniasse ei plaani.

20
tuhande barreli päevas võiks ulatuda Jordaania õlitehase tootmismaht.

Kodu ei kannata

Kümmekond aastat tagasi kritiseeris kunagise Eesti Põlevkivi juht Lembit Kaljuvee Jordaanias äri alustamist tugevalt, praeguses faasis on arendusega edasiminemine tema sõnul aga hea ja õige. "See annab Eesti põlevkivitööstusele seda, et saame end maailma mastaabis kirja panna. Me ei sosi ainult kohapeal, vaid oleme tegijad ka mujal," rääkis ta.

Kui Jordaaniasse minnes oli Kaljuvee sõnul suur probleem, et paljud Eesti Energia tippspetsialistid tegutsesid seal ning Eestis jäi osa vajalikku tööd ja uuringuid tegemata, siis nüüd seda ohtu pole. "Ma arvan, et järgmiste Jordaania etappide juures kodu ei kannata," ütles Kaljuvee.

Õlitehase arendamist ootab Eesti Energialt ka Jordaania valitsus. Anijala sõnul oleks õlitehast rajada lihtsam, sest elektrijaama ehitamise tõttu rajatakse ka põlevkivikarjäär ja majutuslinnak, kus töölised elada saavad. See tähendab, et uue projekti jaoks on olemas nii taristu kui ka tooraine.

Kui tasuv saab põlevkiviõli tootmine praeguste madalate energiahindade juures olla? Anijalg ütles, et see on peamine murekoht ja riigifirma testib ideid, kuidas kulud allapoole tuua. "Kui me selle saame tehtud, on projektil ka reaalselt perspektiiv," rääkis Jordaania arendusprojektide juht.

Kaljuvee sõnul on põlevkiviõlil suur tulevik, kui õppida seda üha paremini ja odavamalt tootma – just seda Jordaanias õppida saabki. Ta lisas, et ka 40dollarise naftabarreli hinna juures tegi Eesti Energia kasumit ning ka väiksemad õlitootjad, nagu Kiviõli Keemiatööstus, tulid toime. "VKG sai ka poole kopsuga hingata täitsa. Ega nafta hind nii alla ei jää," ütles ta.

Turul ka naftahiiud

Naftat Jordaanias ei ole ning gaasi leidub vähe. Lisaks fosforiidile ongi põlevkivi riigi sisuliselt ainus maavara. Ehkki Eesti kukersiidist on sealne kivim kvaliteedi poolest kehvem, on varud vähemalt kümme korda suuremad ning ka põlevkivikiht palju paksem.

Seega pole Eesti Energia sugugi ainus firma, mis Jordaania põlevkivi vastu huvi tunneb – aktiivselt vaatab turul ringi viis-kuus arendajat. Suurimate plaanidega on naftahiid Royal Dutch Shell tütarfirma JOSCO kaudu, mis on püsti pannud katsetehase ja tahab tootmiseni jõuda järgmise kümnendi lõpus.

Shelli projekti mastaap on Eesti omaga võrreldes hiiglaslik – firma tahab Jordaaniasse luua rohkem kui 300 000barrelise päevavõimsusega tehase. See kasutaks ICP-nimelist tehnoloogiat, mis võimaldab põlevkivi kuumutada maapõues. Tekkiv õli tuleb vaid maapinnast välja pumbata, karjääre või kaevandusi pole tarvis.

Eesti Energia näeb endal siiski eelist – Shelli tehas oleks küll suurusjärgu jagu võimsam, aga nõuab ka palju rohkem kapitali, mistõttu on tootlus väiksem. "Võid ka väiksemalt pihta hakata, kui see annab sulle soovitud tootluse," tõi Anijalg argumendi Eesti Energia projekti kasuks.

Kaljuvee tõi välja, et 1950ndatel katsetati sarnast tehnoloogiat ka Eestis praeguseks suletud Kiviõli kaevanduses – põlevkivi kuumutati maa sees. "Väga kiiresti loobuti," rääkis ta. Projekt oli väga kulukas ja keskkonnakahju suur. "Keegi ei teagi, kui palju seal seda õli maapinda valgus," ütles Kaljuvee ja märkis, et see on ka üks Purtse jõe reostuse põhjuseid.

Ehkki reostus on Shelli tehnoloogia juures praeguseks ilmselt lahendatud probleem ja nende katsejaamad täidavad keskkonnanorme, on Eesti Põlevkivi eksjuhi sõ-

MIS ON MIS
Enefit

Tehnoloogia on tahke soojuskandja protsess, kus põlevkivi kuumutamiseks vajaliku temperatuurini kasutatakse kuuma tuhka.
Pöörlevas retordis 500 kraadini kuumutamise käigus ilma õhu juurdepääsuta eralduvad peenpõlevkivist gaasi- ja õliaurud, mis suunatakse kondensatsioonisõlme, kus moodustuvad põlevkiviõli ja -gaas.
Kuumutatud kivist jääb alles poolkoks, mis põletatakse katlas ära ja millest toodetakse elektrit. Jääkprodukt on põlevkivituhk.

KRONOLOOGIA
Jordaania õliprojekti ajajoon

2006 – Eesti Energia nõukogu annab juhatusele ühehäälselt nõusoleku omandada 76% osalus äriühingus Jordan Oil Shale Energy Company (JOSE). JOSE ja Jordaania valitsuse ühiste kavatsuste memorandum kohustab äriühingut tegema 18 kuu jooksul põlevkiviuuringuid.
2010 – jõustub kontsessioonileping ja JOSE hakkab kokkulepitud maa-alal uuringuid tegema.
2010 – nõukogu otsustab müüa Eesti Energia osaluse projektettevõttest 65%ni, projekti kaasatakse Malaisia ettevõtte YTL, õli- ja elektriprojekt viiakse eraldi ettevõtetesse.
2011–2013 – geoloogilised ja hüdrogeoloogilised uuringud, kaevanduse eelprojekteerimine, Enefit-seadme õlitootmise testide tegemine Frankfurdi testseadmetel, õli järeltöötlustehase kontseptsiooni väljavalimine ja läbirääkimised võimalike tehnoloogiapakkujatega, keskkonnamõjude hinnangu protsessi algatamine, õlitehase eelprojekti koostamine ning finantsmodelleerimine.
2014 – elektriprojekt jõuab finantseerimise faasi ja õliprojekti arendusega tegeletakse edasi ainult piiratud ulatuses.
2017 – elektriprojekt saab finantseeritud ning algab ehitus, jätkuvad õlitehase rajamise analüüsid.

Jordaania elektrijaama garantii on Hiina

Eesti Energia arendatud Jordaania elektriprojekti seljataga on Hiina riik ja suurpangad.

"Jordaania riik peaks olema väga suures hädas, et julgeda Hiina riigi nõudeid mitte täita," rääkis Eesti Energia Jordaania arendusprojektide juht Andres Anijalg.

Pärast märtsis saavutatud lõplikku rahastuslepet on Jordaania projekti omakapitaliinvestorid Eesti riigifirma, Malaisia ettevõte YTL Power ja Hiina kontsern Yudean. Kolme peale kokku rahastavad nad veerandi ehitushinnast, ülejäänud 75% ehk 1,6 miljardit dollarit tuleb võõrkapitalina nelja Hiina panga sündikaadilt.

Kõige suurem laenuandja on maailma suurim kommertspank ICBC, suuruselt teine panustaja on Bank of China. Veidi väiksema osa annavad China Construction Bank (CCB) ja riiklik arengupank China Exim.

"Otsisime ka rahvusvahelisi panku enda sündikaati. Käisime Standard Charteredis, HSBCs, kõik suuremad pangad käisime läbi. Aga neil oleks ühe panga panus projekti olnud suurusjärgus 50–100 miljonit," rääkis Anijalg. Kuna saada oli vaja 1,6 miljardit, oleks nimekiri pikaks läinud.

Miks suurpangad rohkem anda ei tahtnud? "Neil on oma sisemised reeglid – ühte projekti suuremat summat ei pane, peab mingi eriolukord olema," rääkis Anijalg. Hiljem oleks tekkinud väikese venna sündroom – kui kaks suurt Hiina panka juba panustasid, oleks lääne pankadel sõnaõigust väheks jäänud.

Hiina seotus ei piirdu aga pelgalt finantseerimisega. Ehitushankes seadsid arendajad tingimuse, et sobiv firma peab suutma kaasa tuua finantseeringu ja ekspordikindlustuse. Sobivaid pakkumisi tegid valdavalt Hiina ja Korea ehitajad. Korea ekspordiagentuuriga peeti kõnelusi, ent nad olid Jordaania laenulimiidi juba täis laenanud. Nii valiti ehitajaks hiinlaste Guangdong Power Engineering ja projekti garanteerib Hiina riiklik ekspordiagentuur Sinosure.

Kuna Jordaania projekt on väga suur ka Hiina mõistes, pidi see saama kõrge poliitilise toe. Oma heakskiidu andsid Hiina välis-, rahandus- ja majandusministeerium ning otsuse kinnitas peaminister. Protsessi kiirendamiseks kohtus toonane peaminister Taavi Rõivas ka president Xi Jinpingiga, kes samuti projektile toetust avaldas.

"Eesti riik on meie ettevõtte taga"

"Kui saab selgelt öelda, et Eesti riik on meie ettevõtte taga ja huvitatud arendamisest, on see väga palju pingeid maha võtnud," ütles Eesti Energia Jordaania elektriprojekti juht Andres Anijalg.

Riigile kuulumine on aidanud Jordaania projekti arendamisel kaasata poliitilist tuge ning avanud Eesti Energiale uksi. Samas möönis Anijalg, et kui projekti arendanuks erafirma, oleks Eestis suhtumine ilmselt toetavam olnud.

Kas riigifirma peaks tegelema riskiinvesteeringutega välismaale? "Oleme üsna veendunud, et Narvas aegade jooksul õpitu on midagi, millel on väärtus. Ma arvan, et seda suunul siiski suur ohukoht tehnoloogia keerukus. "Õlitehases on see kordades väiksem," märkis Kaljuvee. "Ma arvan, et see tehnoloogia, mida meie kasutame, on täna parim."

Kui Eesti Energia otsustab Jordaania õlitehase projektiga edasi minna, saab ehitus käima minna kõige varem nelja aasta pärast, kui elektrijaam valmis saab. Investoreid saab juba varem otsima hakata. "Saame eelarendust teha kuni selle hetkeni, aga kui elektrijaam toimib, siis see on ka allikas, kuidas veenda uusi investoreid ja panku õliprojekti tulema," rääkis Anijalg.

Tihti ma tunnen just väljaspool Eestit, et Eestis õpitut hinnatakse palju rohkem kui siin kohapeal – selle üle on mul natuke kurb meel, aga nii see on.

Eesti Energia Jordaania elektriprojekti juht Andres Anijalg

Küsitav ettevõtmine

Konkurendi VKG suhtekorraldusjuht Irina Bojenko ütles, et Eesti Energia ei tohiks maksumaksja rahaga naftaturule riskima minna, ja märkis, et naftaturg on väga volatiilne ja õlitootmisel on palju riske. Eesti Energia nõukogu liige Rannar Vassiljev nõustus, et riskid on loomulikult olemas.

"Asjaosalistest vähim sõltuv on nafta maailmaturuhind, mille volatiilsusega tuleb paratamatult arvestada," ütles Vassiljev. Samas on Eesti Energial ka varuplaan – kui selgub, et õliprojekt pole elujõuline, on võimalik rajada samale kontsessioonialale uusi elektritootmisvõimsusi.

Kas õliprojektiga edasi minnakse, oleneb ka partneritest – Jordaania kõrbe õlialast kuulub projektiettevõtte JOSE kaudu 65% Eesti Energiale, 30% malaislastele ja 5% jordaanlastele. "Peame konsensuse leidma. Meie huvi on edasi liikuda," ütles Anijalg.

▲ **Kinnisvarabüroo MyHome tuli hiljuti turule üürigarantiiga. Fotol asutaja Kadri Kruus-Magomedov.**
FOTO: ANDRES HAABU

ÜKS KÜSIMUS

Mida plaanib ministeerium teha, et saaks mittemaksvast üürnikust kiiremini vabaneda?

KRISTIINA KOLL
justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik

Üürimaksete tasumata jätmine on kahtlemata lubamatu. Samas on isiku väljatõstmine väga range meede, mis saab toimuda ainult kohtuotsuse alusel. Sellest põhimõttest ei ole võimalik loobuda.

Küll aga vajab analüüsi ja arutamist, kas ja kuidas saaks kohtumenetlust või täitemenetlust tõhusamaks muuta või kas tasuks lubada üürimaksetega viivitamisel lepingu ülesütlemist lühema aja jooksul. See on üks konkreetne teema, kus me praegu muudatusi kaalume.

Ka siin tuleb arvestada, et kuna üürniku jaoks on tegemist koduga, ei saa lepingu lõpetamine olla võimalik ebaproportsionaalselt lühikese tähtaja jooksul. Samas on selles küsimuses võimalik võrreldes kehtiva õigusega veidi enam üürileandjate huve arvestada. Praegu on kaalumisel kolmekuulise perioodi lühendamine või ka üürnikule täitmiseks täiendava tähtaja andmise kohustusest loobumine.

SEADUS

Puuküürnikud pihtide vahele

Vähemalt viie justiitsministri laual aastaid kopitanud puuküürnike probleem toodi värske õhu kätte.

KATRE PILVINSKI
kaasautor

"Seda on väga pikalt oodatud. Viimased 5–7 ministrit on lubanud sellega tegelda, kuid pole teinud. Paistab, et jää on hakanud sulama, kuid ma pole varem nende protsesside juures olnud ning see võib ka petlik tunne olla. Vanemad inimesed on öelnud, et enne, kui asi pole tehtud, pole midagi olemas," ütles kinnisvarainvestor Peeter Pärtel.

Detsembris arutati ministeeriumi eestvedamisel võlaõigusseaduse muutmise vajadust ja üürileandjate paremat kaitset. Toona lubas minister Urmas Reinsalu, et tänavu tehakse võlaõigusseaduse muudatusettepanekud.

Korteriomanikud on olnud pikalt hädas, et üürnikud võivad üürivõlal lasta koguneda kolm kuud, enne kui omanik võib nn puuküürnikust vabanemiseks midagi ette võtta. Kuna seadus räägib selgelt üürniku kasuks, võib kolmekuuline periood veel pikemaks venida. See on ka põhjus, miks paljud kinnisvaraomanikud ei julge oma korterit üüriturule tuua.

Osa kitsaskohti arutelu alt väljas

Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik Kristiina Koll selgitas, milliseid muudatusettepanekuid analüüsitakse: üüri tõstmise alused; üürileandja võimalused lepingu lõpetamiseks, kui üürnik maksetega viivitab; remondi tegemise kohustuse vabalt kokku lepitav jaotus; üürniku võimalused lepingu lõpetamiseks ning leppetrahvide küsimus.

Pärtel ütles, et selles loetelus tundub enamik kohtumisel arutatud asju olemas, kuid mõni on ka puudu. "Loetelust paistab puuduvat korteri sisustuse kaitse. Eesti eripära on, et korter üüritakse välja koos täissisustusega. Käsitlemata on suurema kui kolme kuu üüri ulatuses tagatisraha küsimine. See on väiksemate asulate probleem, kus üür on nii madal, et kolme kuu üür ei taga piisavalt korteri sisustuse kaitset."

Kristiina Koll täiendavate teemade lisandumist ei välistanud.

Ministeeriumil on plaanis esitada väljatöötamiskavatsus võimalike muudatusettepanekutega aasta esimeses pooles. "Loodame siis tehtavad ettepanekud võimalikult erinevate osapooltega läbi arutada, et ettevalmistatavad õiguslikud muudatused oleks tasakaalus ja arvestaksid nii üürileandja kui ka üürnike huvidega," märkis nõunik.

Üürigarantii erasektorist

Puuküürnike tõrjumiseks on lahendusi pakkunud ka erasektor. Kinnisvarabüroo MyHome tuli hiljuti turule üürigarantiiga, mis tagab üürivõla korral korteri omanikule kuni kolme kuu üürimaksed või maksimaalselt 2000 eurot koos kommunaalkuludega. MyHome'i asutaja Kadri Kruus-Magomedovi selgitusel on garantii pikkus kujunenud nii, sest praegu kehtiva seaduse järgi võib üürilepingu üles öelda pärast kolm kuud tekkinud üürivõlga. Firma üürigarantiid ilma üürikorteri haldusteenuseta ei paku, kuna muidu puudub ülevaade, millised on üürniku ja üürileandja suhted ning kuidas toimub arveldamine. Haldusteenuse tasu on 7% kuu üürist ning üürigarantii 3%.

"Välismaalased teavad täpselt, mis on *property management* ehk üürikorterite haldusteenus, aga Eesti inimesed ei saa päris täpselt aru, mis see üürihaldus on," ütles Kruus-Magomedov. "Paljud mõtlevad, et ma teen ise, kuid tegelikult on hädas. Eesti inimeste põhimure on olnud see, et aga te ju ei garanteeri mitte midagi."

Tema sõnul on firma haldusteenust pakkunud üle kümne aasta, võlgnikke pole olnud. Firma teeb põhjalikku tööd sellega, kuidas üürnikke valitakse ja nende tausta uuritakse. "Tulimegi sellega lagedale, et palun väga, me garanteerime. Tegelikult oleme seda alati klientidele garanteerinud ja mitte keegi pole rahast ilma jäänud, kuid nüüd esineme sellega avalikult," selgitas ta.

Absurdne olukord

Suurtest kinnisvarafirmadest pakub üürikorterite haldusteenust vaid Ober-Haus. Ettevõtte tegevjuht Jüri Kulbin ütles, et üürigarantii kõlab küll reklaami hüüdlausena väga paljulubavalt, aga tegelikult on ka selle teenuse juures palju piiranguid. "Ei ole olemas teenust, mida lõpuks ei maksa kinni tellija ise, kas kaudselt või otseselt, kuskilt peab see raha ju tulema," märkis ta.

Kulbini sõnul pole Ober-Haus seni veel puuküürnikega kokku puutunud ning ta ei näe üürigarantii pakkumiseks ka vajadust. "Ju siis meie üürilepingud on nii tugevad," pakkus ta.

Samas on tema sõnul praegune seis seadusest tulenevalt absurdselt kreenis üürniku kasuks. "Kui ta tunneb seadust, siis võib ta olla omanikule tõsine probleem. N-ö puuküürniku väljatõstmine ei ole lihtne ja seda seadust tuleks kindlasti reguleerida üürileandja poole, et valitseks tasakaal. Kõlab ju loogiliselt, et kui üürnik on ikka selgelt pahatahtlik, siis miks peab teine osapool vägisi taluma temale selgelt kahjulikku koostööd ja ta peab oma taskust kellegi elu kinni maksma, pealt vaatama, kuidas puuküürnik tema seljas liugu laseb. Absurdne olukord," rääkis Kulbin.

internetiturunduse meistriklassid
turundustreff.ee
Turundus Facebookis / Wordpress / Sisuturundus internetis / Google Adwords / Google Analytics

„ Välismaalased teavad täpselt, mis on *property management* ehk üürikorterite haldusteenus, aga Eesti inimesed ei saa päris täpselt aru, mis see üürihaldus on.

MyHome'i asutaja Kadri Kruus-Magomedov

2000
eurot koos kommunaalkuludega tagab MyHome'i üürigarantii maksimaalselt üürivõla korral korteri omanikule.

reklaamitoimetaja Marina Altmaa
tel 667 0161
marina.altmaa@aripaev.ee

KAWE

MUGAVA LIGIPÄÄSUGA

SUUR LAOPIND, 3,9 €/m²

Võimalik üürida ka väiksemate pindadena.

Kogupind 16 000 m², võimalik üürida ka alates 3000 m².

ÜÜRILE ANDA HEAS KORRAS LAO- VÕI TÖÖSTUSPIND TALLINNA LÄHISTEL TARTU MNT ÄÄRES.

HOONE

- Kiire juurdepääs Tallinnast, hoone asub 5 km kaugusel linna piirist
- Mugavas asukohas Tallinna linna ja ringtee vahel
- Hoones on taskukohaste hindadega maitsvat hommiku- ja lõunasööki pakkuv kohvik
- Parkimine tasuta

ÜÜRIPIND

- Üüritav pind 16 000 m² koosneb järgnevatest osadest, mida on võimalik rentida ka osade kaupa:
  I korrusel 13 591 m² laopinda, 109 m² olmeruume
  II korrusel 1 915 m² laopinda, 385 m² olmeruume
- I korruse vabakõrgus 10 m, ladustamiskõrgus 8 m, laadimisala kõrgus 4,5 m
- II korrus vabakõrgus 3,5 m
- 23 laadimissilda, sh 1 käärtõstuk
- 3 tõstukite laadimisruumi ning täiendavad laadijad laopinnal
- Prügipressi ruum
- 60 tasuta parkimiskohta kinnistul
- Põranda kandevõime 3,5 t / m²
- Elektrivõimsus 800A
- Sprinklersüsteem
- ATS
- Valguskaabel
- LED valgustus
- Kokkuleppel pakkuda laoriiulid ja riietusruumide sisustus

Airi Rosenberg | Müügijuht airi@kawe.ee 52 15 400

TÖÖSTUS

Soome firma kolib tootmise Eestisse

Eile teatas üks maailma suuremaid landi- ja kalapüügivarustuse tootjaid, Soome ettevõte Rapala, et plaanib koondada emamaal kuni 50 töökohta ning viia osa tootmisest Eestisse ja Venemaale.

Vastavalt börsiteatele viisid varakevadel alanud firmasisesed läbirääkimised nüüd Rapala VMC Corporationi otsuseni koondada osa Vääksys asuvast landivabriku personalist ning paigutada osa tootmisest ümber Venemaal ja Eestis asuvatesse vabrikutesse. Rapala Eesti üksus asub Pärnus.

Rapala juht Jussi Ristimäki ütles YLE-le, et Vääksys jätkub lantide arendamine ja komponentide tootmine ning seal jätkub tööd veel 70–80 inimesele.

Kokku puudutavad Rapala ümberkorraldused 50 töötajat.

"Kindlasti lisandub töökohti"

Rapala Pärnu tootmise osakonna juhataja Jaan Gustavson ütles, et ei oska veel päris täpselt öelda, kuidas Rapala otsus neid mõjutama hakkab. "Asi on meie jaoks veel liiga toores. Kindlasti lisandub mõningaid töökohti ja tehakse lisainvesteeringuid olemaolevatesse ruumidesse," ütles Gustavson.

1930. aastal rajatud ettevõttes pole sellega veel kaugeltki ümberkorraldustega kõik. Läbirääkimised jätkuvad Marttiini OY noavabrikus, mis peaksid lahendama olukorra, et Rovaniemis ja Pärnus on üksteist duubeldavad funktsioonid. Tõenäoliselt viivad need Rovaniemis kümne töötaja koondamiseni.

Soome ettevõtte restruktureerimisplaanid peaksid aitama kontsernil 1,5 miljonit eurot aastas kokku hoida. Rapala käive oli mullu 260 miljonit eurot.

ÄRIPÄEV.EE

INTERVJUU

Viljar Arakas: mitte ainult kinnisvarast

Ärikinnisvara hinnad on sedavõrd kõrgel, et uusi investeeringuid pole mõistlik teha, iseloomustas turgu EfTEN Capitali tegevjuht.

URMO ANDRESSOO
urmo.andressoo@aripaev.ee
Äripäev

EfTEN Capitali tegevjuht Viljar Arakas räägib Äripäevale, miks EfTEN ei pruugi tänavu ühtegi uut investeeringut teha, mida ta arvab nii Jüri Ratase kui ka Donald Trumpi esimestest sammudest riigijuhina ning millesse peaks riik esimesel võimalusel investeerima.

Mullu sügisel ütlesite, et kinnisvaraturul valitseb pakkumispidu. Milline on olukord praegu? Sama, kuid üllatavalt suur on ka nõudlus. Olukord kinnisvaraturul on nii hea, kui ta üldse olla saab – majandus kasvab, inflatsioon on tagasi, palgad kasvavad ja selle juures on intressid nullis. Ei ole ka üleval mingeid märke, et peaks lähiajal halvemaks minema, aga ütleme nii, et mina kõige optimistlikum ei ole.

Kas hästi on nii äri- kui elupindade turul? Kinnisvarateooria ütleb ja praktika ka tõestab, et elamispinnad liiguvad äripindade trendidest pool aastat-aasta ees. Hetkel ehitatakse Tallinna selgelt liiga palju äripinda ja pangad uusi spekulatiivseid projekte enam ei finantseeri. Uued ärihooned saavad valmis, lühiajalised vakantsused suurenevad, pinnad täidetakse kahe-kolme aastaga ära. Eeldusel, et makrokeskkond ei lähe oluliselt halvemaks, käivitub sama tsükkel uuesti. Teatud võimalusi näen jätkuva valglinnastumise kontekstis lähikauplustele, aga need võimalused on hästi limiteeritud. Näiteks EfTENi kolmandas fondis omandame kaasatava kapitaliga Laagri Statoili kõrvale ehitatava uue Selveri poe. Kuigi sealt tulevad edasi nii Rimid kui ka Maksimarketid, on tegu kohaga, kuhu veel tasub poodi teha, kuna see asub paremat kätt kojusõidu suunal enne Laagrisse mahapööret. Helikopteri vaatelt tundub, et poode on juba ammu liiga palju. Samas kui sisse suumida ja liiklustihedust, uusi elurajoone ja harjumusi vaadata, siis teatud kohti veel leiab. Aga neid kohti on vähe.

Veidi enam kui pool aastat tagasi ütlesite, et suurim oht Eesti majandusele on Rootsi kinnisvaraturu saatus. Tänavu veebruaris tõusis Rootsi majahinnaindeks läbi aegade kõrgeimale tasemele. Nõudlus vähenes aga mullu kolmandas kvartalis 14%. Mis mõtteid need numbrid teis tekitavad? See on väga suur ja oluline teema. Ütlen ausalt, et olen Rootsi kinnisvaraturu langust oodanud juba viimased kuus aastat ning ootamisest ära väsinud. Riksbank (Rootsi keskpank – toim) on ka üritanud kinnisvaraturgu jahutada – enne anti Rootsis laenu nii, et ei pidanudki põhiosa tagasi maksma, vaid võis maksta ainult intressi. Nüüd peab uutel laenudel aga ka põhiosa tagasi maksma ning samuti sätestas Riksbank maksimaalse laenu piiri, milleks on 85% kinnisvara väärtusest. Teisalt on Rootsi majanduse kasv muljetavaldav. Ma olen sealse kinnisvaraturu pärast küll mures, kuid ööund pole veel kaotanud. Arvestades, et meie turgu domineerivad Rootsi suurpangad, on ka psühholoogiline mõju Eesti turule olemas.

Vähemalt praegu te mulli lõhkemas ei näe? Arvan, et ükski arenenud riik ei lase enam juhtuda sellel, et kinnisvarahinnad kukusid nii, nagu kukkusid meil kriisi ajal. Enne tulevad keskpangad ja valitsuse poliitilised programmid appi. Ma ei näe Eesti kinnisvaraturu rootsistumist, kui sellist terminit kasutada. Oleme juba Rootsi vigadest õppinud – meie pangad ei ole andnud ega anna sellistel tingimustel laene. Probleem ei ole meil nii suur.

2016. aasta oli EfTENile läbi aegade edukaim. Kuidas selle saavutasite? Meil õnnestus eelmisel aastal teha viis tehingut koguväärtuses 140 miljonit eurot. Võib aga väga vabalt juhtuda, et see aasta ei tee me ühtegi tehingut. Ärikinnisvara hinnad on tõusnud sedavõrd kõrgele, et me ei pea uute investeeringute tegemist mõistlikuks. See on põhjus, miks me näiteks kevadise III fondi emissiooni teeme kaks korda väiksema kui eelmisel aastal ja miks pakume seda ainult olemasolevatele fondiaktsionäridele. Võib-olla oleme sisenemas aega, kus parim investeering on see, mida sa täna ei tee. Näiteks kolmanda fondi emissiooni valguses on meil õhus vaid kaks uut projekti. Nende leidmiseks vaatasime läbi *ca* sada projekti üle Balti riikide. EfTENi senise edu alus on olnud see, et me pole mitte kunagi pannud varavalitseja kitsaid ärihuvisid investorite ärihuvide ette. See kõlab küll trafaretselt ja osati iseenesest mõistetavalt. Siiski ma näen, et selle printsiibi vastu eksitakse palju. Mitte ainult Eestis, vaid ka globaalselt.

2018. aastal olete lubanud viia III fondi börsile. Kas see saab reaalsuseks? Plaan on täiesti jõus. Teeme selleks ettevalmistusi. Oleme börsiettevõttena käitunud juba esimesest päevast. Me ei pea midagi oma ettevõtte struktuuris muutma. Plaanime seda teha umbkaudu aasta pärast. Kui aga olukord turgudel on selline nagu täna, siis me lihtsalt noteerime olemasoleva fondi ilma uut kapitali kaasamata. Olen meie üle kolmesajale aktsionärile selle valguses väga tänulik. Näeme, et nende huvi aktsiaid müüa on sisuliselt null – fondi ajaloos on toimunud kaks järelturu tehingut. Võtame seda hästi suure tunnustusena oma meeskonnale.

Liigume kinnisvarasektorist avalikku sektorisse. Jüri Ratase valitsus on ametis olnud üle nelja kuu. Mida kabineti tegemistest arvate? Mõtted on jätkuvalt positiivsed. Teatud teemad, mis varem olid tabu all, tulid selle valitsusega lauale. Näiteks riigifirmade börsile viimine. Plaanid Tallinna Sadam ja Eesti Energiast eralduv osa börsile

AINULT VEEBIST

Täismahus intervjuu Viljar Arakasega, sh riigifirmade börsile viimisest, valitsuse tööst, vastused küsimustele millises seisus on tegelikult Eesti majandus, kuidas Euroopa majandus käima saada, mida arvata ühisrahastusest.
www.aripaev.ee

MÜÜA KINNISVARA
VIRUMAAL

TÖÖSTUSKÜLA, Tõrma küla, Rakvere vald, Lääne-Virumaa
1200000 EUR ,6000m²

Jaama tn 12, Jõhvi, Ida-Virumaa
300000 EUR, 1592,4m²

Jaama küla, Illuka vald, Ida-Virumaa
460000 EUR, 1831m², 40 tuba

HOTELL, Tallinna tn 49, Rakvere, Lääne-Virumaa
199000 EUR, 450m², 19 tuba

ÖÖKLUBI, Kuke tn 3, Rakvere, Lääne-Virumaa
199000 EUR, 876,9 m²

Võta ühendust: kristo@k-kummid.ee

KEMMERLING
Info@kemmerling.ee Tel. 5131903
Bürookonteinerid
Sanitaarkonteinerid
Piirdeaiad
Rent
Müük
Eriprojektid

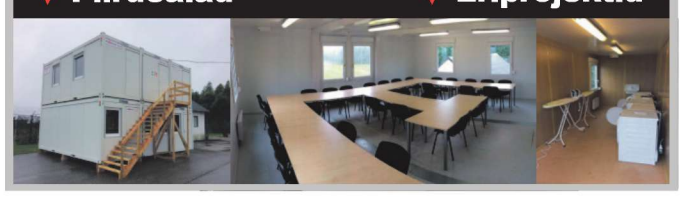

Kaasaegsed lamekatused
• Lamekatuste ehitus
• Hüdroisolatsioonitööd
• Lamekatuste remont
OÜ Evari Ehitus
Riia 130, 51014 Tartu
Telefon: 738 0927
GSM: 506 0579
E-post: evari@evari.ee
www.evari.ee
EVARI KATUSETÖÖD
Lõuna-Eesti juhtiv lamekatuste ehitaja

TRANSIIT

Riigifirma EVR Cargo kaotas käivet

Eesti raudtee-ettevõte EVR Cargo vähendas mullu ärikahjumit 1,4 miljoni euro võrra ja lõpetas aasta 189 000 euro suuruse ärikahjumiga.

EVR Cargo teatel oli nende müügitulu 51,8 miljonit eurot ja see langes võrreldes 2015. aastaga 19,8 protsenti.

EVR Cargo juhatuse esimees Raul Toomsalu märkis, et vagunite renditurul toimus oluline nõudluse ja pakkumise vahekorra muutus, mis tõstis oluliselt rendihindasid. Ettevõtte vagunite renditulu kasvas 39 protsendi võrra, 1,5 miljonile eurole.

EVR Cargo näeb trendi jätkumist ka sel aastal. Vagunite rendituru nõudluse tõttu suurendas EVR Cargo vagunite remondimahtu 35 protsendi võrra, remontides eelmisel aastal kokku 1508 kaubavagunit, mis on ligi 10 protsenti mullusest enam.

Kaubaveotulu vähenes mullu 15,4 protsenti ehk 37,9 miljonile eurole. Languse peapõhjus oli transiitkaubaveo mahu langus 17 protsendi võrra, 6,2 miljonile tonnile.

EVR Cargo kogu kaubaveo maht ulatus eelmisel aastal 10,7 miljonile tonnile, vähenedes aastaga 8 protsenti.

2016. aasta kulumieelne ärikasum (EBITDA) oli 6,9 miljonit eurot (kasv aastaga 17 protsenti). Ettevõtte netovõla ja EBITDA suhe paranes oluliselt ning oli 2016. aastal 0,8.

EVR Cargo on Eesti juhtiv raudtee-ettevõte, mille ärisuundadeks on kaubavedu, vedurite ja vagunite remont ning vagunirent. EVR Cargo veerem koosneb 66 vedurist ja 2522 vagunist. Ettevõte andis mullu tööd 684 inimesele.

ÄRIPÄEV.EE

Ma ei näe Eesti kinnisvaraturu rootsistumist, kui sellist terminit kasutada. Oleme juba Rootsi vigadest õppinud – meie pangad ei ole andnud ega anna sellistel tingimustel laene.

EfTEN Capitali tegevjuht Viljar Arakas.
FOTO: ANDRES HAABU

viia on reaalselt jõus ning ma pean seda väga oluliseks sammuks. Hästi kitsarinnaliselt meil (EfTENil – toim) vedas, et valitsus vahetus. Vedas, et majutusasutuste käibemaksumäär samaks jäeti. Hotellisektor on kahe kolmandiku ulatuses eksportiv töötusharu, kus palgatase on teistest sektoritest madalam. Meid (EfTEN omab Radisson Blu Sky ja Palace'i hotelli – toim) võeti alasi ja haamri vahelt ära aga nüüd asetati sinna pangad. Selline sektoripõhine lähenemine on mulle sügavalt vastumeelne. Sama kehtib ka alkoholiaktsiiside küsimuses. Olen nõus, et elupahesid tuleb kõrgelt maksustada, kuid me peame aru saama, et nii nagu ettevõte konkureerib teiste ettevõtetega, on Eesti oma maksukeskkonnaga ka väga teravas konkurentsis naaberriikidega. Me ei tohi seda ära unustada, kuid mulle tihti tundub, et just nii tehakse.

Ühtlasi muretsen 2019. aasta pärast, kui tulevad järgmised riigikogu valimised. Mida siis plakatitele kleebitakse? Arvan, et kui korraldaks sellised valimised, kus me ütleks erakondadele, et nad ei annaks mitte ühtegi lubadust, valitakse riigikogu ka ära (naerab – toim). Rahva mandaati kasutatakse tihti väga populistlikel eesmärkidel ära.

Kuid asi, mis mulle uue valitsuse juures meeldib, on palgavaesuse adresseerimine. Selle üle, kas hetkeline lahendus oma tohutute maksuastmetega on nüüd kõige parem, võib muidugi vaielda. Teema ise on aga oluline. Reformierakond vajas selgelt korra treeneri poolt korvpalliplatsilt pingile kutsumist. Las saavad korra puhata. Usun, et nad leiavad oma liberaalsed väärtused üles.

Ütlesite mullu Eesti Ekspressile antud intervjuus, et majanduskasvu aluseks on arenenud infrastruktuur. Nädal aega tagasi tuli Kadri Simson avaldusega välja, et maantee ehitus on valituse kindlaks fookuseks, nimetades peamiste suundadena Tallinna ühendused Tartu, Pärnu ja Narvaga. Mis te arvate, kas aeg on küps? Ainuõige. Neid teid on juba täna vaja. Mul seisab homme (intervjuu toimus kolmapäeval – toim) jälle ees autosõit Riiga. See rekakolonnide taga istumine ja ootamine, millal tekib möödasõiduvõimalus, väsitab meid kõiki. Isegi Läti lahendus, kus rajad on natuke laiemaks tehtud ja kõige aeglasematest liiklejatest saab piirkiirust ületamata mööda minna, teeb sõidu palju lihtsamaks.

Samamoodi on vaja ka Rail Balticut. Tihti on küsitud, et kas sa oma raha paneksid Rail Balticusse? Mina ei paneks. Ma ei paneks oma isiklikku raha ka Tallinna–Tartu maantee alla. Aga rahvamajandusele on seda vaja. See ongi riigi koht ja ülesanne. Kui riik üldse kuhugi investeerib, olgu see ainult infrastruktuuri!

Puudutaks ka korra DonaldTrumpi. Mis mulje tema on jätnud? Arvan, et Trumpi suurim panus siiamaani on olnud USA *stand-up*-komöödia ja satiiri päästmine. Särav retoorika kohtub nüüd ikkagi reaalmaailmaga. Minu arvamus on kogu aeg olnud, et kõige efektiivsem viis populistidest vabanemiseks on nad võimule aidata. Siis on nende retoorikatühjus kõigi ees avalikult näha ehk kuningas on alasti. Kas Trumpiga läheb sama moodi, on vara veel hinnata.

AKTSIIS

Ettevõtjad: pakendiaktsiis toimib nagu annetus

Rahandusministeeriumi planeeritav uus pakendiaktsiis võtab iga Eesti elaniku taskust aastas keskmiselt 11 eurot, vähendab ettevõtete konkurentsivõimet ning suurendab ebavõrdsust, leidsid eilsel ümarlaual kaubandus-tööstuskoja, toiduainetööstuse liidu ja kaupmeeste liidu esindajad.

Rahandusministeeriumis on välja töötamisel uus pakendiaktsiis, mida hakatakse koguma Eestisse toodavate pakendikoguste pealt. Igal aastal on planeeritud riigi eelarvesse laekuma 15 miljonit eurot. Kuna kõik lisanduvad maksud kajastuvad ühel hetkel toodete lõpphinnas, tähendaks see kõigi Eesti elanike vahel ära jagatuna 11 eurot aastas, leiavad kaubandus- ja toiduaineettevõtjad.

Salvesti nõukogu esimehe Veljo Ipitsa sõnul on paljud ministrid rõhutanud, et nende soov on ettevõtlust toetada, aga seda alustakse uute maksude kehtestamisega.
FOTO: ANDRAS KRALLA

Salvesti nõukogu esimehe Veljo Ipitsa sõnul on näiteks toiduainetööstuste marginaalid suhteliselt väikesed ning kõikide valitsuses planeeritavate maksude enda arvel kinni maksmine ei ole jätkusuutlik.

Palju suuremad kulud

"Pered ja leibkonnad muutuvad väiksemaks ja toidutööstustelt nõutakse järjest väiksemate koguste ja portsjonitega pakendatud kaupu. See aga tähendab automaatselt suuremaid kulusid pakenditele," lisas Ipits.

"Hulgikaubandusettevõtte Kodupaber juhi Marge Lambuti sõnul on nende kulu pakendite taaskasutusele samaväärne ühe spetsialisti palkamisega aastaks. Uus aktsiis suurendaks seda kulu 30–60%. Lisaks võtab pakendite deklareerimine tema sõnul juba praegu minimaalselt 15 tööpäeva aastas.

Kaubandus-tööstuskoda tuletas meelde riigikontrolli 2010. aasta auditit, mille järgi on järelevalve pakendiaktsiisi üle äärmiselt puudulik, mille hinnaks on miljard krooni ehk 66 miljonit eurot. "See number on selgelt suurem kui uue maksuga loodetav täiendav laekumine 15 miljonit eurot aastas," ütles vandeadvokaat Villy Lopman. "Tänaseks ei ole järelevalve mõttes olukord sisuliselt muutunud. See on nagu annetus, sest kontroll on minimaalne. Kui olemasolev süsteem ei toimi ja riik ei saa raha kätte, siis ei ole mõtet lisada uut maksu lootuses, et see toimiks."

ÄRIPÄEV.EE

UC RENT
ESINEMISLAVAD | TELLINGUD
TELGID | SOOJAKUD | PIIRDEAIAD
TRIBÜÜNID | ILMASTIKUKAITSED
LAOHALLID | MÖÖBEL ÜRITUSTELE
RENT, MÜÜK ja PAIGALDUS
tel +372 51 75 920 | www.ucrent.ee

LADUKS

www.laduks.ee
TÖÖSTUSUKSED
TULETÕKKEUKSED
LAADIMISSEADMED
MÜÜK | PAIGALDUS | HOOLDUS
5 AASTAT EDUKAID PROJEKTE
tel 6 803 505 mob 56 505 898 info@laduks.ee

ÄRA KULUTA RAHA EDEVUSELE
VAID OMA TEGEVUSELE!
REGISTRAATORID

KASUTATUD KONTORI- JA PROFIMÖÖBLI MÜÜK.
E–N 10–17, R 10–18
Tähetorni 21j, Tallinn | Tel 552 6608
www.Apuneks.ee

Äripäeva raamatuklubi UUDISED

MAAILMA PARIMAD ÄRIRAAMATUD

APRILL 2017

Elu pole peaproov

Kas olete tüdinud kõigist neist targutavatest iganenud juhtimisraamatutest, milles kulutatakse 300 leheküIge selleks, et öelda midagi, mis oleks mahtunud viiele? Sel juhul võib Bransoni „Virgini viis" pakkuda värskendavat vaheldust.

Erika Ilves
OffWorldi kaasasutaja

Selle raamatu lugemine erineb teistest samamoodi nagu Virginiga lendamine. Kogu selle sädeluse ja peomuusika keskel võib see pakkuda rohkem lusti kui British Airways.

Branson väidab, et pole ise lugenud iial ühtki juhtimisraamatut, kuid otse loomulikult ei takista see teda ennast üht sellist kirjutamast. Õieti miski ei suuda takistada Bransonit tegemast midagi, mis on tema silmis tähtis ja pakub talle lusti. Bransonil on seljataga mitu avalikkuse tähelepanu tipus veedetud äriaastakümmet ja tema tegevusvaldkond ulatub alates plaatide müümisest kuni kosmoseturismini. Selle aja jooksul on ta kogunud määratu kogemuste ja ideede pagasi, millest ainest ammutada.

Tee seda, mida sa armastad. „Virgini viis" on kirjutatud Bransonile omases veiderdavas, ennast imetlevas ja sellegipoolest nauditavas stiilis. Selles leidub tarkuseteri ja lugusid nii Virgini enda kui ka teiste ettevõtete kohta üle terve maailma. Ning kõik see on kenasti pakitud nelja põhimõtte raamidesse, mis on Virgini alustalad: kuulake, õppige, naerge ja juhtige.

Ma armastan lugeda kõike, mis hülgab aukartuse ja tavapärased ootused ning pakub ekstsentrilist ja lustlikku vaatenurka – ideid, mis aitavad sul oma intellektuaalse kajakambri seinad maha lõhkuda ja nihutada oma eelarvamuslikke hoiakuid. Seda „Virgini viis" pakub.

> **Branson väidab, et pole ise lugenud iial ühtki juhtimisraamatut, kuid otse loomulikult ei takista see teda ennast üht sellist kirjutamast.**

Kuulamisest, õppimisest, juhtimisest ja naermisest veelgi tähtsam on ehk siiski hoopis kaks põhimõtet, mis „Virgini viisist" läbi kumavad. Esiteks, elu ei ole peaproov ja mitte keegi meist ei saa endale lubada seda, et raiskab suure osa elust selle peale, mida ta ei armasta. Ning teiseks, ainus hea põhjus ärimaailma siseneda on muuta teiste inimeste elu millegi poolest paremaks – kui see pole teie põhimõte, laske jalga!

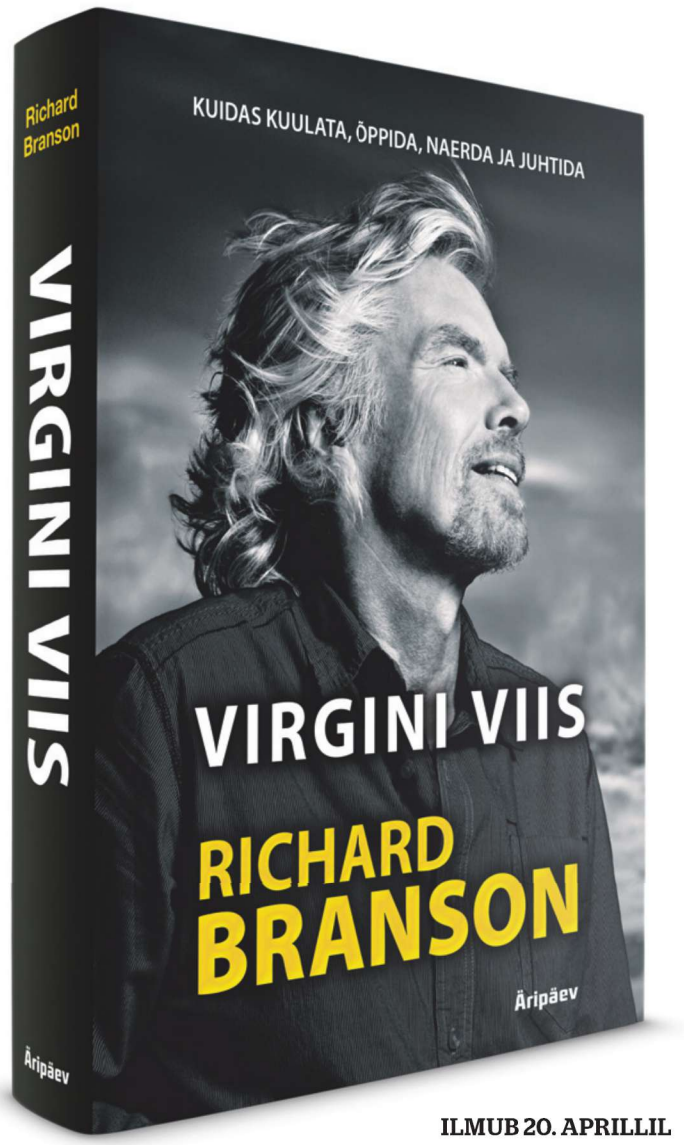

ILMUB 20. APRILLIL

Richard Branson on 40 aastat Virgini ettevõtet vedanud ega ole kunagi kohkunud tagasi pealtnäha ulmeliste ettevõtmiste ees, mida teised (sealhulgas tema enda kolleegid) on sageli pidanud täiesti hullumeelseks. Ta on astunud selliste hiiglaste vastu nagu British Airways ja võitnud ning selliste koletiste vastu nagu Coca-Cola ja kaotanud.

Selles raamatus pakub Branson võimalust heita seestpoolt pilk oma iseäralikule uljale juhtimisstiilile. Lust, perekond, kirg ja kaduv kuulamise kunst on need võtmeelemendid, mille tema ülemaailmne töötajate pere on kerge muigega koondanud ühisnimetaja alla „Virgini viis".

Richard Bransoni vaatenurk on unikaalne. Ta on mees, kes tuli 16-aastaselt koolist ära, kes kannatab düsleksia all ega ole kunagi töötanud kellegi teise heaks peale iseenda. Ta on kuulus selle poolest, et mõtleb väljaspool raame, kuid ta ise ütleb: „Te ei peagi mõtlema väljaspool raame, kui pole lasknud endale üldse raame ümber ehitadagi."

Kommentaar

Kes seda raamatut loeb, tuleb kohe vallandada!

Richard Bransoni raamatust kumab naudingut ja tegemisrõõmu nagu kõigist tema ettevõtmistest.

Esimene soovitus, kui arvustada Richard Bransoni raamatut „Virgini viis", on seda raamatut mitte mingil juhul lugeda! Te saate teada, et tegelikult on võimalik pidada kodukontorit, mis viib perekonna kodust väljakolimiseni. Et on palju tuntud vaimseid liidreid, alates Mahatma Gandhist kuni Steve Jobsini, kes on loonud juhtimisreligiooni, mille järgi on koondunud kogu globaalne ühiskond, ning ka seda, et tegelikult on kõik head äriideed juba maailmas ära proovitud ning kui te neid katsetate, saab see parimal juhul olla üks halb koopia, ei enamat. Kuid proovida tasub ikkagi. Sest just sina oled ju see õige!

Tõsinedes võin siiski kinnitada, et sugugi mitte igaühest ei saa Richard Bransonit. Olenemata sellest, kui palju abilisi ta raamatu kirjutamiseks palkas (sellist faktide hulka ei kohta Eestis isegi hea tasemega doktoritöös), on see raamat siiski täis autorit – tema erakordset isiksust, enesekriitikat, pühendumist oma perekonnale ja vanemate pärandile. Grundigi makk kinnitab, et Richard on olnud täiesti tavaline inimene ning selleks ka jäänud. Tema erakordsus seisneb huvis ja võimes lennata – alati kõrgemalt, kui on tiibade kasutusjuhendijärgne lennuvõime.

Muidugi võib norida – äriraamatud on ikka ühesugused, seal on sarnased kandvad ideed, millele sõnum on üles ehitatud. Peamine: eristu massist (nagu Steve Jobs), toetu legendidele (tsiteeri neid, kelle tsiteerimine teeb sind suuremaks, nt Winston Churchill), vaimustu asjadest, mis tunduvad põnevad, ning tegele ainult sellega, mida sa tõeliselt naudid.

Kuigi jah, isegi Bransonil endal ei ole see lõpuni õnnestunud, aga ta on vähemalt alati selle poole püüelnud.

> **See raamat on täis autorit – tema erakordset isiksust, enesekriitikat, pühendumist oma perekonnale ja vanemate pärandile.**

Tüüpilisim näide on 16-aastaselt koolist lahkumine.

„Samasugune on ka minu suhtumine raamatute kirjutamisse: kui ma ei naudi nende kirjutamist, on üsna tõenäoline, et ka nende lugemine kedagi eriti ei rõõmusta," märgib Branson sissejuhatuses. Loomulikult ta nautis seda. Nagu ta naudib elu. Nagu ta naudib USA tänase presidendi Donald Trumpi tsiteerimist: „Oled vallandatud!"

Tavaline inimene selliseid raamatuid ei loe. Need on liiga revolutsioonilised. Võivad teha sind äris edukaks. Kellele seda veel vaja on?! Mulle on!

Gert Jostov
Technopolis Ülemiste AS juhatuse esimees ja tegevjuht, 2016. aasta noore juhi preemia laureaat

Messid Texprocess ja Techtextil – 2017. aastal taas koos!

Nagu varemgi, toimuvad kaks juhtivat rahvusvahelist messi Texprocess ja Techtextil kõrvuti Saksamaal Frankfurdi messikeskuses 9.–12. mail 2017. Mõlema näituse korraldaja on ettevõte Messe Frankfurt. Texprocess on tekstiili ja paindlike materjalide töötlusseadmete ja tehnoloogiate rahvusvaheline mess, mis toimub neljandat korda. Techtextil on tehnilise tekstiili ja lausriide rahvusvaheline mess, mis toimub 17. korda.

Vaatamata noorele eale positsioneerib Texprocess end näituseduo liidrina. See on turundusvõte, aga peegeldab ka kiiresti kasvavat huvi uue valdkondliku nähtuse vastu. Mess avab ukse põnevasse maailma koos uusimate tehnoloogiate ja teenuste, logistika ja IT lahendustega, mille oskuslik omandamine tõotab vallutada uusi turutippe. Põhimõtteliselt on kaks messi võrdväärsed ja täiendavad teineteist suurepäraselt.

2015. aastal tuli kokku selline arvuline pasjanss: Texprocessi messil töötas 273 eksponenti 33 riigist. Külastajaid oli kokku 13 335 ja nad tulid 94 riigist, sealjuures üle poole (7679) väljastpoolt Saksamaad. Kuid see pole veel kõik, sest külastajate arvule tuleks lisada 7700 „sünergeetikut", kes külastasid mõlemat messi. Techtextili mess oli rahvarohkem. Seal oli esindatud 52 riiki 1393 eksponendiga, kellest 944 tuli väljastpoolt Saksamaad. 102 riigist tuli 28 491 külastajat, kellest 16 802 olid Saksamaa külalised. Lisaks nendele oli messil 5558 „sünergeetikut".

Juba 2017. aasta algul tõusis Texprocessile registreerimiste arv enneolematult ning ka Techtextili korraldajad ütlesid, et messile registreerunuid on oodatust enam. Seega ei ole välistatud, et mais külastab messi rekordarv inimesi.

Messil Texprocess on esindatud kõik tekstiilitootmise ja -töötluse etapid:

- tootearendus (disain, IT, CAD/CAM);
- toodete valmistamine (juurdelõikus, valmistamine, kohandamine ja automaatikaseadmed);
- toodete töötlus (kokku- ja valmisõmblemise ning kinnitustehnoloogiad);
- toodete viimistlus (viimistlus- ja tikkimistehnoloogiad);
- toodete ettevalmistus (triikimine ja lõpptöötlus);
- kokku- ja valmisõmblemise ning kinnitusmaterjalid koos vastavate tehniliste osadega;
- varustus ja logistika (materjalide jaotamise logistika, e-logistika, sisemised materjalivood).

Kübeke konkreetsust. Uued tooted tootearenduse valdkonnas, mida Texprocessi messil näidatakse, hõlmavad muu hulgas digitaaltootmise tehnoloogiat CAD/CAM, keha skaneerimist, virtuaalseid prototüüpe ja rõivaste tööstustootmist üksiktellimuste põhjal. Esmakordselt kogunevad ühes paviljonis kõik CMT tehnoloogia tarnijad (Cutting, Making, Trimming – lõikamine, valmistamine, sobitamine). Saab näha näiteks selliseid tänapäevaseid viimistlusmeetodeid nagu 3D-trükkimine, kanga laser- ja ultraheligraveerimine.

Techtextili messi ekspositsioonid on jaotatud 11 teemarühma, mis on otseselt või kaudselt seotud tehnilise tekstiili, lausriide ja rõivakangaste loomisega:

- uuringud, arendustöö, planeerimine, nõustamine;
- masinad, tehnoloogiaprotsessid, kaasnevad tooted;
- kiud ja lõngad;
- kootud materjalid, põimkangad, trikotaaž;
- lausriie;
- kaetud tekstiil;
- komposiitmaterjalid;
- Bondtec (viimistlustehnoloogiad; liimivad, tihendavad ja vormivad materjalid; robootika jne);
- funktsionaalrõivaste tekstiil;
- ühendused;
- kirjastused.

Techtextil ei ole ainult valdkonnamess, vaid ka kollektiivne ideede generaator. Siinsel rahvusvaheliste ekspertide kohtumisel Techtextil Symposium saavad kokku kogu maailma eksperdid ja teadlased ning algatavad ühisprojekte. Siin loob Techtextili innovatsioonipreemia uusi standardeid.

Texprocessi messil aga korraldab maailma tekstiili teabevõrgustik (WtiN) esmakordselt Euroopa digitaaltekstiili konverentsi, mille keskmes on tekstiili digitaaltrüki tehnoloogiad.

Kahe messi paljude huvitavate sündmuste seas tõuseb eriti esile Techtextili teemaprojekt „Living in Space" („Elu kosmoses"). See valmib koostöös Euroopa Kosmoseagentuuriga (European Space Agency – ESA) ja Saksa Õhuruumi Keskusega (Deutsches Zentrum für Luft und Raumfahrt – DLR).

ESA esindaja Frank Salzgeberi hinnangul mängivad kosmosemissiooni õnnestumisel olulist osa uued materjalid ja nende töötlustehnoloogiad. Dr Rolf-Dieter Fischer DLRist täiendab kolleegi, sidudes kosmilised ja maised huvid: „Tänu erilisele tugevusele ja kuumuskindlusele kasutatakse paljusid kosmosereiside jaoks välja töötatud materjale maiste igapäevaste asjade valmistamiseks ning vastupidi. See puudutab esmajoones kiudmaterjale ja skafandrite jaoks tehtud materjale, mis reguleerivad soojus- ja niiskusrežiimi ja mida kasutatakse nüüd spordijalatsite, rõivaste ja kodutekstiilide valmistamisel."

Kokkuvõttes ütleb ettevõtte Messe Frankfurt tekstiili ja tekstiilitehnoloogia suuna asepresident Olaf Schmidt: „Muidugi võtab aega, enne kui me saame korraldada messe Marsil. Aga seni näitame messidel Techtextil ja Texprocess tooteid ja tehnoloogiaid, mis puudutavad peaaegu kõiki inimelu aspekte alates rõivastest ja hoonetest kuni julgeoleku ja meditsiinini ehk teiste sõnadega kõike seda, mis on vajalik ka kosmoseuuringuteks."

Messe Frankfurt teabe põhjal Dmitri ŽUKOV
Messipinna broneerimine ja reisipaketid külastuseks:
Reisibüroo Karol, www.karol.ee, tel 614 3085

messe frankfurt

1352
IDEED
PIDUPÄEVA KORRALDAMISEKS
Pidupaev.ee

reklaamitoimetaja Marina Altmaa
tel 667 0161
marina.altmaa@aripaev.ee

VÄLISMESSIKALENDER 2017

REKLAAM

üritus	algus	lõpp	koht	teema	info
Aprill 2017					
Nordic Gardens	06.04	09.04	Stockholm	aiandusmess	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Kohalik ja mahe - toidumess**	06.04	09.04	Helsingi	mahetoidu ja -toodete müügiüritus	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Kevadaed**	06.04	09.04	Helsingi	Soome aasta suurim aiandusmess, floristide rahvusvahelised võistlused	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Oma kodu. Oma suvila. Sisusta**	06.04	09.04	Helsingi	kodu ehitamine, remont, sisustamine, suvilad, eluaseme soetamine	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
American Car Show. Tuning. Car Show. MC Heaven&Motorsport 2017**	14.04	16.04	Helsingi	40. Ameerika autode ja hobisõidukite üritus	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
London Book Fair	14.04	16.04	London	raamatumess	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
China Import&Export Fair	15.04 23.04 01.05	19.04 27.04 05.05	Guangzhou	impordi-ekspordimess kolmes faasis	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Käsitöö**	21.04	23.04	Helsingi	käsitöö tooted ja vahendid	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Model Expo**	21.04	23.04	Helsingi	Põhjamaade suurim mudeliehituse ja hobimess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Laps**	21.04	23.04	Helsingi	mess peredele, lasteasutuste töötajatele	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
OutletExpo Kevad**	21.04	23.04	Helsingi	tarbekaupade müügiüritus	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Lemmikloomasõber 2017**	22.04	23.04	Helsingi	lemmikloomad, tarbed	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Hanoover Messe	24.04	28.04	Hannover	tööstusmess	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Seafood Expo Global/Seafood Processing Global	25.04	27.04	Brüssel	kala, kalatooted, mereannid/kalatööstuse seadmed	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Mai 2017					
EUVend	04.05	06.05	Köln	müügiautomaadid	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Coffeena	04.05	06.05	Köln	kohv	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
InterPack	04.05	10.05	Düsseldorf	pakendus	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Railtex	09.05	11.05	Birmingham	raudteetehnika	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Transport Logistic	09.05	12.05	München	transport, logistika, laomajandus	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
ELFACK	09.05	12.05	Göteborg	elektritehnika	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Texprocess	09.05	12.05	Frankfurt	tekstiili- ja rõivatööstuse seadmed	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Techtextil	09.05	12.05	Frankfurt	tehistekstiil	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
FDM - Forum Dental	11.05	13.05	Barcelona	hambaravi, hambatehnika	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
World of Private Label	16.05	17.05	Amsterdam	oma kaubamärgi tooted	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Biotechnica	16.05	18.05	Hannover	biotehnoloogia	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Interzum	16.05	19.05	Köln	mööblitarvikud	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
SIAL China	17.05	19.05	Shanghai	toiduained, toit, joogid	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
LIGNA	22.05	26.05	Hannover	puidutöötlus	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Construmat	23.05	26.05	Barcelona	ehitusmaterjalid	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Biofach China	25.05	27.05	Shanghai	biotoiduained, looduskosmeetika, loodustooted	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Intersolar	31.05	02.06	München	päikeseenergeetika, taastuvenergia	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Juuni 2017					
SIL	06.06	08.06	Barcelona	logistika	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
CWIEME Berlin	20.06	22.06	Berliin	elektrienergia tootmine, ülekanne ja jaotamine	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
IFSEC	20.06	22.06	London	turvaseadmed	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Tendence	24.06	27.06	Frankfurt	sisustutarbed, lauanõud, kingitused	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Juuli 2017					
Gallery	22.07	24.07	Düsseldorf	moeaksessuaarid, mood, rõivad	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
September 2017					
Bread&butter	01.09	03.09	Berliin	rõivad, elustiil	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
IFA	01.09	06.09	Berliin	koduelektroonika	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Maxpo*	07.09	09.09	Helsingi	maaehituse, keskkonnahoiu näitus. Hyvinkää lennuväljal	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Drinktec	11.09	15.09	München	joogitööstuse seadmed, pakendus, toiduainetööstuse seadmed	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Furniture China	12.09	15.09	Shanghai	mööbel, büroomööbel, köögimööbel	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Expopharm	13.09	16.09	Düsseldorf	apteegisisustus, kosmeetika, ravimid	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Forma Sügis 2017*	13.09	15.09	Helsingi	kingitused, kodusisustus - edasimüüjate mess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Habitare*/**	13.09	17.09	Helsingi	mööbel, sisustus, disain	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
IAA Cars	14.09	24.09	Frankfurt	sõiduautod	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
PLASA	17.09	19.09	London	meelelahutusteenused	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
EMO	18.09	23.09	Hannover	metallitöötlus, metallitöötluse seadmed, metallurgia	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Premiere Vision	19.09	21.09	Pariis	rõivatekstiil, kiud, lõngad, niidid, paelad, nahk, nahktooted	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
EquipMag	19.09	21.09	Pariis	jaekaubanduse IT lahendused, e-turundus	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
CMS	19.09	22.09	Berliin	puhastusteenused	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Oktoober 2017					Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
MIDEST	03.10	05.10	Pariis	allhange	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
ExpoReal	04.10	06.10	München	ärikinnisvara	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Rehacare	04.10	07.10	Düsseldorf	invatarbed, taastusravi	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Anuga	07.10	11.10	Köln	toit ja toiduained	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Teknologia 17 - Automaatika. Elkom. Hüdraulika&pneumaatika. MecaTec. FinnTec. ToolTec, JoinTec. Tehnoteenindus*	10.10	12.10	Helsingi	tööstumessid	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Buchmesse	11.10	15.10	Frankfurt	raamatud, ajakirjandus	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee

* spetsialistidele ** lõpptarbijatele

VÄLISMESSIKALENDER 2017

REKLAAM

üritus	algus	lõpp	koht	teema	info
Oktoober 2017					
EquipAuto	17.10	19.10	Pariis	autoremondi ja hooldusseadmed, autotankla- ja pesulaseadmed, autotarvikud, lisavarustus	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
I LOV ME**	20.10	22.10	Helsingi	Põhja-Euroopa suurim tervise, ilu ja moeteemasid ühendav mess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Raamatumess	26.10	29.10	Helsingi	raamatumess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Vein ja Toit	26.10	29.10	Helsingi	veini- ja toidumess lõpptarbijale	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Muusikamess	26.10	29.10	Helsingi	muusikamess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
November 2017					
GoExpo Winter	03.11	05.11	Helsingi	talispordimess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
GameExpo	03.11	05.11	Helsingi	mängudemess	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee
Batimat	06.11	10.11	Pariis	Euroopa suurim ehitusmess	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Agritechnica	12.11	18.11	Hannover	põllumajandustehnika	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
Medica	13.11	16.11	Düsseldorf	meditsiin	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee
METS	14.11	16.11	Amsterdam	jahid, paadid	Karol AS, tel 614 3086, info@karol.ee, www.karol.ee

* spetsialistidele ** lõpptarbijatele

EESTI MESSIKALENDER 2017

REKLAAM

üritus	algus	lõpp	koht	teema	info
Veebimess					
Eesti Grillimess - Grillima!	avatud	12 kuud	Veeb: www.grillimess.ee		Eesti Messid, www.grillimess.ee
Aprill 2017					
Maamess 2017	20.04	22.04	Tartu	põllumajandus, metsandus, aiandus, toit	AS Tartu Näitused, tel 504 2575, margus@tartunaitused.ee, www.tartunaitused.ee
Mai 2017					
Koguperemess ILU 2017	05.05	06.05	Tartu	ilutooted, tooteesitlused, mood, sport, tervislik eluviis	AS Tartu Näitused, tel 742 1793, info@tartunaitused.ee, www.tartunaitused.ee
Eesti Toidumess - Sööma!	05.05	06.05	Tallinna Lauluväljak		Eesti Messid, www.toidumess.ee
Juuni 2017					
Hea Toidu Festival - Grillfest	09.06	10.06	Pärnu Vallikääru aas		Eesti Messid, www.grillfest.ee
September 2017					
Motoshow 2017	22.09	24.09	Tartu	uued autod, hobiautod, vanatehnika, varuosad	AS Tartu Näitused, tel 504 2575, margus@tartunaitused.ee, www.tartunaitused.ee
Energiamess - Kütame!	30.09	30.09	Tallinn,JärveKeskuse messiala.		Eesti Messid, www.energiamess.ee
Oktoober 2017					
Mess Ehitus ja Sisustus	12.10	14.10	Tartu	üldehitus, siseviimistlus, küttesüsteemid, tööriistad, sisustus, kinnisvara	AS Tartu Näitused, tel 742 2547, anders@tartunaitused.ee, www.tartunaitused.ee
Tallinna Toidumess 2017*	25.10	27.10	Tallinn	toidu, seadmete ja sisustuse mess erialaspetsialistidele	Profexpo OÜ, tel 626 1347, info@profexpo.ee, www.profexpo.ee

* spetsialistidele ** lõpptarbijatele

1243
RUUMI
• kohtumiseks
• nõupidamiseks
• koosolekuks

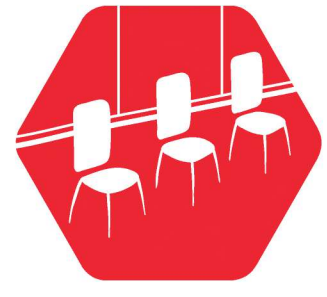

SEMINARIRUUM.EU

toimetaja Anett Rannamets
tel 667 0218
anett.rannamets@aripaev.ee

Äripäev
7. aprill 2017

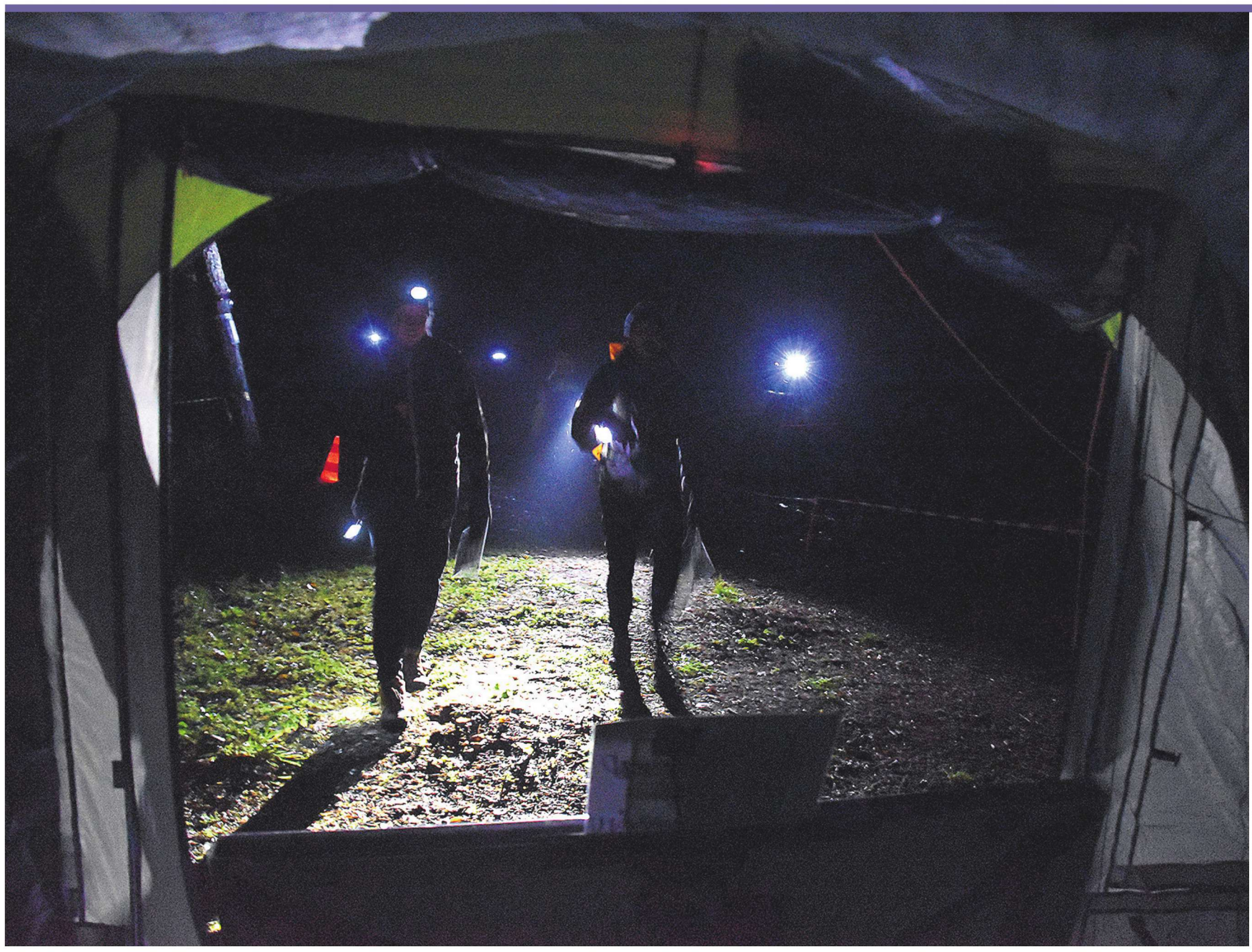

On väga oluline, et kaasas oleksid töökorras taskulambid, sest pimeda metsaga kaasnevad alati teatud ohud ja riskid.
FOTO: KORRALDAJA

FOOKUSES

15. Öörännak

Kõrvemaa, Harjumaa.
Registreerimine kuni 19. aprill
Lühike rada 19 kilometrit
24–40 eurot/inimene
Pikk rada 29 kilometrit
29–45 eurot/inimene
Korraldaja Adasti OÜ
www.adasti.eu

Olulist öistele matkajatele

Öörännaku meeskond peab koosnema vähemalt kolmest liikmest, kellest vähemalt üks peab olema täisealine.
Tulemus arvestatakse, kui finišeerivad vähemalt kaks startinud meeskonnaliiget.
Starti lubatakse meeskonnad, kellel on ette näidata vähemalt üks laetud akuga mobiiltelefon ja töökorras taskulamp.
Öörännakut ei toimu plaanitud kuupäevadel ametliku tormihoiatuse korral või kui tuulekiirus ületab 20 m/s.

VABA AEG

Seiklused öises metsas

Aprilli viimasel nädalavahetusel leiab aset juba 15. Öörännak. Maaliline Kõrvemaa maastik neelab seiklejad öises hämaruses endasse ja algab põnev mäng, mis aitab tavapärasest elurutiinist välja murda.

ANDRA NÕLVAK
kaasautor (Õhtuleht)

Esimene Öörännak toimus juba seitse aastat tagasi, kui tekkis soov pakkuda üritusi, mis meelitaks erinevaid Eestimaa paikasid külastama. Eeesmärk oli tundma õppida looduses liikumise võimalusi, mängupunktides ülesannete täitmisega loovust arendada ja eelkõige meeldivat ja kasulikku ajaveetmist pakkuda.

Kui alguses hõlmasid rännakud endas vaid öist orienteerumist, siis aastatega on üritus kasvanud nii osalejate, võimaluste kui ka uute ideede poolest. Kuuendal Öörännakul lisati orienteerumisele mänguline legend, mille kohaselt toimub nüüdseks ka osalejatevaheline vastutegevus.

Mida rohkem punkte, seda parem

Võistleda saab kahel rajal, mistõttu kujunevad ka tulemused erinevate süsteemide alusel. Põhiline on mõlema puhul aga punktide teenimine ülesannete eest. Maksimumi on võimalik teeninda, kui vastatakse õigesti igale põhiküsimusele. Kõik meeskonnad, kes võidukalt ja vapralt lõpuni mängivad, saavad veel ka lisa.

Muidugi on punktid seotud ka ajaga. Rajal võib ette tulla ka olukordi, kus mõnes mängupunktis on juba teine meeskond ees ja seetõttu tuleb oodata. Et punktid asjata kaduma ei läheks, on sellisel juhul võimalik enda aeg nii-öelda seisma panna. Seda aga ainult siis, kui sellest mängupunktijuhti teavitada.

Võidab see, kes kõige rohkem punkte teenib.

15.
korda, 29.–30. aprillil toimub Kõrvemaa looduses Öörännak.

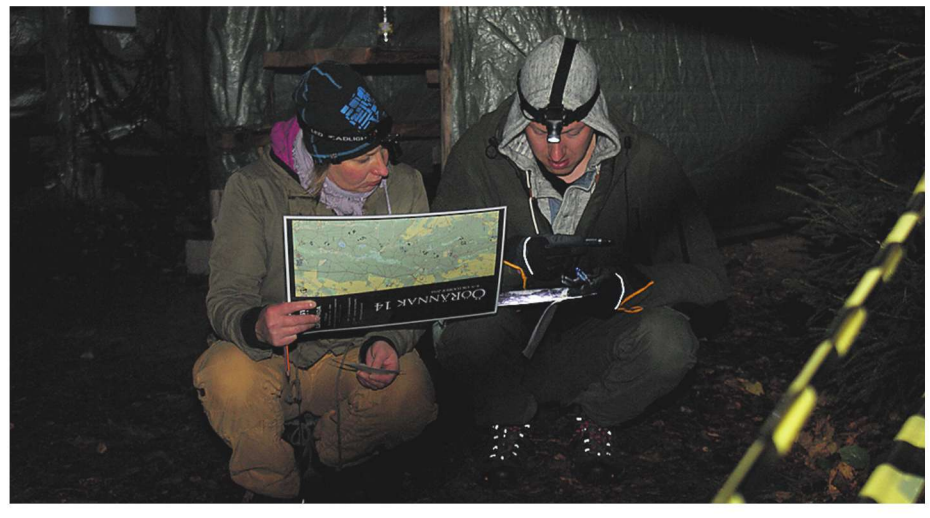

Mängupunktid on raja kõrval paiknevad legendiga seotud tegevuskohad, mille läbimine annab lisapunkte.
FOTO: ENNIKE MÄGISMAA

Jõukohane kõigile

Kuigi Öörännak on orienteerumisüritus, mis ühendab spordi meelelahutusega, ei tähenda see seda, et tegemist oleks traditsioonilise spordiüritusega, kus osaleja ainus eesmärk on kiirema aja saavutamine. Kindlasti on Eestimaa öine loodus meeldiv koht kõigile, mitte vaid sportlastele.

Kaks erineva pikkusega rada, ligikaudu 19 ja 29 kilomeetrit, annavad osalejatele võimaluse valida ja vastavalt oma võimetele end proovile panna. Kui jõud siiski raugeb ja lõpuni minekuks energia otsakorral, on rajal kaks katkestuskohta. Need on märgitud ka kaardile. Kuigi rajal on olemas üks joogipunkt, teab igaüks, et metsa minnes tuleb kaasa võtta piisavas koguses vedelikku ja toitu. Nii on kindlam, et energia taastub ja seiklus kulgeb võiduka lõpuni.

Oluline on meeskonnaga veedetud kvaliteetaeg. Liikumise tempo saab igaüks ise valida, seetõttu end halvasti tundmata. Osalejate seas on igal korral nii lastega peresid, sünni- või mõne muu tähtpäeva pidajaid kui ka kaitseväelasi. Ka ettevõtete seas kogub üritus aina enam populaarsust, eesmärgiga meeskonda motiveerida ja ennast tiimina proovile panna.

Üks osalenutest meenutab viimast, sügisel toimunud Öörännakut oma blogis kui adrenaliinirohket üritust. "Mina täpselt ei tea ka, kuidas see juhtus, aga ma registreerisin kuu aega tagasi oma pere 14. öörännakule Tartumaal. Ma arvan, et see oli mingisugune hetkeline meeltesegadus, sest ma vist ei mõelnud päris korralikult läbi iseenda olemist öösel pimedas ja võõras metsas," meenutab pereema, kuidas ta oma viieliikmelise pere üritusele kirja pani.

Siiski, pärast seitset tundi metsas, erinevate faktimängude lahendamist ja kompassi kaotamist jõuti vapralt hommikul poole viie ajal finišisse.

Veel kirjutab ta, et tol korral oli faktimängu üheks eesmärgiks teada saada kadunud lennuki musta kasti koordinaadid. Oli ka kergemaid ülesandeid. "Seal olid näiteks sellised küsimused: mitu korda ööpäeva jooksul vahetuvad kellal kõik kuus numbrit? See oli üks lihtsamaid," tõdeb ta.

Ühel säärasel seiklusel käinuna ei tasu edaspidi sellest kindlasti kõrvale jääda. Nii nagu maailm on pidevas muutumises, on ka iga Öörännak oma nägu.

▲ Dénes Farkas, *How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques*, 2017

NÄITUS

Kaasaegne ruumilisus

SANDER RAJAMÄE
kaasautor

Esimeste soojade päikesekiirte paistel on talveune silmilt pühkinud Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum.

Näitustele avatakse uksed 21. aprillil. Algav näitusehooaeg seob vaataja ning teose läbi ruumiliste elementide.

EKKM (Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum) on ebakonventsionaalne idee kaasaegse kunsti muuseumist, mis produtseerib, näitab, kogub ning populariseerib tänapäevast kunsti, muutes samal ajal kunstivälja juurdunud reegleid ja meetodeid. Muuseum on avatud olnud alates 2006. aasta lõpust. Sellelgi aastal võõrustatakse kunstihuvilisi erinevate näituste ja installatsioonidega, mida aprillist kuni detsembrini kunagise Tallinna Soojuselektrijaama kontorihoone ruumides näha saab. Kaasaegset kunsti saab muuseumisse vaatama minna täiesti tasuta.

Aktuaalsed teemad

Hooaeg avatakse Dénes Farkasi mahuka isikunäitusega, mida kureerib arhitektuuriajaloolane ja kunstikriitik Ingrid Ruudi.

Kunstihuvilised võivad Farkasi töid mäletada 2013. aastast, kui tema loomingut Kumus näha sai. Nüüd, neli aastat hiljem uute teostega avanev isikunäitus lähtub võrdlemisi aktuaalsetest teemadest läbi poeetilise filtri. Ühelt poolt ruumikontrollist ja soovist segastel aegadel normaalsust säilitada. Teiselt ka põllumajandusest, seemnetest ning üldisest säilitamiskultuurist.

▲ Dénes Farkas, *How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques*, 2017

Näitust läbiv pildimaterjal on üles võetud kolmes erinevas seemnepangas – Svalbardis, Terbolis ja Peterburis. Fotod on omakorda pandud seosesse Rabih Alameddine'i romaaniga, mis räägib Beirutis elavast üksikust ja vanaldasest naisest, kes salajase ajaviitena Lääne kirjandust araabia keelde tõlgib.

Farkasi tööde puhul on väga oluline vaataja suhe teosega ning vastupidi, sest tegemist on ruumilise loominguga. Näitusest saab segu analoogfotograafiast ja ruumiinstallatsioonist – vaatajale pakutakse lisaks piltidele ka midagi enamat.

Universaalne ja ajatu

EKKM ootab näitusele igast soost ja vanusest huvilisi. Ei tohiks karta, et kaasaegse kunsti näitus on mõeldud pigem noortele või kitsamale vaatajaskonnale. Iga näitus on erinev, kuid välistada ei saa selletõttu kedagi.

Farkasi näituse puhul on tegemist generatsioonide teemadega, mis on ühtlasi päevakajalised, kui ka universaalsed ja ajatud.

"Siiski, kui peaks otsutama, et kes omab siinkohal eelist, siis pigem just pikema elukogemusega vaatajad, kellel on parem ülevaade ning isiklik kogemus aegade ja ajastute muutustest," sõnab Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumi tegevjuht Marten Esko.

NÄITUS
Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum
Põhja puiestee 35, Tallinn
Näitusehooaja algus 21.aprill
Avatud teisipäevast pühapäevani 12–19
Sissepääs tasuta
www.ekkm.ee

TOIMETAJA VEERG

Kas on vanem tunne ka?

Mäletan väga selgelt, et lapsepõlves olin sünnipäevaeelsel õhtul varem voodis nagu viis kopikat.

Mingisuguse enese loodud teooria tõttu arvasin, et sedasi vajutan süsteemil *fast forward*, aeg annab seejärel gaasi ning järgmine päev jõuab kiiremini minuni. Ja kui pikisilmi oodatud tähtpäev lõpusirgel oli, tundsin kohutavat tröösti, sest taaskord pidi pikalt järgmist ootama hakkama. Nüüd, kui oleks võimalus, vajutaksin hoopis pausile.

Aprillis, sünnipäeva paiku, leian end juba päris mitmendat korda mõtisklemast selle üle, kuhu aeg kaob. Ja alati tekitan ma selle tulemusena endas sisemise vaidluse, kus üks pool minust väidab, et võta hoog maha, oled väga noor, aega on maa ja ilm, teine aga, et pane tuli takka, sest aeg kaob kui liiv sõrmede vahelt.

Pärast põhjalikku arutelu iseendaga otsustan, et esimene sobib mulle paremini. Viimane kõlab veidi naeruväärselt, nagu oleksin eluaastatega sajandile lähenemas. Killukese tõtt leian ma sellest ikkagi.

Kõik olulisemad sündmused minevikust, kaheksateistkümnes sünnipäev, põhikooli lõpuaktus, keskkoolist rääkimata, tunduvad eilse päevana. Aastaid nendest on möödunud juba mitmeid. Alles jahtisime jaaniussikesi, nüüd saab varsti jälle.

Sünnipäevadel ikka küsitakse, et kas on vanem tunne ka? Vastuseks on alati ei. Aeg kaob häbematul kiirusel käest, kuid kõik näib sama olevat.

Huvitav, millal see muutub? Mu ema kindlasti vastaks, et siis kui lapsed saan. Eks ole siis ükskord näha. Aeg armu ei anna, sest paratamatusele vastu pole võimalik hakata.

ANETT RANNAMETS
anett.rannamets@aripaev.ee

Alles jahtisime jaaniussikesi, nüüd saab varsti jälle.

07.04
toimub Lennusadamas kevadine muusikaüritus "Festival Acoussion Spring". Improviseeritud lavadel astuvad üles artistid kodust ja välismaalt, kelle seas Vaiko Eplik, Marie & Raul Vaigla jt.
www.acoussion.com

EESTI **MESSID** esitleb
OSALUSLEPINGUTE SÕLMIMINE ON ALANUD!
WWW.TOIDUMESS.EE
Tallinna Lauluväljak, 5.-6. mai 2017.
Sissepääs tasuta.
70 000m2 messipinda - 500 eksponenti - 100 000 külastajat
SÖÖMA!
EESTI TOIDUMESS

toimetaja Anett Rannamets
tel 667 0218
anett.rannamets@aripaev.ee

Äripäev
7. aprill 2017

MART RAUN SOOVITAB

Top 3 Scarlett Johanssoni filmi

1. **"Kummitusmaailm" (2001).** Daniel Clowesi samanimelise koomiksi adaptsioon on värvikate tegelaskujude ning meeldejääva lõpplahendusega must komöödia. Enid (Thora Birch) ja Rebecca (Scarlett Johansson) ei tea, mida eluga pärast keskkooli lõpetamist peale hakata. Nad veedavad oma päevi lihtsalt hängides. Kui nad kohtavad endasugust sotsiaalset heidikut Seymouri (Steve Buscemi), kelle hobiks on vanade vinüülplaatide kogumine, Enidi elu muutub.

▲ Oscari pälvinud "Tõlkes kaduma läinud"

2. **"Tõlkes kaduma läinud" (2003).** Bob Harris (Bill Murray) on Tokios komandeeringus viibiv Ameerika filmitäht. Ta kohtub endast noorema Charlotte`iga (Scarlett Johansson), kes on seal koos abikaasaga. Sellest saab alguse ebaharilik sõprus, mis kasvab kiindumuseks. Nukker ja soe, erilise atmosfääriga. Oscar parima orginaalstsenaariumi eest.

3. **"Lõppvaatus" (2006).** Cristopher Nolani ("Pimeduse rüütli triloogia") ulmetriller on lavastaja üks huvitavamaid ja keerukamaid teoseid. Lugu räägib 19. sajandi lõpul Londonis tegutsevatest mustkunstnikest Robert Angierist (Hugh Jackman) ja Alfred Bordenist (Christian Bale), kes alustavad sõpradena, kuid kelles peagi saavad rivaalid. Scarlett Johansson kehastab Angieri assistenti ja armukest.

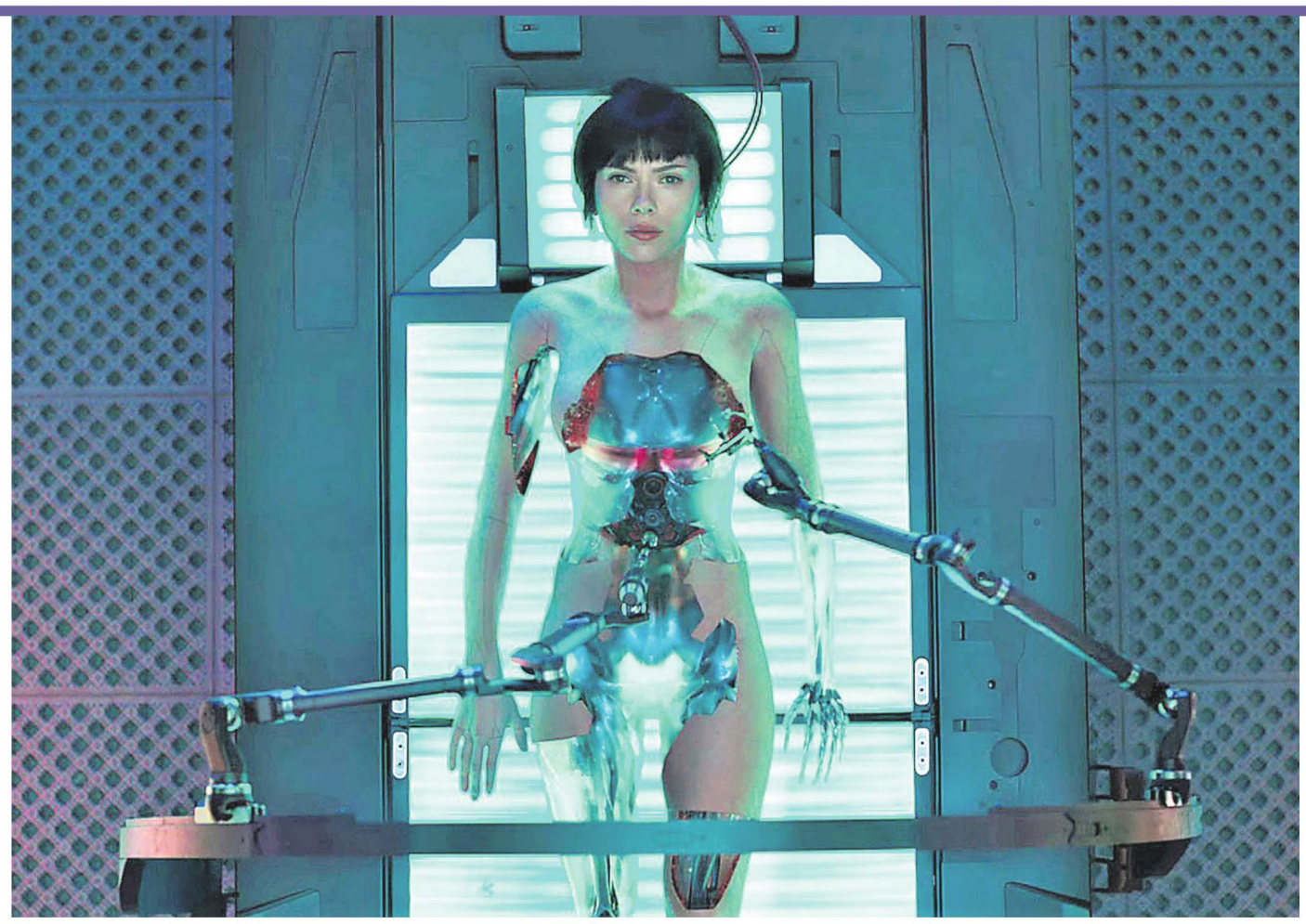

▲ Scarlett Johansson toob animest tuntud tegelase truult ja mõjuvalt ekraanile. FOTOD: TOOTJA

KINO

Originaalitruu, kuid lihtsustatud ekraniseering

"Hing anumas" on visuaalselt mõjuv ja teemalt provokatiivne, ent tühjavõitu Hollywoodi uusversioon.

MART RAUN
filmitegija ja -blogija

Filmis näidatav tulevik ei tundu enam nii kauge kui 1989. aastal, mil Masamune Shirow loodud manga esimest korda ilmavalgust nägi. Ajal, mil piir orgaanilise ja küberneetilise organismi – inimese, küborgi ja androidi vahel järjest hägustub, on vanad teemad taas ajakohased.

Ulmefilmide esimeseks leediks tõusnud Scarlett Johansson ("Tasujad", "Lucy", "Naha all") kehastab major Mira Killiani. Ta on omalaadne – õnnetusest päästetud inimene, kes on maailma ohtlike kurjategijate peatamisele pühendunud ideaalne küberneetiliselt täiustatud sõdur. Tal on inimese aju, ent sünteetiline keha. Kui terrorismi uus tase tähendab inimeste mõistusesse sissemurdmist ja selle valitsemist, on majoril selle takistamiseks erilised oskused. Uue vaenlasega silmitsi seistes avastab Mira aga uut infot oma mineviku kohta.

Küberpungi uus tulemine

Aastal, kus räägitakse "Matrixi" seeria elluäratamisest ja lisaks "Hing anumas" Hollywoodi versioonile jõuab ekraanidele "Blade Runner 2049", mis on järg filmiajaloo ühele olulisemale ulmekale, võib öelda, et küberpunk on tagasi. Ulmekirjandusest sündinud žanri (William Gibsoni "Neuromancer") kasutati rohkem 80ndate ("Blade Runner", "Robocop") ja 90ndate filmides ("Veidrad ajad", "Johnny Mnemonic", "Matrix"). Žanr, mida iseloomustab pessimistlik tulevikuühiskond arenenud tehnoloogia ja repressiivsete sotsiaalsete struktuuridega, on viimasel aastakümnendil varjusurmas olnud.

◀ Looja ja loodu – Dr. Ouelet (Juliette Binoche) ja Mira (Scarlett Johansson).

ULMEFILM
Hing anumas ("Ghost in the Shell")

Režissöör: Rupert Sanders
Osades: Scarlett Johansson, Juliette Binoche, Michael Pitt, Pilou Asbaek, Takeshi Kitano.
Kinodes alates: 7.04

LOE VEEBIST
Mart Rauni filmiblogi
martraun.wordpress.com

1995. aastal linastunud täispikk animafilm "Hing anumas" on üks olulisemaid Jaapani anime ja ka küberpungi esindajaid. Režissööri Mamoru Oshii kaks esimest filmi "Hing anumas" ja "Hing anumas 2: Süütus" ning anime-sari "Stand Alone Complex" on visuaalselt lummavad, keerulised ja mõtlemapanevad. Žanrile omaselt tegelevad nad nii poliitiliste kui ka filosoofiliste probleemidega.

2017. aasta filmiversiooni lavastaja Rupert Sanders ("Lumivalgeke ja kütt") tabab filmis küll manga ja anime vaimsust, ent jääb loo jutustamise ning sügavamate kihtide avamisega jänni. Kui Jaapani animed olid oma liigses esoteerilisuses raskesti arusaadavad, siis Hollywoodi versioon on seevastu lihtsustatud ja otsene.

Aktsentideta jutustus

Lugu pole halb ning lahkab klassikalisi küberpungi teemasid – identiteet, inimlikkus ja korporatsioonid –, ent on kahjuks üsna kuivalt ja aktsentideta jutustatud. Režissöör tunneb end põneva maailma loomises ja lummavate kaadrite komponeerimises rohkem kodus kui sisemise draama edastamises. Emotsionaalsed stseenid (näiteks oluline hetk filmi teises pooles Mira ja dr. Ouelet' vahel) on tihti kohmakad ja piisava rõhuasetuseta. Sellest on kahju, sest heale küberpungile omaselt leidub teosest palju intrigeerivaid ideid. Filmi hoiab koos Scarlett Johansson, kes leiab major Mira Killiani tegelase kujutamisel hea tasakaalu inimlikkuse ja küberneetilisuse vahel.

"Hing anumas" kopeerib küll küberpungi välist vormi, ent ei taba täielikult tegelikku olemust. Siiski võib žanri austajatele seda soovitada.

TEATER

Pingutus näitlejale ja publikule

ANETT RANNAMETS
kaasautor

Mitmeti mõistetava luuletaja Aleksandr Bloki võimas poeem "Kaksteist" on vene kirjanduse üks kirglikumalt vaieldud teoseid. Sasha Pepeljajev ja Lava-kunstikooli tudengid võtsid tema luuleread ja panid need liikuma. Lavastuse pealkirjaks on "NOДвенадцать".

▲ **Palju on kujundeid, millele publikul on võimalus leida oma tõlgendus.** FOTO: JEKATERINA ABRAMOVA

KINEETILINE TEATER NO37 "NOДвенадцать"

Tekst Aleksandr Blok
Lavastaja ja kunstnik Sasha Pepeljajev
Laval EMTA Lavakunstikooli 28. lend
Esietendus 11. märtsil 2017 Teater NO99s
Piletid 15–25 eurot

Mitmekülgse taustaga lavastaja Sasha Pepeljajev õppis algselt Moskvas keemiat. Alles hiljem on ta töötanud pantomiimi, klounaadi ja koreograafia vallas. Ta on loonud oma "kineetilise teatri", mis on füüsiline, täis energiat ja ootamatuid kujundeid ning teda nimetatakse üheks kaasaegse tantsuteatri võtmekujuks.

Pepeljajev võtab klassika tükideks ja paneb pöörase fantaasiaga töödeldult ja tundmatuseni muudetult taas kokku. Paradoksaalselt pääseb lavale ka krestomaatilise teose algne energia, mis on traditsioonide tolmukihist saanud priiks.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstikooli tudeng ja näitleja Jane Napp ütleb, et Pepeljajev on lavasta, kes on heas mõttes pöörane ega taha, et laval midagi illustreeritaks.

"Ta paneb näitlejad füüsiliselt üsna ebamugavatesse olukordadesse – tahab et näitleja ükskõik millises olukorras või stseenis täidaks joonist, kuid seejuures ei kaotaks oma isikupära," selgitab Napp.

NO99 koduleheküljel seisab lavastuse kirjelduses: kaksteist püssidega jorssi keset puhta stiihiana mõjuvat lumetormi. "Aeg: vahetult pärast revolutsiooni. Vulgaarsus kõrvuti igavikuga, lüürika kõrvuti agitpropiga ja siis mõistatuslik finaal. Aga ennekõike – energia, meeletu energia. On see revolutsiooni ülistus? On see satiir? Keegi ei tea ja sellepärast ongi Bloki "Kaksteist" klassika," seisab kirjelduses. Lubatakse, et näha saab Lavakunstikooli järgmisel aastal lõpetava lennu nõtkust, ilu ja higi.

Suur vastutus

"Selles lavastuses on vaja väga palju võhma ja täpsust, väga head diktsiooni, teksti suunamist ja häälekandvust," kinnitab Napp, et higistamiseks läheb kindlasti. Eriti oluliseks peab näitleja selle lavastuse juures just täpsust, sest iga pisemgi eksimus võib lõppeda kurvalt. "Laval me ei vastuta mitte ainult enda eest, vaid üksteise eest," selgitab ta.

Jane Napp kutsub publikut saali juba sellepärast, et lavastus pakub visuaalselt väga palju. "Samuti on lavastaja jätnud publikule võimaluse leida asjadele oma tõlgendus," lisab ta lõpetuseks.

Publikult nõuab tükk palju kaasamõtlemist. Etendus kestab kolm tundi.

KOOMIKS

▲ **Kümme aastat tegutsenud ansambel Paabel paneb pillid kotti.** FOTO: MADIS REIMUND

KONTSERT

Paabeli viimne rännak

ANETT RANNAMETS
kaasautor

Aastal 2007 nägi Viljandi Kultuuriakadeemias ilmavalgust viiest sõbrast koosnev muusikaline punt Paabel, kelle ühine eesmärk oli segada Eesti pärimusmuusikat kaasaegse helikeelega. Nüüdseks leiavad muusikud, et on aeg bändi tegevusele viimase kontserdiga väärikas lõpp teha.

FOLK
Paabeli viimane kontsert

15. aprill kell 19
Viljandi Pärimusmuusika Ait
Piletid 10–12

Ansambli ärasaatmine toimub Viljandi Pärimusmuusika Aidas, kus lavale astuvad Arno Tamm, Sandra Vabarna, Tanel Kadalipp, Tõnu Tubli ja Jaan Jaago.

Eriliste lavalahenduste ning läbikomponeeritud valguskujunduse toel naaseb lisaks praegusele muusikutekvintetile lavale ka asutajakoosseisu kitarrist Erko Niit.

Samuti liitub kavaga meeskoor, mis lubab kontserdi eriti võimsaks muuta.

Õhtu jooksul kantakse ette põhjalik läbilõige kogu oma loomingust.

Kuulda saab lemmiklugusid igalt albumilt ning ka seni avaldamata materjali. Kogu kontsert põimub retrospektiivse videomaterjaliga liigendatult üheks emotsionaalseks ning meeldejäävaks kahe ja poole tunniseks muusikasündmuseks, millega kümme aastat tegutsenud ansambel viimsele teele saata.

Kuigi ansambli kuulajaskond on nukker, et Viljandi Pärismusmuusika festivalil Paabeliga enam tantsida ei saa, tundub aeg lõpetamiseks siiski õige. Ja kuna sealkandis on kombeks üheskoos rõõmu ja ka kurbust jagada, lubavad muusikud oma fännidele väärikat lõppu.

Pärast kontserdit jätkub üritus aida väikeses saalis hoogsa peiediskoga, kus plaadimängijate taha hüppavad kõik ansambli liikmed.

Üheskoos saadetakse Paabel viimsele teele.

toimetaja Anett Rannamets
tel 667 0218
anett.rannamets@aripaev.ee

▲ **Tallinnas Pärnu maanteel asub hubastes värvitoonides restoran, mille taldrikutelt puuduvad uhked täpid ja triibud ning road on eriliselt prisked.** FOTOD: RAUL MEE

RESTORANITEST

Maailma suurim veinivalik

Restorani PM20 nimekombinatsioonil on lihtne seletus. See viitab aadressile Pärnu maantee 20.

HEIDI VIHMA
kaasautor

Kui peaks välja andma parima turundusega restorani tiitli, läheks see restoranile PM20, kuhu on lubatud oma vein kaasa võtta. Nii on nende veinikeldriks kõik kodud ja poed, ning väide, et ollakse "suurima veinivalikuga baar maailmas", peaaegu tõene.

Niisama oma veini juua, nagu baaris kombeks, ei luba tegelikult keegi. Õiguse selleks saab alles siis, kui on tellitud vähemalt kaks pearooga või suupistevaagen.

Restorani kontseptsiooni nõrgaks küljeks on asjaolu, et Facebookis ega kodulehekülgel pole kirjas, milline on PM20 enda veinivalik. Kui pole teada, mida PM20 toidu kõrvale pakub, ei oska ju ka olemasolevaid varusid millegagi täiendada. Sedasi tundub turundustrikk puhtalt hinnale taanduv, andes võimaluse kõhnema rahakotiga külastajatel restoranide üüratutest juurdehindlustest mööda vaadata ja odava, kuid miks mitte hästi valitud poeveiniga end PM20 lopsakate praadide taga hästi tunda. See on ju väga tore. Turunduse plusspoolele läheb ka nimi PM20 ehk Pärnu maantee 20.

Ei täppe ega triipe

Road on restoranis aga tõeliselt prisked. Ei mingeid täppe ega triipe. Taldrik on ääreni toitu täis.

Menüü koostajad pole püstitanud ülemäära keerulisi eesmärke. Enamjaolt on tegemist lihtsate tehnikate ja kooslustega, mis eriliselt ei üllata, aga millega pole võimalik ka alt minna. Paari erandiga. Esimene neist on kopraliha – imeliselt maitsev, pehme ja valmistatud parimal võimalikul moel. Kui lisanditega oleks veidi rohkem vaeva nähtud, teeniks PM20 lisaks turunduse eriauhinnale ka Eesti parima kopraliha pakkuja tiitli.

Samal ajal, kui meie laudkonna Õnnelik oma kopraeelroaga maiustas, pidi lõhe äkise tellinud Õnnetu vesise suuga pealt vaatama. Oma lõhe oli ta kööki tagasi saatnud, sest see oli liiga soolane. Õnneks oli kopraeelroog suurem kui mõne restorani praad ja Õnneliku koprast jätkus tegelikult kahele.

Lisaks ülearu soolasele lõhele valmistas pettumuse ka pearoog sea sisefileest, mis oli kuivavõitu – õrna sea sisefileega ikka juhtub. Kuna menüüs nimetati sisefileed hõrguks, tundsin end petetuna. Maitsev, enam-vähem, aga mitte mingil juhul hõrk.

▲ **Isiklik vein on lubatud kaasa võtta. Siiski on restoranil ka oma veinivalik.**

Ameerika stiilis searibi koos kõikide lisanditega – friikartul, suitsune BBQ kaste, *coleslaw* ehk majoneesiga kapsasalat – oli aga aus kaup. Ohtralt pehmet liha, tuline krõbe kartul ja kogus selline, et palka või abilisi.

Oma veini mul polnud. Klaasikaupa pakutavast kolmes punasest ja kolmest valgest veinist lemmikut ei leidnud, seetõttu keskendusin toonikutele ja limonaadidele, mida esindas põhiliselt brittide Fentimans. Seafileega sobitasin nende Herbal Tonicu. Veidi magusam leedrilimonaad klappis aga üllatavalt hästi frititud Brie juustu ja murakamoosiga.

HINNANG
PM20

Toit:	Teenindus:	Interjöör:	Kokku:
7	8	6	21

Aadress: Pärnu maantee 20, Tallinn
Telefon: 6011301
Avatud: E-N 12-23, R 12-03, L 15-03
Pearoogade hinnavahemik: 9-13 eurot
Omanik: Scandic Varahaldus OÜ
www.pm20.ee

ÄRIPÄEV SOOVITAB
Äripäeva tunnustava märgi pälvinud restoranid

	toit	teenindus	interjöör
Bordoo, Tallinn	10	9	9
Haku, Tallinn	9	9	10
Leib Resto ja Aed, Tallinn	9	9	10
Pull, Tallinn	9	9	10
Salt, Tallinn	9	10	9
Ribe, Tallinn	9	9	9
Lucca Enoteca, Tallinn	8	10	9
Hõlm, Tartu	8	8	10
Mon Repos, Tallinn	10	7	9
Mr. Jakob, Otepää	8	8	10
FAO27, Tabasalu	8	7	10
GreenBakery, Tallinn	8	9	8
Korsten, Armastus & Hea Toit, Tallinn	9	6	10
La Tabla, Tallinn	8	8	9
Linnuküla Resto, Tallinn	9	7	9
MuSu, Tallinn	8	8	9
Noodle Box, Tallinn	10	9	6
Noot, Pärnu	9	8	8
Sardiinid, Tallinn	8	8	9
Taste of Asia, Tallinn	8	7	10
UmbRoht, Tartu	9	8	8
Vidrik, Sangaste	9	7	9
Villa Wesset, Pärnu	8	9	8
WuWei, Tallinn	8	8	9

"Äripäev soovitab" kleepsu pälvivad alates 2016. aastast söögikohad, mis saavad restoranitestis kokku 25 või rohkem punkti.

LOE VEEBIST
Äripäeva restoranitestid
www.aripaev.ee/restoranitest

Siin on head toidud ja meeldiv teenindus!
Äripäev soovitab
aripaev.ee/restoranitest

KAASAEGNE TSIRKUS

Rohkem kui lihtsalt meelelahutus

LIISA POOL
kaasautor

Kaasaegne tsirkus kui iseseisev kunstiliik kinnitab Eestis aina jõulisemalt kanda, ent laiema publiku hulgas näib valitsevat veel endiselt teadmatus ja sellest tulenev umbusk. Tundub, et alusetult.

Prantsusmaal 1970. aastatel alguse saanud kaasaegne tsirkus erineb klassikalisest tsirkusest märkimisväärselt: puuduvad loomad, klounid ja erinevad anatoomilised kuriioosumid.

Alles jäänud akrobaatilised trikid on ühendatud tervikuks, millel on keskne idee ja kunstiline sõnum. Trikkidega ei taotleta emotsiooni tekitamist kui asja iseeneses. Oluline on lavastuse selgrooks oleva tähenduse edastamine.

Selline tsirkus pretendeerib enamale kui meelelahutus – see on tsirkuse vahenditega teostatud kontseptuaalne etenduskunst.

▲ **Etenduse lõpuks on valge kostüüm erksatest värvitoonidest läbi vettinud.** FOTO: JOONAS PURASTIE

HINNANG
"Ahelad"
9

Autor, esitaja: Grete Gross
Valguskunstnik: Marita Keskküla
Kunstnik: Maarja Roolaht
www.gretegross.com

Elukutseline pilvekiikuja

Harrastuslikke tsirkusestuudioid on Eestis mitu, kuid elukutse omandamiseks tuleb end koolitada välismaal.

Soomest Lahti tsirkusekooli diplomiga naasnud Grete Gross on ainus artist Eestis, kes võib end tituleerida kui professionaalne pilvekiikuja. Kuigi see elukutse kätkeb endas julgelt unistamist, tähendab see tegelikult kahekihilisel võrkkiige kombel lakke kinnitatud kangal akrobaatiliste trikkide sooritamist.

Laiemat tähelepanu on Grete Gross pälvinud oma esimese täispika soololavastusega "Ahelad", mille ligi poole lühem tööversioon nomineeriti 2016. aastal etenduskunstide ühisauhinnale.

Aastaga on "Ahelad" märkimisväärselt küpsenud. Lisandunud on stseen kalavõrku meenutavas rippuvas kookonis ning varjuteatri meetod. Lavastuse sõnumit kannab autori enda kirjutatud ja sisse loetud luule. Neis salmides avanevad inimhinge ärevaks tegevad ja piiravad hirmud, närivad kõhklused ja varjatud ootused.

Muusikaliselt väljendab Grossi luulesse seotud tundeid tšello ja klaveri duett (Johanna ja Johan Randvere). Vaatajani jõuab meloodia, poeesia ja lummava akrobaatika sulam, mis pritsib saali hinge süvasoppides peituvaid erinevaid värvitoone.

Värviline vabalangemine

Grossi lavaolek kõigub järsu äkilisuse ja nõtke voolujoonelisuse vahel, ning näib, et teda hoiab mitme meetri kõrgusel õhus üksnes mõttejõud. Kontakt artisti keha ja kanga vahel on pea olematu, katkedes sekundi murdosaks sootuks. Vabalangemine, emotsionaalne kukkumine, väljamurdmine oma enda mõtteahelatest, et jõuda taas naeratuseni.

Kuigi valge kostüüm on lõpuks värvidest läbi vettinud, on "Ahelad" puhastumine. Kirgastunud on ka vaatajate meeled.

Juuni alguses tasub silma peal hoida Tallinna vanalinna päevade programmil. Kaasaegsel tsirkusel puudub stabiilne etenduspaik, seega tuleb osata harva toimuvaid etendusi märgata, et anda võimalus avardada oma tsirkuse definitsiooni.

TEATER

Liiga turvaline "Jäneseurg"

KASPAR VIILUP
kaasautor, ERR

David Lindsay-Abaire'i "Jäneseurg" on materjal, mida ei kujutagi ette kusagil mujal kui Tallinna Linnateatris.

Linnateatri suurimaks tugevuseks on psühholoogiline draama ja intiimsus, mida suudavad Laia tänava väikesed saalid täiuslikult pakkuda. Kui võtta Madis Kalmet lavastajana ning peaosadesse tippnäitlejad, ei tohikski midagi valesti minna ja otseselt ei lähegi.

Traagikast jääb vajaka

Kalmet on välja joonistanud karikatuurselt puhta argikodu, kuhu asetub pisimurede ja igapäevaprobleemide koorem, mis hakkab lõhkuma seni püsinud elurütmi. Lugu jookseb, vaatajat hoitakse peos, alusetut õhku lavastuses ei ole ning paine jõuab saalis olijateni.

Niiviisi kirjutades tundubki kõik paigas. Lava ja heli kunstiline vorm ei jäta ruumi nurisemiseks, kuid selle taga peituv inimlik faktor on toodud lavale kuidagi turvaliselt. Neljas sein, mis "Jäneseuru" kontekstis peaks inimese võimalikult lähedale laskma, toimib müürina ja tõrjub eemale.

▲ **Elisabet Reinsalu ja Rain Simmuli rollid tasakaalustavad teineteist.** FOTO: SIIM VAHUR

HINNANG
"Jäneseurg"
6

Tallinna Linnateater
Autor: David Lindsay-Abaire
Lavastaja: Madis Kalmet
Osades: Elisabet Reinsalu, Rain Simmul, Liis Lass, Epp Eespäev, Mikk Jürjens
Esietendus 11. veebruaril

Pinge, mis peategelastes pärast lapse kaotust koguneb, võib iga hetk plahvatada ning ohtlikkus on selgelt tunda. Siiski ei tunneta ma seda, mida hiljuti filmis "Demolition", kus Jake Gyllenhaali kehastatud tegelane elas üle oma naise surma. Valu kogunes ja ta elas selle välja ebaratsionaalselt, lõhkudes sellega samm-sammult oma elu. "Jänesurus" toimuvad samad protsessid aeglasemalt ja vaiksemalt.

Arvestades olukorda, näeb peategelast kehastav Elisabet Reinsalu kuidagi liiga arukas ja kaalutlev välja. Ta elab oma argireaalsuses kerge nihkega ning võib mõista, et midagi on katki.

Teda tasakaalustab abikaasa rollis Rain Simmul, kes toimib naise vastandina. Mees ei lase lapse kaotusel oma igapäevaelu mõjutada. Turvaliste koduseinte vahel laseb see-eest kõik emotsioonid valla. Konflikt nende vahel on väga selge, kuid vajaka jääb energiast. Detailitäpselt näideldud, kuid puudu on kriiskav ja pulbitsev *power*.

Tugevad kõrvalosad

Mikk Jürjens, kes üritab valu ja süütunnet peita naivismi taha, mõjub väga haprana.

Samamoodi Epp Eespäev, kes kinnitab enda positsiooni Eesti parima naisnäitlejana, olles korraga nii enesekindel kui ka hingepõhjani puruks rebitud – tohutult dünaamiline rollisooritus.

Madis Kalmeti "Jäneseurus" näeb seda, milles Linnateater on kõige tugevam. Lavastuses asetuvad näitlejad täpselt oma rolli ning kõik on justkui paigas. Rohkem jõudu ja ülevoolavat energiat ja see tükk raputaks tugevalt läbi.

▲ **Mary rollis on Adelaide Kane** FOTO: TOOTJA

TELESARI

Päriselu või fantaasia?

ANETT RANNAMETS
kaasautor

Enamikus ajaloolistes filmides näeme palju verevalamist ning surma. CW telesarjas "Reign" ei puudu lahingustseenid, kuid lisaks neile mängivad suurt rolli argielu probleemid ning tuline armastus. Sarja tegevus toimub 16. sajandil.

Filmitööstuses on populaarseks muutunud autobiograafilised stsenaariumid, mis toovad ekraanile mõne elanud fenomeni või valitseja elu, laiendades sedasi vaatajaskonna silmaringi ja pakkudes samal ajal meelelahutust.

Kuigi suures osas on telesarjas "Reign" tegemist fantaseeringuga, jookseb see paralleelselt päriselt toimunud sündmustega ning räägib ajalukku läinud suurkujudest. Ajalooline fantaasiasari algab 1557. aastast ning toob vaatajateni nelja hooaja jooksul (2013–2017) imekauni Šotimaa kuninganna Mary Stuarti elu, kes on oma traagilise saatuse tõttu üks tuntumaid Šoti monarhe.

Mary Stuartit mängib Austraalia näitlejanna Adelaide Kane, kes teab, et on ema kaudu päriselt ka kangelannaga suguluses. Ühes intervjuus on ta öelnud, et tunneb temaga tugevat sidet.

Ettekirjutatud saatus

Naine naaseb esimeses episoodis Prantsusmaale, et lõpuks pärast kuueaastast paika pandud kihlust abielluda sealse printsiga. Telesari viib vaataja Prantsuse õukonda ning maalib silme ette üsna detailse vaatepildi 16. sajandi elust ja olust. Silmailu pakuvad renessansiaegsed imeilusad kostüümid ja peensusteni välja töötatud võttekohad.

HINNANG
"Reign"
8

Mainitud oli, et Mary Stuart on oma kurvaloolise saatuse tõttu teadatuntud – tema elu keerdkäigud kajastuvad ka sarjas. Esimese abielu faatum on prohvetlik, sest õukonnas elav teener, keda ühtlasi peetakse ka selgeltnägijaks, ennustab Mary ja Francise kooselule traagilist lõppu sellest hetkest peale, kui naine pärast pikki aastaid taas kord Prantsusmaa pinda puudutab.

Ilustatud minevik

Kas naine on võimeline pärast hiiglaslikku kaotust uuesti armastama, kui sisimas teab, et kuningannana on tema lähedased alati ohus? Mary lükkab inimesi endast eemale, sest usub, et ei suudaks mitte kunagi enam midagi sellist läbi elada. Saatusel on tema jaoks aga teised plaanid.

Erinevused tänapäeva ning tolle aja vahel on selgelt välja joonistunud. On selge, et lisaks keskkonnale ei olnud ka suhted 16. sajandil päris sellised, nagu need on praegu. Siiski on sarja tegijad lisanud episoodidesse palju hetki, kust võib leida hirmuärataval kombel palju sarnasusi – näha on tulist armastust, kirge ja iha, kadedust, kättemaksu ja reetmist.

Kuigi päris kindel võib olla, et filmi tegijad on paljud tõsised ajaloolised sündmused vaataja silmale kergemaks teinud, on siiski sarja vaadates huvitav mõelda sellele, kui suur osa on sellest fantaasia ja kui suur reaalsus.

toimetaja Peeter-Eerik Ots
tel. 667 0169
peeter-eerik.ots@aripaev.ee

KOMMENTAAR

Tallinnast Tesla-linnaks

Aastast 2013 hakkas Tallinna teedele ilmuma üha rohkem sõiduradasid, mille peal seisis sõna "BUS". Sellega tähistati tasuta ühistranspordi tulekut pealinna.

Alguses oldi hämmingus, sest tavaliikleja ju enda autoga sellel rajal sõita ei tohtinud ning seetõttu kardeti suuri ummikuid.

Tasuta ühistranspordi pooldajad aga arvasid, et ummikud just ajavadki inimesed ühistransporti. Kuigi autostumine pole Tallinnas hoogu maha võtnud, on tasuta ühistransport end suutnud õigustada, sest see on samm rohelisema linna poole.

Kuid tasuta ühistranspordist üksi ei piisa. Hiljuti külastasin Oslot, mis on tuntud ka kui Tesla-pealinnana, sest seal sõidab tänavatel ringi palju Tesla elektrisõidukeid. Lisaks vurasid seal ringi ka teiste autotootjate elektriautod ning jäi mulje, et elektriautod on seal enamuses. Kõige üllatavam oli aga see, et elektriauto ei paistnud norrakatele olevat mingi nišitoode, vaid täiesti tavaline teadlik valik ja tarbeasi.

Elektriautod pole popid

Eestis on jätkuvalt müügiedetabeli tipus sisepõlemismootoriga autod. Näiteks veebruari tarbesõidukite esikolmik oli järgmine – Škoda, Citroën ja Peugeot. Kuigi aastatega on tehnoloogia arenenud ja kütusekulud langenud, on tegemist siiski autodega, mis eritavad süsihappegaasi. Aga mõelgem, kui edetabeli tipus trooniksid hoopis elektriautod – milline keskkonnasääst sealt tuleks!

Ma ei oska öelda, miks torkab Tallinna linnapildis silma ohtralt suure mootoriga autosid. Äkki on autostumise taga see va "naabrist parem" hoiak, kus ostetakse teistest uuem ja kallim sõiduriist.

Ma ei arva seda, et Eesti inimene loodusest vähe hooliks. Pigem on see hoiakute küsimus, mida saaks lihvida avalikul tasandil, propageerides rohkem elektriautode kasu keskkonnale ja inimestele endile. Me ei peaks mõtlema, et kuna Eesti on väike, siis meist ei sõltu maailmas midagi.

Aga ainult elektriautode ja tasuta ühistranspordiga Tallinn nullemissiooniga linnaks ei saa. Vaja oleks arendada ka hooneid, mis oleksid energiasäästlikud, vaja oleks rohkem taastuvenergiaid ning seejuures vähendada sõltuvust fossiilsetest kütustest.

Columbia ülikooli professor Jeffrey Sachs on öelnud, et maailma kliimakatastroofini on jäänud 30 aastat ning selle vältimiseks tuleb kohe tegutsema hakata. Meie naaberpealinnad on astumas kiireid samme rohelise tuleviku suunas, sama võiks ka meie teha.

RAINER SAAD
ajakirjanik

Tallinnal on kõik eeldused olemas, saamaks nullemissiooniga linnaks.

Äripäev

Peatoimetaja: Meelis Mandel
Väljaandja: AS Äripäev
Pärnu mnt 105, 19094 Tallinn
telefon:
(372) 667 0195,
(372) 667 0222

Toimetus:
e-post: aripaev@aripaev.ee
tel: (372) 667 0111
Reklaamiosakond:
e-post: reklaam@aripaev.ee
tel: (372) 667 0105
Tellimine ja levi:
e-post: register@aripaev.ee
tel: (372) 667 0099
Tellimine internetis:
www.aripaev.ee/tellimine

Äripäeva tellija eelised – ostukeskkond privileeg.aripaev.ee ja soodsaim võimalus soetada Äripäeva raamatuklubi raamatuid.
Äripäev veebis: **www.aripaev.ee**
Trükk AS Kroonpress

Toimetus võtab endale õiguse kirju ja kaastöid vajaduse korral lühendada. Toimetus kaastöid ei tagasta. Kõik ajalehes Äripäev ja tema lisades avaldatud artiklid, fotod, teabegraafika (sh päevakajalisel, majanduslikul, poliitilisel või religioossel teemal) on autoriõigusega kaitstud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul on ilma ASi Äripäev kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee või tel (372) 646 3363.

KOLUMN

Püha raha ehk rikkad ahvid

Kuigi numbrite järgi on Eesti buumiaja pillerkaaris tagasi ning palgad jätkavad rallimist, on ennatlik väita, et elu pole siin kunagi parem olnudki.

Rahakoti poolt vaadates on kõik justkui hästi – üks SKP näitajatest sõitis läbi buumitasemest, palk kasvab ja eestlane on maailmas kõige ettevõtlikum.

Samas on raha vaid üks ühikutest, millega saab hinnata mahtu. Raha üksikuna aga on halb mõõdik.

Raha on inimestele üks võimsamaid lugusid ja kokkuleppeid. Raha hankimiseks kasutatavad meetodid on vahel kahjulikud mitte ainult endale, vaid ka lähedastele ja kaugematele. Raha on põhjus, miks tootja lisab südamerahuga kodukeemiasse mereelu surmavaid koostisosi, miks toitu pakendatakse endiselt tervist ja keskkonda laastavasse plasti, miks põlismetsas nähakse vaid palki või miks enamik töötajaist haigena tööl käib – tühja enda või teiste tervisest.

Kõlab nagu puukallistaja hädakisa, kuid seda nii näha soovijal on vist meelest läinud, et wifi ja viimase põlvkonna nutitelefoni asemel on meil eluks kriitiliselt vajalikud siiski puhas õhk, vesi ja toit.

Hingamata ikka ei saa

Kuigi räägime Marsi vallutamisest, tegeleme geenitehnoloogiaga, on ja jääb inimene endiselt osaks loodusest. Ahviks. Võime küll rusikaga vastu rindu taguda oma saavutuste ja rahakuhjade ees, kuid hapnikku kinni keerates oleme mõne minutiga ajalugu.

See tähendab, et üle oma varju me ei hüppa ja oleme endiselt Maal ajutised külalised. Ent mõistliku käitumise asemel oleme justkui mässav teismeline, kes on saabastega tuppa marssinud, külmiku tühjaks söönud, toa segi pööranud, peremehe vara maha müünud ning nüüd suundume sama tegema naabri (Marss jt taevakehad) juurde. Esitleme seda muuseas arenguhüppena.

RIVO SARAPIK
ajakirjanik

Võime küll rusikaga vastu rindu taguda oma saavutuste ja rahakuhjade ees, kuid hapnikku kinni keerates oleme mõne minutiga ajalugu.

Loodus ja loomulikkus ongi põhjused, miks rahast kaugemale vaadata ja näha tasub, sest lisaks keskkonnale norime järjest enam tüli ka iseendaga. Elame kauem, kuid nigelama tervisega ja ravimite toel. Toitutakse ühekülgselt ja liiga palju, liigutakse liiga vähe. Iga teine tööealine joob liiga palju. Vaimset tervist kurnatakse samamoodi. Need on elu baasoskused, mida ei vallata.

Vaimne pole piisavalt *macho*

Inimese vaimse arengu oleme juba lapseeas unarusse jätnud. Eriti meeste puhul, kes teemat kõneväärseks ei pea, sest on tugevad ja abi ei küsi.

Vaimse tervisega kimpus olijat peetakse hulluks – mida otseselt rahas mõõta ei saa, peetakse ekslikult pehmeks ja naeruväärseks teemaks.

Võin omandada ajakirjaniku elukutse käsitööoskused ning töö ja investeerimisega rahahunniku kokku ajada, kuid kui ma ei oska hakkama saada tähtaegade, pidevate muutuste ning kasvava vastutuse pingega, ei realiseeri ma oma võimeid täielikult ja eurod mind õnnelikuks ei tee.

Säärast ebaadekvaatset toimimist esineb palju – muutuste kartus ja nende tõrjumine, süütunne puhkamisel, ületöötamine, kriitilisel kundel nägu täis sõimav teenindaja, liiklusraev, sallimatus ja viha teistsuguse suhtes, tühjast tüli üleskiskumine, solvumine ja kättemaksuhimu nii klientide, oma kollektiivi kui ka tutvusringkonna suunal. Nii oleme tunnistajaks, kuis keskeale lähenev ja rahaliselt edukas käitub emotsionaalsel tasemel nagu laps. Sotsiaalmeedias norivad soliidses eas inimesed pidevalt tüli, alandavad j mõnitavad teisitimõtlejaid, vohab demagoogia. Koolikiusamine, ainult et 15–20 aastat hiljem.

Need on samad inimesed kontorites ja tootmistes, kus nad peaksid parima panuse andma kas töötaja või juhina. Meil pole lülitit, millega kontoriuksel ülejäänud elu välja ning vaid vajalikud oskused ja omadused sisse lülitada.

Ikka jõuab tööle täpselt sama tegelane, kes ärevuse tõttu öösel ei maganud ning pole suuteline adekvaatselt käituma töistes olukordades.

Kindlasti peab kasvama, arenema ja rikkamaks saama. Küsimus on selles, mille nimel ja kuidas seda teha.

Siit tuleb ka ettevõtja vastutus. Tihti rõhutatakse, et ettevõtja võtab riske, loob töökohti ning väärib seetõttu austust ja tunnustamist. Nõus. Samas kaasneb selle võetud rolliga ka vastutus, kuna ettevõtlus kasutab kõigi ühiseid ressursse – näiteks töötajate eluaega ja -energiat ja muud looduses pakutavat, et midagi ühiskonnale luua. Isiklik hüve, mis seisneb olemasoleva (mets, nafta) või teiste arvel kasseerimises (loomaaed, karusloomakasvatus) ei ole looming.

Säärane käitumine on võimalik, sest vastutus oma tegude tagajärgede eest on liikunud kaugemale nii inimesest kui ka ettevõtjast – ülekaalu ja joomist ning nende tagajärgi likvideerigu riik, keskkonna eest valvaku keegi kolmas.

Niisiis on meil küll praegu palju raha, kuid ka mõtteainet – kui palju võiks olla rohkem, kui inimesed oleksid nii füüsiliselt kui ka vaimselt tervemad, sallivamad, vaimne areng oleks loomulik osa elust ning väärtus. Muidu on nii, et raha tuli, aga õnne mitte.

KOMMENTAAR

Unustame Patarei, kaob probleem?

On tore, et selline väärikas objekt, nagu seda on linnahall, on saanud lõpuks mingigi lootuse, kuigi Tallinna linnale riigi raha usaldamine vajab hoolsat järelevalvet.

Aga murelikuks teeb samas piirkonnas asuv ning Euroopa seitsme enim ohus oleva mälestise hulka arvatud 19. sajandist pärit Patarei merekindlus. Tegemist on unikaalse objektiga, mida on üritatud küll käiku võtta, küll pikalt müüa. Samas on tegemist äärmiselt keeruka objektiga, mille müügihind oleks marginaalne osa selle vajaminevast investeeringust.

Piirkond on atraktiivne

Riigi Kinnisvara AS (RKAS) on aktiivselt tegelenud piirkonda toetava terviklahenduse väljatöötamisega. Koostöös linnaga lahendati ligipääsutee küsimus ning ehitati valmis Kalaranna tänav, millega tõusis kohaliku kinnisvara väärtus. Siiski on lahtine küsimus, mida Patareiga tegema peaks? Selge on see, et eesmärgiks peaks olema selle unikaalse objekti korrastamine, säilitamine ja võimalikult aktiivselt kasutusse võtmine.

OLLE KOOP
ettevõtja,
RKASi nõugkogu liige
(IRL)

Tegemist on unikaalse objektiga, mida on üritatud küll käiku võtta, küll pikalt müüa.

Siiani ei ole veel silma jäänud ühtki tõeliselt lubavat ideed. Kui ideid leiduks, oleks asukohta ja väärikat unikaalsust arvestades juba aset leidnud investorite tormijooks objektile. Lihtsalt idee ilmumise ootama jäämine võib saada objektile saatuslikuks. Juhul kui üksnes erakapitalil põhineva arendusmudeli kasutamine peaks muutuma küsitavaks, tuleks riigil kaaluda sellele isegi Euroopa mõistes silmapaistvale objektile õla alla panemist – nii nagu on Eesti rahvas saanud endale Kumu ja ERMi.

Aktiivselt otsida ideid

Kuna ideed ei ole ise kohale tulnud, on viimane aeg neid kutsuda. Patarei kasutuse idee saamiseks, ja miks mitte ka tänu konkursile investori leidmiseks, oleks otstarbekas välja kuulutada rahvusvaheline ideede konkurss.

Kui rõhutatud on suunatus rahvale, on eesti inimesel eelised rahva vajaduste tunnetamisel, samas on välismaalastel kõrvalseisja pilk, nägemaks seda, mis on puudu Tallinnas ja võib-olla kogu Eestis.

Kui aga ideed ka kutsudes ei tule, on vältimatu objekt riigi omandis konserveerida. Kes ja kuidas seda siis tegema peaks?

RKAS on asjas käsutäitja, ja ülesande, kuidas sellise erandliku objektiga ringi käia, annab omanik ehk riik. Selge, et sellises mahus riigipoolse investeeringu jaoks on vaja koalitsioonipartnerite kokkulepet, sest vahendid tulevad paratamatult millegi arvel.

Kindlasti kaasata erainvestor

Siinjuures tuleb aga arvestada võimalusega, et tegemist oleks vähemalt kolmepoolse investeeringuga – riik, linn ja Euroopa toetus ja ideaalis ka mõningane erainvesteeringute osalemine.

Selleks aga, et Patarei jõuaks riiklikult tähtsa objektina töösse, tuleks sellega juba varakult arvestada – juhul kui me seda ei tee, kaotame võib-olla juba lähemas tulevikus ühe äärmiselt väärt muinsusobjekti.

JUHTKIRI

Seadustatud rünnak hoiupõrsale

Valitsus on leidnud mooduse, kuidas eelmiste valitsuste kokkuhoiu arvel seaduslikult riigieelarve miinusesse lasta.

Eelmise aasta lõpus üksteist leidnud koalitsioonipartnerid on tõepoolest üksmeelne seltskond. Veel ei ole ükski senine tabuteema valitsuserakondi omavahel tülli ajanud, ei õnnestunud see proportsionaalsel tulumaksul, ei õnnestunud ka riigieelarve deklaratiivsel puudujäägita hoidmisel.

Sel nädalal otsustas valitsus, et kui eelarve on pikalt kosunud, võib vaikselt moosivargile hiilida ehk säästude kallale minna ja näiteks midagi ilusat ehitada. Nii hakkab rahandusministeerium välja töötama eelnõud, millega võib eelnevate aastate varusid 0,5% SKP ulatuses kasutusse võtta. Seni on seadus kohustanud vastupidiseks – kui aasta on olnud miinusmärgiline, peab selle järgmisel aastal ülejäägiga katma.

Äripäeva arvates on tegemist teatud mõttes ausa sammuga, sest valitsus ütleb otse, et kavatseb eelmiste valitsuste kogutu nüüd oma projektide peale laiali jagada. Kuna seda seadust rikkumata seni teha ei saanud, tuleb nüüd seadust muuta. Nii lihtne see ongi.

Ühelt poolt on riigieelarve tasakaal nii ehk naa raamatupidamislik hookuspookus ja olenevalt meetodist ning maailmavaatest on riigieelarve olnud ühtede silmis miinuses, teiste silmis plussis. Tavaliselt jookseb veelahe opositsiooni ja positsiooni vahelt, kus võimulolijad arusaadavalt plussi näitavad.

Praegu on Reformierakond valitsuse plaanide suurim kriitik, aga ometi toimus riigieelarve plussi vedamine töötukassa rahaga just oravate võimul olles. Ja see ei olnud ainus ega esimene kord, kui miinus plussiks joonistati.

Suhteline on riigieelarve suur pluss ka ainuüksi seetõttu, et iga kuues euro eelarves on ELi päritolu. Toetusteta oleme sügaval miinuses juba teab kui kaua. Jällegi miinus, mida oskame vaadata niisuguse nurga alt, et paistab plussina.

Arvestus algab 2015. aastast

Valitsuse praegune kava on kaval – struktuurne tasakaal peab valitsema mitme aasta keskmisena, aga siin ei kavatse valitsus vaadata järgmist 4–5aastast perioodi, vaid teeb seda tagasiulatuvalt. Nii on võimalik juba 2018. aastal võtta kasutusse aastast 2015 tekkinud ülejäägi arvel ligikaudu 115 miljonit eurot. Ja oleneb, kuidas arvutada, saab seda võimalust kasutada nii kaua, kui viimase kolme aasta kate on kulutatud.

Kriitikutel on õigus selles, et eelarve tasakaal on olnud Eesti majanduse usaldusväärsuse üks olulisi alustalasid ning sellega saab riigi renomee hoobi. Seni on osatud jooksvat miinust osavalt varjata ning tõenäoliselt oleks õnnestunud ka edaspidi. Kui ümberringi on kõik kõvad laenajad, eristus Eesti eriti eredalt.

Igaks juhuks eelnõu

Eesti Panga president Ardo Hansson viitas, et riik stimuleerib majandust ajal, mil majandus stiimulit ei vaja – mis tähendab, et saame asjad kätte kallimalt. Pealegi on meil tulevikus reserve hädasti vaja. Eriti kui pole teada, kuidas kavatseme vastu minna rahvastiku vähenemisest tulenevatele väljakutsetele.

Valitsuse osava kava juures tuleb kõige suurem küsimärk asetada hoopis valitsuse eesmärkide juurde – mis on need hädavajalikud investeeringud, milleks riik nii hoolsalt valmistub. Vaevalt, et ettevalmistusi tehakse lihtsalt igaks juhuks.

Häid ideid valitsuse poolt seni kõlanud pole, on vaid riigi üürikorterid, sajaprotsendiliselt doteeritud bussiliinid või sajamiljonilise linnahalli ehitamine, aga need on rumalad mõtted.

REPLIIK

Ettevõtluskonto soosib poolettevõtlust

Kes ei tahaks olla iseenda peremees? Valitsuse loodav ettevõtluskonto süsteem tundub selleks ideaalne variant: hakka ettevõtjaks ja tasu maksuks vaid 20%. Vähem bürokraatiat, müü aga kaupa või teenust.

MÄRT BELKIN
ajakirjanik

Maksukoormuse erinevus tuleb sellest, et kõik on kokku pressitud, sealhulgas sotsiaalmaks. Ja ravikindlustuse saab kätte alles siis, kui kontole laekub kuus rohkem kui 1300 eurot. Töötuskindlustusmakset pole üldse tarvis välja käia.

Rahandusminister Sven Sester probleemi ei näe – maks on kaks korda väiksem, nii et ravikindlustuse saamiseks tuleb kaks korda miinimumist enam teenida. Minister lisas, et on teisigi miinuseid – ettevõtluskontol ei saa näiteks kulusid arvesse võtta.

> **Minister lisas, et on teisigi miinuseid – ettevõtluskontol ei saa näiteks kulusid arvesse võtta.**

Pole ettevõtja ega töötaja

Ettevõtluskonto omanik on niisiis ettevõtja justkui poole kohaga. Samas pole ta ka töötaja. Uue ärivormi põhiline siht on inimestel, kes tahavad põhitöö kõrvalt lisaäri teha. Mõni aga võtab kontot kui teed riskivabasse ettevõtlusse ja astub selle sammu. Nüüd alles selgub ettevõtluskonto veealune osa – keskmine palk oli mullu 1146 eurot ja ettevõtluskontoga tuleb ravikindlustuse saamiseks teenida sellest rohkem. See ei ole enam hobi põhitöö kõrvalt.

Bürokraatia vähendamine on tervitatav, samuti uue äriviisi loomine, aga riik peab enda PR-nabast kõrgemale vaatama ja selgelt välja ütlema, et paljude plusside kõrval on ettevõtluskonto kõrval ka tugevad miinused, millega tasub enne tarvitamist tutvuda.

ÄRIPÄEV EETRIS

Kuidas ajada äri ääremaal?

Miks kõle ja haisev korter suurtest asulatest väljaspool investorit meelitab ning millise kinnisvara hind suundub üles, millisel alla. Saates on Ruth Andresen 1Partnerist, Imre Hardõkainen Pindi Kinnisvarast ja väikelinnadele keskendunud investor Martin Merbach.

▶ Raadiosaadet "Äripäev eetris" saab kuulata Äripäeva veebis, tellida iTunesis ja alla laadida Soundcloudis.

13

protsenti rohkem kui eelmise aasta veebruaris peatus Eesti majutusettevõtetes sel aastal sise- ja välisturiste. Välisturistide arv suurenes 18 protsenti.

TURUD

Lollikindel investeerimisstrateegia

Investor peaks ühte või teise varaklassi raha paigutamisel arvestama, milline majandustsükkel käimas on, leiab Tallinna Tehnikaülikooli finantsökonoomika doktorant Kristjan Liivamägi.

INDREK MÄE
indrek.mae@aripaev.ee
Äripäev

Tallinna Tehnikaülikooli finantsökonoomika doktorant Kristjan Liivamägi rääkis esmaspäeval Investeerimisklubis, kuidas valida investeerimisstrateegiat.
FOTO: ANDRES HAABU

"Varaklassi valik sõltub majandustsüklist," rõhutas Liivamägi esmaspäeval investeerimisstrateegia loomist käsitleval Investeerimisklubi üritusel. Eksperdi hinnangul reageerib nii kasvu- kui ka langusfaasis vastavalt keskpankade intressimäärade tõstmisele või langetamisele esmalt võlakirjaturg ning seejärel aktsiad ja kaubaturg.

Nii näiteks kukuvad langusfaasis aktsiad ja kaubaturud, kuid esimene märk asjade paranemisest on võlakirjaturgude tõusule pöördumine. Kasvufaasis on aga protsess vastupidine ehk kui aktsiad ja kaubaturud näitavad pigem tõusutrendi, siis keerulise aja tulekule eelneb võlakirjade väärtuse langus.

Vihje keskpankadelt

Aktsiate ja kaubaturgude käitumist ennustavate võlakirjade liikumine sõltub aga suuresti keskpankade poliitikast ehk sellest, kas baasintressimäärasid parasjagu tõstetakse või langetatakse. "Keskpankade ülesanne on majandust kontrollida," selgitas Liivamägi. "Baasintressimäärad on siinkohal mehhanism, mille abil seda tehakse," lisas ta.

Kasvufaasi veavad Liivamägi kinnitusel nõudlus ja tarbimine, sest inimesed saavad endale rohkem lubada. "See saadab ettevõtetele signaali, et tasub rohkem toota ning viimased hakkavadki uusi investeeringuid tegema, kuhu tihti kaasatakse ka laenuraha," selgitas ta. "Nii suureneb nõudlus raha järele ning ka ettevõtetel on vaja juurde abikäsi," viitas Liivamägi sellele, et kasvufaasis töötus ühiskonnas väheneb.

"Et aga kasvu mitte käest lasta, peavad keskpangad üks hetk sekkuma ning intressimäärasid tõstma," märkis Liivamägi. "Keskpank on kui peo peremees, kes soovib, et inimestel oleks lõbus, kuid kes samas üritab takistada kiiret üleminekut õlle pealt viinale ja asju stabiliseerida."

> **Keskpank on kui peo peremees, kes soovib, et inimestel oleks lõbus, kuid kes samas üritab takistada kiiret üleminekut õlle pealt viinale.**
> Kristjan Liivamägi

See aga langetab omakorda olemasolevate võlakirjade hinda, sest uued, tulevikus emiteeritavad riigivõlakirjad pakuvad tänu kõrgenenud intressimääradele investorile suuremat tootlust. "Selleks, et ka juba olemasolevad, madalamat intressi pakkuvad võlakirjad uute kõrval üldse investori jaoks atraktiivsed oleks, peab nende väärtus langema madalamale paremat intressi pakkuvate võlakirjade väärtusest," selgitas Liivamägi, miks võlakirjad baasintressimäärade tõusule kõige enne reageerivad.

Langusfaasis sama loogika

Kasvufaasile järgnevad aga kahanemis- ja langusfaas. "Mingil hetkel vähenevad tarbija sisemine ja finantsiline võimekus, langeb nõudlus ja ettevõtetel tekib lao ülejääk," iseloomustas Liivamägi kasvufaasile järgnevat. "Nii vähendatakse tootmismahtu, kärbitakse investeeringuid ja vähendatakse ka tööjõukulu. See aga vähendab inimeste sissetulekut, mis pärsib veel omakorda tarbimist."

Et majandust elavdada ning taastumisfaasi jõuda, peavad Liivamägi hinnangul keskpangad ka langusfaasis sekkuma, seekord baasintessimäärasid langetades. "Seeläbi muutub raha odavamaks ja taas ka investeerimine kättesaadavamaks – turud stabiliseeritakse ning nõudlus saab taastuda," märkis ta.

Uude kasvufaasi jõudmist saab aga taas esimesena välja lugeda võlakirjade liikumisest. Baasintressimäärade langetamine vähendab ka uusi riiklikke võlakirju ostvate investorite tootlust, sest emiteerivate instrumentide aastane intress langeb. "Selleks, et väiksema intressimääraga võlakirju aga üldse ostetaks, peavad varasema poliitika ajal emiteeritud kõrgemat intressi pakkuvad võlakirjad kallimaks muutuma," selgitas Liivamägi.

Riske on rohkem

Kuigi keskpankade poliitika võimaldab ennustada, mis ühes või teises varaklassis peagi juhtuma hakkab, tuleks investeerimisel arvestada ka mitme teise riskiga. "Analüüsides tuleks kõigepealt paika panna normaalolukord ning seejärel seda riskide ning majandustsüklitest tulenevate eripäradega korrigeerida," nentis Liivamägi.

Kuigi turuhinna või valuutade kõikumisest ning riigi kehtestavatest uutest regu-

VÕRDLUS

USA 10aastase võlakirja kukkumine ennustab sama ka praegu stabiilselt tõusnud S&P 500 indeksile

dollarites

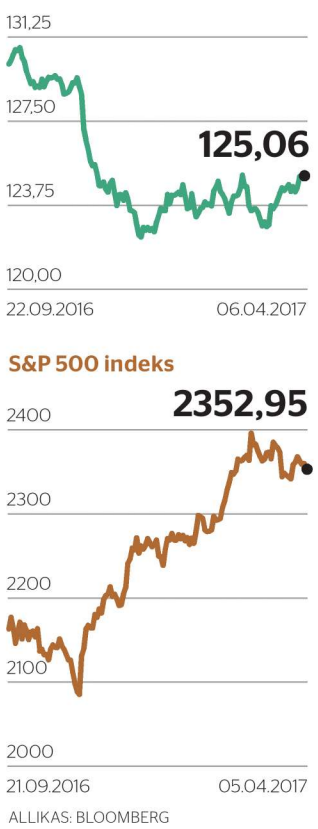

ALLIKAS: BLOOMBERG

latsioonidest tulenevad riskid mõjutavad kõiki varaklasse, tuleb Liivamägi hinnangul näiteks ühisrahastusse ja kinnisvarasse investeerimise puhul arvestada ka vastaspoole krediidiriskiga. "Kinnisvara puhul, kui kodulaenu intress on tänases makromajandusolukorras 2 protsenti, võib majandustsükli vahetudes sellele lisanduda ka euribor ning laenuvõtja ei pruugi suuta enam oma kohustust teenindada."

Majandustsüklitega on oluline arvestada ka seetõttu, et halval ajal võib osa varaklasse muutuda ebalikviidseks. "Näiteks eelmise krahhi ajal oli näha, kuidas Tallinna börsil kadus osa aktsiate puhul ostu pool täielikult ning neid ei olnud võimalik mitte mingisuguse hinnaga realiseerida," selgitas Liivamägi. "Investeerides tuleb alati arvestada, et kui majandusel hakkab halvemini minema, on kas siis võimalik sama tootlust saavutada," viitas Liivamägi sellele, et majandustsüklid mõjutavad kõigi teiste riskide realiseerumist.

Turg on pöördumas

Liivamägi hinnangul on maailmamajandus praegu kasvufaasis, kuid võlakirjade supertsükkel on lõppenud. "Võlakirjade mull on USAs juba lõhkenud ja täna lastakse sealt auru välja," rääkis ekspert. "Madala riskiga võlakirjade tootlus võib varsti olla negatiivne, eriti kui intressimäärad veelgi tõusma peaks."

Ekspert tõi näite, et USA 10aastane võlakiri on langenud 7–8 protsenti. "See võib esmapilgul tunduda küll marginaalne, kuid kui arvestada, et võlakirjade eest saadav tootlus on paar protsenti, siis sisuliselt on minema pühitud investorite mitme aasta tootlus," märkis Liivamägi. "See kõik algas intressimäärade tõusuga USAs," lisas ta.

Kuna võlakirjade väärtus kukub, võib ennustada, et pöördumas on ka aktsiaturg. "Järgmise varaklassina hakkavad langema aktsiad," kinnitas ta kirjeldatud teooriale toetudes. "Juba praegu on näha, et aktsiaturud on fundamentaalselt ülehinnatud, sest näiteks S&P 500 P/E suhe on 27, samas kui ajalooline keskmine on 15."

"Kui ettevõtete kasumid jäävad samale tasemele mis täna, siis oodatav tootlus aktsiatest jääb tulevikus alla 4 protsendi," prognoosis Liivamägi. "Täna makstakse aktsiate eest rohkem kui enne eelmist finantskriisi," lisas ta.

Samuti usub ekspert, et ka kinnisvara on tulevastes majandustsüklites võimalik odavamalt saada ning seetõttu näeb ta head investeerimisvõimalust vaid madala riskiga täielikult või osaliselt tagatud laenudes. "Kui turud hakkavad signaale saatma, siis jõuab teatud osa portfellist veel likviidseks muuta," kirjeldas Liivamägi oma investeerimisstrateegiat.

Tiksumine jätkub

Sellegipoolest usub Liivamägi, et uue majandustsükli tulek võib hoolimata kasvufaasi lõpust veel viibida. "On arvestatav tõenäosus, et 3–5 aastat tiksume külgsuunas," arvas ta. "Altpoolt aitab meid keskpank, et tagada inflatsioon, teisalt aga pole loodetud kasvu näha – nii tiksumegi kitsas koridoris kerge positiivse kasvu ja inflatsiooniga."

Siiski pole ükski majandustsükkel pikas perspektiivis Liivamägi hinnangul igavene ning seetõttu pole ka praegune olukord jätkusuutlik. "Ma ei näe ühtegi positiivset šokki tulemas, mis majanduse käima tõmbaks, samas languseks on kindlasti mitu päästikut," lõpetas Liivamägi, viidates sellele, et kriisi saabumine on tõenäolisem kui uus kasv.

INVESTEERING

Jeff Bezos müüb miljardi eest Amazoni aktsiaid

Amazoni rajaja ja suurim aktsionär Jeff Bezos teatas, et plaanib müüa üle miljoni aktsia, kirjutas uudisteportaal Reuters.

Põhjuseks on asjaolu, et Bezos vajab raha kosmosefirma Blue Origin toetamiseks. Viimane plaanib juba järgmisel aastal hakata turistidele 11minutilisi kosmoselende pakkuma.

"Minu ärimudel on müüa umbes miljardi väärtuses Amazoni aktsiaid ja kasutada see raha Blue Originisse investeerimiseks," ütles Amazoni juht Bezos.

1,1

miljonit Amazoni aktsiat peaks Jeff Bezos müüma, arvestades praegust aktsia hinda.

Blue Origin peab kasumlikuks muutuma ning Bezose jaoks on oluline kosmoselendude hind alla saada, et tulevikus saaks miljonid inimesed elada ja töötada kosmoses. Blue Origini kosmoselendude programmi arendamise kulud on umbes 2,5 miljardit dollarit. Kui palju Bezos täpselt sinna investeerida plaanib, pole teada, kuid ta on vihjanud, et "kulutab, palju vaja on".

Bezosele kuulub Reutersi andmetel 80,9 miljonit Amazoni aktsiat.

ÄRIPÄEV.EE

KOMMERTSPANKADE INTRESSITOOTED

REKLAAM

Tähtajaline hoius EUR, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	2 aastat	3 aastat	üle 5 aasta	min summa
Danske Bank	kontakteeruge pangaga									
Tallinna Äripank	0,10	0,15	0,20	0,40	0,50/1,50	0,60/1,60	0,70/1,70	-	-	200
Tallinna Äripank (3)	0,25	0,30	0,35	0,55	0,65	0,75	0,85	-	-	200
Citadele Pank	-	-	-	0,01	0,01	0,20	0,35	0,75	-	150
Versobank	0,40	0,50	0,60	0,90	1,00	1,80	1,80	1,80	-	350
DNB	0,01	0,05	0,09	0,18	0,21	0,23	0,28	0,33	-	100
Krediidipank	0,20	0,20	0,20	0,40	0,60	0,80	1,20	1,50	2	100/200 (4)
BIGBANK	0,45	0,50	0,60	0,80	0,80	1,10	1,40	1,60	-	500
BIGBANK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inbank	-	-	0,50	0,75	1,00	1,25	1,75	2,00	-	500

Jooksev hoius EUR, %

	keskmiselt kuu jäägilt	kuu püsijäägilt
Danske Bank	kontakteeruge pangaga	
Tallinna Äripank	-	0,00
Tallinna Äripank (3)	-	0,00
Citadele Pank	-	-
Versobank	0,00	0,00
DNB	0,05 (7)	-
Krediidipank	-	0,01
BIGBANK		-
BIGBANK	-	-
Inbank	-	-

Tähtajaline hoius USD, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	min summa
Danske Bank	kontakteeruge pangaga						
Tallinna Äripank	0,05	0,05	0,05	0,10	0,15	0,20	200
Citadele Pank	-	-	-	0,90	1,00	1,30	200
Versobank	0,30	0,35	0,45	0,70	0,90	1,10	500
DNB	0,10	0,11	0,14	0,29	0,39	0,49	100
Krediidipank	0,20	0,20	0,20	0,40	0,60	0,80	100/200 (4)

Kursid on päeva jooksul korrigeeritavad; (3) personaalpanganduse klientidele; (4) internetipangas/kontoris (7) päevalõpu kontojäägilt, Äripanga jooksva hoiuse intressimäär on nüüd 0%

Pankade kontaktandmed

Citadele Pank Narva mnt. 63/1, Tallinn, tel 770 0000, faks 770 0001, e-post: info@citadele.ee, www.citadele.ee
BIGBANK Rüütli 23, Tartu, tel 1333, faks 737 7582, e-post: bigbank@bigbank.ee, www.bigbank.ee
Versobank Hallivanamehe 4, Tallinn, tel 680 2500, faks 680 2501
DnB PANK Tartu mnt 10, Tallinn, tel 686 8500, faks 686 8501, e-post: info@dnb.ee, www.dnb.ee
Eesti Krediidipank Narva mnt 4, Tallinn, tel 669 0941, faks 661 6037
Tallinna Äripank Vana-Viru 7, Tallinn, tel 668 8066, faks 668 8065

BALTI ETTEVÕTETE NOTEERIMATA VÕLAKIRJAD

REKLAAM

võlakiri	ISIN kood	emiteerimis-kuupäev	lunastamis-tähtaeg	kupongimäär	intressimakse sagedus	nimi-väärtus, €	emissiooni maht, €
Creditstar	EE3300111038	1.12.2016	1.09.2017	8,00%	kvartaalne	1 000	3 000 000
PlusPlus Capital	EE3300110980	24.10.2016	1.10.2017	10,00%	kvartaalne	100	3 000 000
Finora Capital	EE3300110659	10.03.2015	15.03.2018	9,75%	kvartaalne	1 000	4 000 000
Creditstar	EE3300111046	1.12.2016	1.06.2018	11,00%	kvartaalne	1 000	12 000 000
Mainor Ülemiste	EE3300110691	16.06.2015	26.11.2018	7,00%	kvartaalne	1 000	5 000 000
Uvic	EE3300110782	27.11.2015	27.11.2018	10,00%	kvartaalne	1 000	1 500 000
PlusPlus Capital	EE3300110840	25.01.2016	1.02.2019	13,00%	kvartaalne	1 000	4 000 000
Finora Capital	EE3300110972	22.09.2016	22.05.2019	9,25%	kvartaalne	1 000	1 000 000
PlusPlus Capital	EE3300111079	20.12.2016	1.10.2019	12,00%	kvartaalne	100	5 000 000
IuteCredit Europe A8	EE3300111020	28.11.2016	15.10.2019	14,00%	kvartaalne	100	1 000 000
Creditstar	EE3300111053	1.12.2016	1.12.2019	12,50%	kvartaalne	1 000	15 000 000

REDGATE CAPITAL

Redgate Capital AS Pärnu mnt 10, Tallinn 10148, tel 66 68 200, bonds@redgatecapital.eu, www.redgatecapital.eu

FONDID

REKLAAM

LHV Varahaldus

05.04

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Pensionifond L, EUR	1,60	1,60	1,60	2,61	1,29	5,15	3,95	4,29	472 953 351
Pensionifond M, EUR	1,26	1,26	1,26	1,85	0,89	3,14	3,37	3,76	70 452 704
Pensionifond S, EUR	1,29	1,29	1,29	1,80	0,10	0,29	2,28	2,62	60 731 683
Pensionifond XL, EUR	1,41	1,41	1,41	3,00	1,55	6,86	4,42	5,02	118 825 881
Pensionifond XS, EUR	1,19	1,19	1,19	1,29	0,02	0,10	2,25	2,85	20 577 122
Täiendav Pensionifond, EUR	1,62	1,64	1,64	3,22	2,09	7,77	5,86	6,21	9 151 512
LHV Pensionifond 25, EUR	1,10	1,10	1,10	3,91	1,03	3,08	2,91	3,74	12 616 565
LHV Pensionifond 50, EUR	1,31	1,31	1,31	5,48	0,95	3,97	3,51	4,46	226 060 341
LHV Pensionifond Intress, EUR	0,94	0,94	0,94	1,59	0,17	0,26	1,48	2,32	4 256 445
LHV Pensionifond 100 Pluss, EUR	1,74	1,76	1,76	8,66	0,67	5,93	4,67	6,31	4 713 903
LHV Pensionifond Intress Pluss, EUR	0,79	0,80	0,80	2,00	-0,02	-0,27	0,93	1,95	536 253
LHV Pärsia Lahe Fond A, EUR	11,33	11,44	11,44		0,90	3,99	-7,10	6,76	11 917 066,78
LHV Maailma Aktsiad Fond A, EUR	10,03	9,93	10,03		5,85	18,07	5,51	4,43	3 866 297,93
LHV Maailma Aktsiad Fond B, EUR	6,41	6,34	6,41		5,85	18,07	5,51	4,38	-

Nordea Pensions Estonia

05.04

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Nordea Pensionifond A, EUR	1,13	1,13	1,13	6,32	2,2	8,94	4,2	4,91	211 794 826,32
Nordea Pensionifond A Pluss, EUR	0,98	0,98	0,98	9,63	3,23	14,11	6,04	6,38	28 473 240,46
Nordea Pensionifond B, EUR	1,00	1,00	1,00	4,03	1,14	4,51	2,57	3,32	23 369 879,54
Nordea Pensionifond C, EUR	0,88	0,88	0,88	2,25	-0,21	-0,32	1,98	2,24	13 348 984,55
Nordea Pensionifond Aktsiad 100, EUR	1,55	1,58	1,57	12,56	4,39	19,88	7,99	8,46	10 752 597,24
Nordea Pensionifond Intress Pluss, EUR	0,80	0,81	0,80	3,58	0,88	3,8	3,35	3,6	2 296 173,89

Trigon Asset Management

05.04

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Trigon Balti Fond C, EUR	19,08	19,76	19,37	6,81	1,50	13,59	12,59	9,27	1 451 330,86
Trigon Uus Euroopa Fond C, EUR	30,50	31,58	30,96	11,85	10,95	25,00	7,02	11,51	94 437 185,10
Trigon Venemaa Top Picks Fond C, EUR	26,04	26,96	26,43	21,38	6,32	83,64	20,16	3,36	16 497 855,23

Fondivalitsejate kontaktandmed

LHV Varahaldus AS Tartu mnt 2, Tallinn 10145, tel 680 0400, faks 680 0402, info@lhv.ee, www.lhv.ee
Nordea Pensions Estonia AS Liivalaia 45/47, Tallinn 10145, tel 710 1250, faks 710 1251, eesti@nordea.com, www.nordea.ee
Trigon Asset Management AS Viru Väljak 2, Tallinn 10111 tel. +372 667 92 00, www.trigon.ee

Maaklerifirmade kontaktandmed

LHV Tartu mnt 2, Tallinn, tel 680 0400, faks 680 0402

toimetaja Liina Laks
tel 667 0097
toimetajad@aripaev.ee

INVESTOR TOOMASE BLOGI

Kuulsuste halb eeskuju

On hulk jõukaid inimesi, kes ei kujuta kohe üldse ette, kuidas oma rahaga peaks ümber käima.

Ühe NBA korvpalluri hiljutise skandaali näitel julgen öelda, et samad reeglid rahaga ümberkäimisel kehtivad nii neile kui ka meile.

Sportlased on parim näide inimestest, kes satuvad noorelt suure raha otsa. Suured summad võivad panna pea ringi käima ka parimatel meist, aga näiteks sportlastel pole suure tõenäosusega kogemust rahaga ümber käia. Suur hulk meist ehk väikeinvestoritest alustab tagasihoidliku summaga ja kasvatab tasahaaval oma vara ja kogemustepagasit.

Kui asi kõlab liiga hästi, et tõsi olla, siis 99 juhul 100st pole see tõsi.

investor Toomas

Megamagnet sulidele

Kui aga sulle langeb sülle miljoneid eurosid, siis vea tegemise hind kasvab ning tihti palgatakse siis inimene, kes sinu rahaga tegelema hakkab. See on aga megamagnet igasugustele sulidele, kes oskavad ennast edukalt müüa, kuid tegelikult on pätid.

Just sedasi läks NBA legendaarse korvpalluri Tim Duncaniga, kelle endine finantsnõustaja tunnistas esmaspäeval kohtus oma süüd finantspettustes, mis läks Duncanile maksma kuni 20 miljonit dollarit ehk umbes kümnendiku sellest, mis ta teenis 19 aasta jooksul NBAs San Antonio Spursi eest mängides.

Irooniline kogu asja juures on veel asjaolu, et Duncan isegi teadnud kadunud rahast enne lahutust, kui advokaadid hakkasid tema finantse täpsemalt uurima. Lugu ise ei ole selles mõttes midagi erakordset, et taas üks naiivne ja rikas noor inimene usaldas kedagi, kes seda usaldust kuritarvitas.

Jälgi ja järgi Buffettit

Erakordne ei ole ka viis neid pettusi vältida ja need põhitõed kehtivad ühtmoodi inimestele, kel on 5000 või 5 miljonit eurot. Osa minu pensionist on Buffettisse investeeritud, ma ise jälgin teda teraselt ja soovitan seda ka kõigil teistel teha.

Tema on parim vanamees, kes võiks su rahaga toimetada. Kuna Buffetti enda varandus on Berkshire Hathaways, siis selle firma aktsiad on üks kindlamaid aktsiainvesteeringuid börsil.

Lihtsus on alati oluline. Pole vahet, mis summadega sa investeerid, ikka on petiseid ja sulisid, kes tahavad kogu su raha kätte saada, lubades fantastilist ja garanteeritud tootlust. Kui asi kõlab liiga hästi, et tõsi olla, siis 99 juhul 100st pole see tõsi. Investeerimine võtab aega ja võib tihti paljude jaoks väga igav tunduda, aga sel juhul mõtle, et oma rahast ilma jäämine pole igav. Kumba sa sel juhul eelistad – igavust või põnevust?

Abiks kaine mõistus

Minu soovitus investeerimiskaugele inimesele, kes ei ole sellest maailmast huvitatud, on investeerida indekseid järgivatesse börsil kaubeldavatesse fondidesse ehk ETFidesse. Nende halduskulud on väikesed, pikas plaanis tõusevad turud alati ja sa ei pea olema kursis majanduses või aktsiaturgudel toimuvaga.

Investeerimise põhialused on kõigile samad ja tegelikkuses suhteliselt lihtsad. Tuleb kasutada kainet mõistust, mitte võtta tarbetuid riske, panustada pikaajaliselt ja mitte uskuda fantastilisi lubadusi. Duncani juhtum on hea võimalus õppida teiste vigadest ja tuletada endale meelde põhitõdesid.

Oluline on meeles pidada, et edust pimestatuna oled aldis tegema suurimaid vigu.

PANE TÄHELE

Toomase soovitused: kuidas vältida pettusi ja kaitsta raha

Jälgi ja järgi Warren Buffettit
Investeeri lihtsalt
Ära usu fantastilisi lubadusi
Paiguta raha börsil kaubeldatavasse fondidesse
Investeeri pikaajaliselt

Investor Toomas on Äripäeva välja mõeldud tegelane, aga tema käsutuses on reaalne raha, mida ta investeerib finantsturgudele. Toomas alustas tegevust 2002. aasta alguses, mil tema käsutusse anti investeerimiseks miljon krooni. Toomase investeerimisotsused langetab Äripäeva börsitoimetus, investeerimismõtteid jagab investor Toomas Äripäeva tagumisel leheküljel ja veebis.

PORTFELL

Kuidas läheb Toomase investeeringutel?

päevane muutus

+0,18%

väärtus 274 441,83 eurot
53% aktsiad / **40%** raha / **7%** võlakirjad

aktsiate päevane muutus protsentides

Ryanair	**1,89**
Baltic Horizon Fund	1,11
Tallink	0,64
Olympic EG	0,56
Apple	0,23
Berkshire Hathaway B-aktsia	0,1
Microsoft	0,06
Apranga	0
Lerøy Seafood	-0,89
Statoil	**-1,06**

Viimased tehingud

Müüs: 9. jaanuaril 250 iShares Stoxx Europe 600 aktsiat hinnaga 36,36 eurot aktsia. Tehingusumma oli 9090 eurot. Teenustasu oli 14,06 eurot.
Müüs: 9. jaanuaril 442 Ryanairi aktsiat hinnaga 14,68 eurot aktsia. Tehingusumma oli 6488,56 eurot. Teenustasu oli 14,06 eurot.

SINU ARVAMUS

Kommenteeri Toomase investeerimisotsuseid, jaga oma kogemusi või esita küsimusi veebilehel www.aripaev.ee või e-kirjaga aadressil investor.toomas@aripaev.ee

OMX TALLINN

52 nädalat

Tallinna börsi üldindeks, kajastab põhi- ja lisanimekirja aktsiate liikumisi.

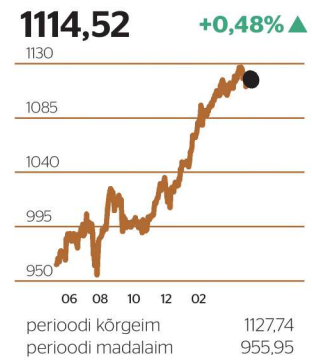

perioodi kõrgeim	1127,74
perioodi madalaim	955,95

BÖRSIFIRMAD

Hiina nõuab Samsungilt Huaweile kahjutasu

Hiina kohus otsustas, et Lõuna-Korea Samsung Electronics peab maksma 80 miljonit jüaani (ligi 11,6 miljonit dollarit) konkurendile Huawei Technologies, põhjuseks patendikaebus, kirjutas uudisteportaal Reuters.
Quanzhou kohtu tehtud otsus on esimene Samsungi ja Huawei vahelises intellektuaalomandit puudutavas vaidluses ning Hiina kontserni esimene võit.
Huawei kaebas kohtusse Samsung China Investment Co. Ltd, Huizhou ja Tianjini äriüksuse ja kaks Hiina elektroonikaettevõtet 20 erineva Samsungi nutitelefoni ja tahvelarvuti valmistamise ja müümise eest, mille patent oli Huaweil. Kokku tahtis Huawei saada 12,7 miljardit dollarit kahjutasu.

PANE TÄHELE

Unilever ostab suure koguse aktsiaid tagasi. Aktsiaid ostetakse tagasi 5 miljardi euro eest. Investorite meelitamiseks tõstetakse ka dividendi 12 protsendi võrra.

Swedbanki ähvardab karistus. Dagens Industri teatel karistab Rootsi finantsinspektsioon Swedbanki. Põhjus on panga juhtivtöötajate töö kõrvalt aetud kinnisvaraäri.

Jeff Bezos müüb Amazoni aktsiaid. Amazoni rajaja ning suurim aktsionär teatas, et plaanib müüa üle miljoni aktsia. Raha vajatakse Blue Origini nimelise kosmosefirma toetamiseks.

BÖRSIKAUBAD

Kütused 6.04

USD

Nafta IPE, bbl	54,80
Nafta NYMEX, bbl	51,54
Mootoribensiin, t	567,25
Diislikütus, t	489,75
Kerge kütteõli, t	479,50
Masuut (1% väävel), t	318,00
Maagaas Henry Hub, btu, USD	3,266

Põllumajandus 6.04

nael = 453,59 g

Kohv NYBOT, USc/nael	137,80
Valge suhkur NYSE LIFFE, USD/t	469,70
Kakao NYBOT, USD/t	2106,00
Nisu NYSE LIFFE, USD/t	147,50
Rapsiseemned NYSE LIFFE Pariis	406,5

Värvilised metallid 5.04

USD/t

Alumiinium LME	1972
Vask LME	5840
Plii LME	2323,5
Nikkel LME	10235
Tina LME	20180
Tsink LME	2793

Väärismetallid 6.04

USD/unts; unts = 31,105 g

Kuld COMEX	1253,11
Plaatina NYMEX	956,23
Pallaadium NYMEX	804,92
Hõbe COMEX	18,21

VALUUTA

Euroopa Keskpank

Austraalia dollar	AUD	1,409	Singapuri dollar	SGD	1,495
Bulgaaria leev	BGN	1,956	Suurbritannia nael	GBP	0,855
Hiina jüaan	CNY	7,364	Šveitsi frank	CHF	1,071
Hongkongi dollar	HKD	8,296	Taani kroon	DKK	7,435
India ruupia	INR	69,293	Tai baat	THB	36,860
Jaapani jeen	JPY	118,490	Tšehhi kroon	CZK	27,058
Kanada dollar	CAD	1,429	Türgi liir	TRY	3,940
Korea won	KRW	1202,720	Ungari forint	HUF	309,910
Norra kroon	NOK	9,167	USA dollar	USD	1,068
Poola zlott	PLN	4,232			
Rumeenia leu	RON	4,540			

ALLIKAS: BLOOMBERG KELLA 17 SEISUGA

EUR/SEK ▲
9,5748

EUR/RUB ▲
59,6596

BÖRS

Tallinn 6.04

aktsia	sulgemis-hind, EUR	muutus eelm, %	käive, EUR	P/E	ROE	P/B	divid. tootlus
Arco Vara	1,350	-3,57	2 205	15,8	4,9%	0,78	0,7%
Baltika	0,320	0,00	17 032	68,3	4,1%	2,81	0,0%
Ekspress Grupp	1,340	0,75	2 120	9,1	9,1%	0,83	3,0%
Harju Elekter	3,980	5,01	106 116	21,2	5,7%	1,20	3,8%
LHV Group	9,490	-0,42	26 739	12,6	20,8%	2,62	0,0%
Merko Ehitus	9,150	0,00	32 423	26,6	5,0%	1,33	7,0%
Nordecon	1,310	0,00	9 145	13,9	8,9%	1,24	2,3%
Olympic EG	1,790	1,13	144 482	9,4	26,6%	2,50	8,4%
PRFoods	0,388	0,00	892	34,3	1,9%	0,66	0,0%
Pro Kapital Grupp	1,880	0,00	-	-	-2,7%	1,23	0,0%
Silvano FG	2,830	-0,35	23 206	10,9	24,2%	2,65	3,5%
Skano Group	0,558	-0,18	558	119,2	-23,0%	0,55	0,0%
Tallink Grupp	0,943	0,64	10 460	14,4	5,4%	0,78	8,5%
Tallinna Vesi	14,000	0,72	27 016	15,3	19,4%	2,96	6,4%
Tln Kaubamaja	8,790	0,46	229 183	13,9	15,4%	2,15	4,6%
Trigon PD	0,630	0,00	-	134,6	-2,1%	1,18	0,0%
Baltic Horizon Fund	1,280	1,11	17 662	-	-	-	-

P/E arvutatud viimase nelja kvartali vahearuande (kui on olemas, siis rahvusvahelise raamatupidamisstandardi (IAS) kohase) konsolideeritud koondkasumi emaettevõtja osa põhjal

Riia 6.04

aktsia	sulgemis-hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Grindex	5,28	0,19	13,9	0,4	-
Latvijas Gaze	8,40	0,00	7,9	0,6	-
Olainfarm	9,54	1,49	13,4	1,4	-

Helsingi 6.04

aktsia	hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Alma Media	-	-	-		
Citycon	2,21	0,45	12,3	0,9	9,1
Elisa Comm.	33,15	-0,12	20,6	5,5	4,2
Finnair	4,68	1,52	-	0,7	-
Fortum	-	-	-		
HKScan	3,53	-1,40	-	0,5	4,0
Kesko	-	-	-		
Neste Oil	36,54	-2,56	-	2,5	2,7
Nokia	4,87	-0,29	-	1,4	-
Olvi	28,15	0,72	17,9	2,9	2,5
PKC Group	23,55	-0,08	36,18	3,6	-
Stockmann	7,65	-2,61	-	0,5	-
Stora Enso	11,21	1,17	-	1,5	-
UPM Kymmene	-	-	-		

Vilnius 6.04

aktsia	hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Apranga	2,71	0,00	-	2,8	4,4
City Service	-	-	-	-	-
Invalda	4,250	0,00	-	1,0	-
Linas Agro	0,651	0,00	15,9	0,6	-
Panevezio Statybos	0,955	-1,55	-	1,5	-
Siauliu Bankas	0,524	0,38	2,0	1,1	-
Snaige	0,273	0,00	-	0,5	-

Harju Elekter ▲
+5,01%

Arco Vara ▼
-3,57%

LOE VEEBIST
Värsked börsiuudised: **www.aripaev.ee/bors**
Turuülevaade: **investor.aripaev.ee**

reklaamitoimetaja Marina Altmaa
tel 667 0161
marina.altmaa@aripaev.ee

TEHNO-
ÜLEVAATUS

E - R 9.00 - 21.00
L 10.00 - 17.00
www.tehnoülevaatus.ee

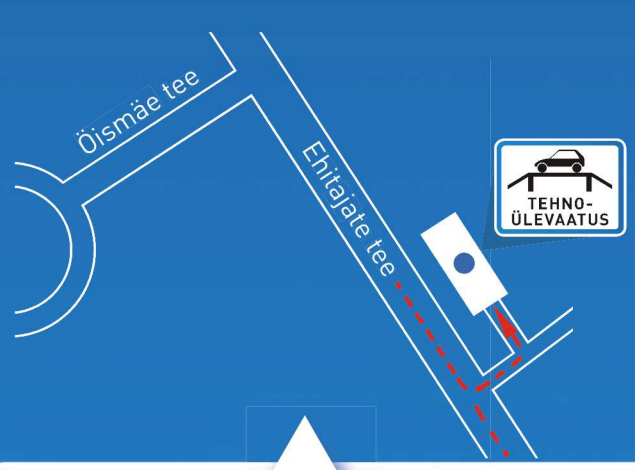

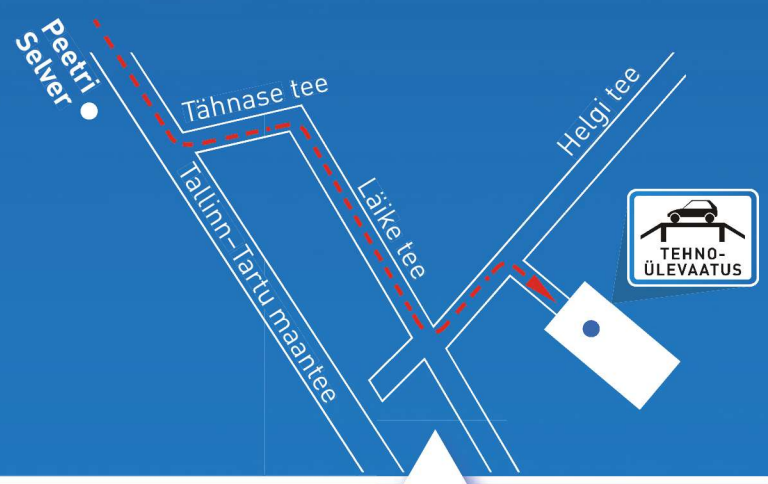

Ehitajate tee 116, TALLINN
Telefon 6099 235

Helgi tee 4, Peetri küla, RAE VALD
3 min. kaugusel
Ülemiste ristmikust
Telefon 6050 078

- Kordusülevaatus **TASUTA!**
- Kõige **KAUEM AVATUD** Tallinnas!
- **TÖÖTAME MITMEL LIINIL**, mis välistab järjekorrad, võimaldab kiiret teenindust ning hoiame kokku kliendi aega.
- Võimalus kontrollida või soetada uus tulekustuti.
- Teostame ka tehnokontrolli: amorditest, piduritest, lõtkutest.

Broneeri aeg kodulehel
www.tehnoülevaatus.ee
ja SÄÄSTA 6 EUR!

Äripäev
Reede, 7. aprill 2017
nr 68 (5666) 3 eurot

ISSN 1406-2585

Sooduspakkumised 3. aprill - 1. mai 2017

või kuni kaupa jätkub **Tule! Tutvu! Üllatu!**

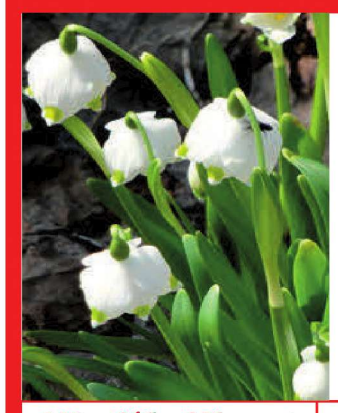

Kevade Valga mnt 3 Tõrva
Leola Jakobsoni 11 Viljandi
Kaare Suur-Kaare 68 Viljandi
Suure-Jaani Lembitu 48 S-Jaani
Võhma pood Tallinna 2a Võhma
Nooruse Räpina mnt 1 Võru
Piile Kooli tee 2 Väimela
Osula pood Sõmerpalu vald Osula
Ostumarket Vabriku 11 Põlva
Eeden Weizenbergi 21 Kanepi
A-Market Valga mnt 7 Elva
Harald Oja 12 Nõo
Karlova pood Võru 47a Tartu
Tabivere Tuuliku 8 Tabivere
Luua pood Palamuse vald Luua
Rüütli Lossi 11 Põltsamaa
Keskuse Aia 1 Jõgeva
Piiri Piiri 7 Jõgeva
Torma Tartu mnt 7 Torma
Pere pood Avinurme vald Ulvi
Maali pood Pärniku 11 Avinurme
Avinurme pood Rakvere tänav 1 Avinurme

Jonase pood Kure 3a Paide
Koeru Jaani tee 2 Koeru
Mesilane Faehlmanni 15 Rakke
Tamsalu KM Raudtee 5 Tamsalu
Vajangu Tamsalu vald Vajangu
Kiltsi pood Pikk 2 Kiltsi
Triigi pood V-Maarja vald Triigi
Aravete Piibe mnt 16 Aravete
Ambla Pikk 16 Ambla
Lehtse Pikk 14a Lehtse
Karli Piibe mnt 8 Aegviidu
Tapa KM 1.Mai pst 3 Tapa
Kaseke Ülesõidu 8 Tapa
Vohnja pood Kadrina vald Vohnja
Kadrina pood Nooruse 1 Kadrina
Nord Tallinna 68 Rakvere
Mõisa pood Roodevälja küla Näpi
Roobuka pood Saku vald
Loo pood Kaare tee 2 Loo
Kostivere pood Mõisa tee 3 Kostivere
Nurga pood Kuusalu tee 39 Kuusalu
Loksa pood Posti 2a Loksa

Keskuse Mere 67 Võsu
Ulvi Rägavere vald Ulvi
Ö pood Kunda tee 4 Viru-Nigula
Toila Pikk 18a Toila
Mäetaguse Kooli 7 Mäetaguse
Iisaku pood Tartu mnt 46 Iisaku
Mustvee pood Tartu 7 Mustvee
Olevi pood Olevi 27 Pärnu
Rae Riia mnt 271 a Pärnu
Jõõpre pood Aisa tee 1-6 Pärnumaa
Järvakandi pood Pargi 1 Järvakandi
Tamme pood Tamme küla
Lelle pood Lelle alevik
Kaerepere pood Kaerepere alevik
Karmani pood Kooli tn.6a Rapla
Ristiku Tallinna mnt 45 Rapla
Alu Rapla 3 Alu
Hagudi Viljandi mnt 24 Hagudi
Märjamaa pood Pärnu mnt 31A Märjamaa
Rita Märjamaa vald Varbola
Riisipere pood Metsa 2 Riisipere
Lihula pood Jaama 4 Lihula

partner: Georgi Pikk 16 V-Maarja

Tärniga tähistatud tooteid ei ole kõikides üksustes saadaval!

meie toidukaubad

13 maakonnas, üle 60 kaupluse
RRLektus AS, Kauba 3, Tapa 45106
tel. 32 50 960 meie@meietoidukaubad.ee

~~0.55~~ 0.33 (-40%) Perenaise sai 320g (1,03 kg)
~~0.61~~ 0.42 (-31%) Rukkisepik 300g (1,40 kg)
~~0.75~~ 0.50 (-33%) Rehe vormileib 600g (0,83 kg)
~~0.73~~ 0.49 (-33%) Pehmik 240g (2,04 kg) 2 sorti Eesti Pagar

~~2.69~~ 1.70 (-33%) Rakvere lastevorst 600g (2,98 kg)
~~2.69~~ 1.69 (-37%) Valla lastevorst kg
~~2.59~~ 1.29 (-50%) Valla viiner 800g (1,61 kg)
~~2.19~~ 1.29 (-41%) Rakvere suitsusardell 500g (2,58 kg) RLK

~~3.29~~ 2.29 (-32%) Rakvere suitsusingike 350g (6,54 kg)
~~2.99~~ 1.99 (-23%) Rakvere Viru sink 400g (4,98 kg)
~~7.39~~ 4.99 (-34%) Rakvere suitsusink kg RLK

~~1.29~~ 0.90 (-30%) Kana hakk-koivake 375g (2,40 kg)
~~1.99~~ 1.49 (-25%) Tallegg pozarski kotlet 350g (4,26 kg)
~~3.29~~ 1.99 (-40%) Kanapihvid 1kg
~~3.39~~ 1.99 (-41%) Järlepa lihapall kg Tallegg

~~7.99~~ 5.39 (-33%) Eestimaine broilerifilee kg Tallegg
~~3.89~~ 1.99 (-49%) Jahutatud broilerikints kg Tallegg
~~4.29~~ 2.59 (-40%) Seavälisfile minutipihv 380g (6,82 kg) RLK

~~8.49~~ 6.19 (-27%) Maasink kg
~~1.89~~ 1.39 (-26%) Rullpeekon dekooriga 125g (11,12 kg) *
~~4.29~~ 2.99 (-30%) Parmesani täissuitsuvorst 250g (11,96 kg) * Nõo LT

~~1.39~~ 0.99 (-29%) Veisemaksapasteet 200g (4,95 kg)
~~4.39~~ 2.69 (-39%) Suitsutatud sea esikoot kg
~~1.49~~ 1.10 (-26%) Ampsiku lihasnäkk 85g (12,94 kg) Nõo LT

~~0.79~~ 0.59 (-25%) Kreeka jogurtijook 275g (2,15 kg) 2 sorti Valio
~~1.39~~ 0.79 (-28%) Kohupiimakreem 3% 300g (2,63 kg) 2 sorti Valio
~~1.29~~ 0.89 (-31%) Kohupiimamaius 400g Otto (2,23 kg) * 2 sorti

~~0.99~~ 0.75 (-24%) Kodujuust 200g (3,75 kg)
~~1.49~~ 0.85 (-29%) Keefir Gefilus 1l 3,5%
~~1.29~~ 0.89 (-25%) Koorejogurt Muah 380g (2,34 kg) 2 sorti Valio

~~1.49~~ 1.10 (-26%) Väike viiner juustuga 260g (4,23 kg)
~~3.59~~ 2.49 (-31%) Maitselt mahe grillvorst juustuga 600g (4,15 kg)
~~2.99~~ 1.89 (-37%) T/S Kolme juustu 240g (7,88 kg),
~~1.49~~ 0.99 (-34%) Šnäkkvorstike 110g (9,00 kg) Atria

~~2.99~~ 1.79 (-40%) Seahakkliha 500g (3,58 kg)
~~6.59~~ 4.79 (-27%) Soolapeekon kg
~~8.49~~ 5.79 (-32%) Talusink kg Atria

~~2.69~~ 1.99 (-26%) Saaremaa pelmeenid 600g (3,32 kg) *
~~3.69~~ 2.89 (-22%) KV Juustuga suitsutatud 600g (4,82 kg) *
~~8.99~~ 6.79 (-24%) K/S Peekon kg * Saaremaa LT

~~5.69~~ 4.29 (-25%) Kalevi poolsuitsuvorst kg *
~~1.49~~ 1.10 (-26%) Poolsuitsuvorst Isukas 330g (3,33 kg) *
~~2.19~~ 1.49 (-32%) Moskva keeduvorst 500g (2,98 kg) * Rannarootsi LT

~~1.79~~ 1.10 (-39%) Lumekrabipulgad 150g (7,33 kg) Vici
~~1.69~~ 1.10 (-35%) Heeringafilee kergsoola 220g (5,00 kg) Vici
~~1.29~~ 0.89 (-31%) Suitsuriimed õlis 240g (3,71 kg) Libava
~~2.49~~ 1.79 (-28%) Praetud riimed koduses marinaadis 230g (4,16 kg) Läätsa Kalatöötlus

~~4.49~~ 2.79 (-38%) Hollandi leibjuust viil 500g (5,58 kg) Valio
~~3.29~~ 1.89 (-43%) Vene juust viil 300g (6,30 kg)
~~2.29~~ 1.79 (-18%) Suitsujuust Kaval Ants singiga 250g (7,16 kg)
~~1.39~~ 0.99 (-29%) Eesti juust riivitud 200g (4,95 kg)

~~2.49~~ 1.69 (-32%) Eesti Või 82% 250g (6,76 kg) E-Piim
~~1.49~~ 0.99 (-34%) Margariin Rama Classic 400g (2,48 kg)
~~1.29~~ 0.99 (-23%) Hiirte sulatatud juust maitserohelisega 200g (4,95 kg) *
~~1.29~~ 0.99 (-23%) Hiirte sulatatud juust kukeseentega 200g (4,95 kg)

~~2.99~~ 2.19 (-27%) Kreeka jogurti kook 350g (6,26 kg)
~~2.69~~ 1.79 (-33%) Kohupiimarull 350g (5,11 kg)
~~2.39~~ 1.79 (-25%) Muretsõstrapalmik 400g (4,48 kg)
~~2.39~~ 1.79 (-25%) Peekoni-munapirukas 390g (4,59 kg) Eesti Pagar

~~0.99~~ 0.75 (-24%) Üllatusmuna Kinder 20g (37,50 kg)
~~1.49~~ 0.99 (-34%) Sokolaadidrazee M&M 90g (11,00 kg) * 2 sorti
~~1.49~~ 1.10 (-26%) Tume sokolaad Maiuspala 100g (11,00 kg) Kalev

~~1.99~~ 1.49 (-25%) Pralineekompvek Maiuspala 175g (8,51 kg) Kalev
~~1.49~~ 0.99 (-34%) Kummikomm Kuldkaru 200g (4,95 kg) Haribo
~~2.19~~ 1.59 (-24%) Klaas ja täidiskaramellide assortii 500g (3,18 kg)

~~0.49~~ 0.35 (-29%) Croissant 7 days kakao ja vanillikreemiga 60g (5,83 kg)
~~0.69~~ 0.55 (-20%) Präänik piparmündi 250g (2,20 kg) Adugs
~~1.29~~ 0.99 (-23%) Kaeraküpsis 500g Väike Väänik (1,98 kg)

~~1.29~~ 0.79 (34%) Ühepajatoit 400g Härmavilja (1,98 kg)
~~1.29~~ 0.79 (-34%) Brokoli,lillkapsas,porgand 400g Härmavilja (1,98 kg)
~~0.79~~ 0.49 (-38%) Jäätis Vanilli Ninja 80g (6,13 kg) 2 sorti

~~2.99~~ 1.99 (-33%) Kohv Araabika 500g (3,98 kg)
~~4.99~~ 3.79 (-24%) Kohv Luxus 500g (7,58 kg) 2 sorti
~~11.99~~ 9.49 (-21%) Kohviuba Arabica 1kg

~~1.99~~ 1.89 (-30%) Meira Tomatiketšup 950g (1,99 kg) *
~~3.22~~ 1.19 (-40%) Felix Spring roll kaste 370g (3,22 kg) *
~~1.95~~ 0.79 (-39%) Majonees Lemmik Provansaal 405g (1,95 kg) Polven
~~1.69~~ 1.69 (-32%) Eesti rafineeritud rapsiõli Olivia 1l
~~8.58~~ 4.29 (-28%) Borges Ekstra Neitsioliivõli 500ml (8,58 l) *

~~0.49~~ 0.49 (-38%) Kalew nisujahu T-550 1kg
~~0.39~~ 0.29 (-26%) PrestoToruke 400g (0,73 kg)
~~0.39~~ 0.29 (-26%) Presto Spaghetti Nr 7 400g (0,73 kg)
~~0.99~~ 0.69 (-30%) Makaron Meliissa sarveke 500g (1,38 kg) *
Makaron Meliissa spiraal 500g (1,38 kg) *

~~1.29~~ 0.89 (-31%) Doris pikateraline riis 4x125g (1,78 kg)
~~1.25~~ 0.69 (-40%) Veski Mati 8-Viljahelbed kliidega 500g (1,38 kg)
~~1.25~~ 0.79 (-31%) Helen Neljaviljahelbed 500g (1,58 kg)
~~1.69~~ 0.59 (-65%) Lutik Maasikad siirupis 530g/230g (2,57 kg) *

~~1.39~~ 0.99 (-29%) Minu rohelised herned 690g/450g (2,20 kg) *
~~1.29~~ 0.89 (-25%) Frutico marineeritud kurgid 650g/350g (2,54 kg)
~~1.29~~ 0.79 (-39%) Frutico Kreeka salat 820g/500g (1,58 kg)
~~0.89~~ 0.59 (-34%) La Italiana oad tomatikastmes 400g/240g (2,46 kg)

~~2.59~~ 1.59 (-39%) Šampoon Schauma Nature 250ml (6,36 l) *
~~2.59~~ 1.59 (-39%) Palsam Schauma Nature 200ml (7,95 l) *
~~3.29~~ 2.19 (-33%) Hambapasta Splat White Plus 100ml (21,90 l) *
~~2.99~~ 1.99 (-33%) Oral-B hambahari Ultra Thin Green Tea, extra soft *
~~2.59~~ 1.79 (-31%) Oral-B suuvesi Professional Protection 250ml(7,16 l)

~~1.59~~ 1.10 (-31%) KiteKat kiisueine 4x100g (2,75 kg) * 3 sorti
~~2.39~~ 1.59 (-33%) Daya 4 MIX kuivtoit kassidele 1kg 2 sorti
~~0.89~~ 0.59 (-34%) Apollo koeratoit 400g (1,48 kg) * 2 sorti
~~6.49~~ 3.99 (-38%) Darling kuivtoit koertele 3kg (1,33 kg) * 2 sorti

~~0.69~~ 0.69 (-31%) Hele õlu Tuborg 4,6% 0,33l (2,09 l)
~~0.85~~ 0.85 (-24%) Hele õlu Karl Friedrich 5% 0,5l (1,70 l)
~~4.99~~ 4.99 (-29%) Hele õlu Saku Originaal 4,7% 0,5l 6-pakk (1,66 l)
~~11.99~~ 11.99 (-31%) Hele õlu Saku 1820 Eripruul 4,8% 0,33l (1,51 l) *

~~0.79~~ 0.79 (-24%) Hele õlu A.Le.Coq 1807 5% 0,33l (2,39 l) *
~~0.79~~ 0.79 (-29%) Hele õlu Alexander 5,2% 0,5l (1,58 l)
~~0.89~~ 0.89 (-25%) Tume õlu Alexander Dunkel 4,2% 0,568l (1,57 l)
~~4.99~~ 4.99 (-29%) Hele õlu Ale Coq Alexander 5,2% 6-pakk 0,568l (1,46 l)

~~0.59~~ 0.59 (-26%) Hele õlu Puls Classic 0,5l 4,7% (1,18 l)
~~0.79~~ 0.79 (-31%) Hele õlu Charger Lager Beer 5% 0,5l (1,39 l) *
~~0.89~~ 0.89 (-37%) Hele õlu Heineken 5% 0,5l (1,78 l) *
~~4.49~~ 4.49 (-34%) Hele õlu Meistrite Gildi Kuldne 5,2% 0,568l 6-pakk (1,32 l)

~~0.89~~ 0.69 (-22%) Baltika 0 õlu 0,5% alk-vaba 0,5l (1,38 l)
~~0.79~~ 0.49 (-38%) Kali 3 Kopikat 1,5l (0,33 l)
~~0.99~~ 0.69 (-30%) Arctic Sport BCAA 0,75l (1,32 l) *
~~2.79~~ 1.99 (-29%) Siirup Päikesemarja 1l *

~~1.69~~ 1.10 (-35%) Kartulikrõps Lay´s Pepperoni 150g (7,33 kg) *
~~1.69~~ 1.29 (-24%) Popcorn karamellimaitseline 120g (10,75 kg)
~~1.69~~ 1.29 (-35%) Kartulikrõps Estrella hapukoore-sibula 200g (6,45 kg) *

~~1.35~~ 0.79 (-41%) Grita Blossom lahtrisõtikud 120tk (0,01 tk)
~~1.35~~ 0.79 (-31%) Majapidamispaber Soft&Easy 2 rulli (0,40 tk) *
~~7.49~~ 4.49 (-41%) Tualettpaber Zewa Deluxe 16 rulli (0,28 tk) *

~~0.89~~ 0.89 (-39%) Fairy Lemon 450ml (1,98 l)
~~2.59~~ 1.59 (-35%) Pesupulber Rex Color 1,4kg (1,85 kg)
~~2.29~~ 1.49 (-31%) Ace Delicate 1l *
~~2.29~~ 1.69 (-28%) AJAX üldpuhastusvahend Floral Fiesta Lilac 1l *

~~0.59~~ 0.59 (-30%) Siider Sherwood Pear 4,5% 0,33l (1,79 l)
~~0.79~~ 0.79 (-23%) Siider Kiss Pomegranate-Lime 4,5% 0,5l (1,58 l)
~~0.79~~ 0.79 (-28%) Muu alkoholine jook Karge Sidrun 5,5% 0,33l (2,39 l)
~~2.59~~ 2.59 (-28%) Muu alkoholine jook G:N Grapefruit 5,5% 1,5l (1,73 l)

~~2.79~~ 2.79 (-30%) Vein Solana 10% 0,75l (3,72 l) 2 sorti
~~3.99~~ 3.99 (-23%) Arom.veinijook Dreamer Sweet 10% 1l 2 sorti

~~3.99~~ 3.99 (-30%) GT.vein Hardys 11% 0,75l (5,32 l) * 2 sorti
~~4.49~~ 4.49 (-24%) GT. vein Robertson Nat. Sweet 7,5% 0,75l (5,99 l) 2 sorti
~~4.49~~ 4.49 (-18%) KPN vein Deinhard Riesling 12,5% 0,75l (5,99 l) *

~~0.99~~ 0.69 (-30%) Vichy VivaFresh Lemon Lime 1,5l (0,46 l)
~~0.99~~ 0.75 (-24%) Aura Fruit Maasika-basiiliku 1,5l (0,50 l)
~~0.79~~ 0.79 (-28%) Min.vesi Magnesia Red Grape 1,5l (0,53 l)
~~1.69~~ 1.39 (-18%) Borjomi mineraalvesi 1l

~~0.99~~ 0.59 (-39%) Lotte Limonaad 1,5l (0,39 l)
~~0.99~~ 0.75 (-24%) Limonaad Kelluke 1,5l (0,50 l)
~~1.19~~ 0.79 (-28%) Pepsi Cola 1,5l (0,53 l)
~~1.39~~ 0.95 (-32%) Coca Cola 1,5l (0,63 l)

~~0.49~~ 0.49 (-39%) Marli Juissi Sidruni-Laimijook 1l *
~~0.69~~ 0.69 (-24%) Marli Vital Multivitamiinijook 1l *
~~0.79~~ 1.29 (30%) Aura Magus Apelsininektar 1l
~~0.69~~ 0.99 (-39%) Cido Tomatimahl 1l *

~~0.39~~ 0.30 (-23%) ZOO Ice mahlajook 0,2l (1,50 l) 2 sorti
~~1.79~~ 1.29 (-28%) Aura Fresh Tropic Mix 2l (0,65 l)
~~0.99~~ 0.99 (-38%) Gutta Max Maasikamaits. Mangojook 2l (0,50 l)

~~1.99~~ 1.99 (-29%) Gaz.puuviljajook La Rosheli Muscat 11% 0,75l (2,65 l)
~~2.79~~ 2.79 (-28%) Puuviljavahuvein Cosmopolitan Red Apple 6% 0,75l (3,72 l)
~~3.99~~ 3.99 (-25%) Vahuvein Mionetto Vivo Dolce 9,5% 0,75l (5,32 l)
~~6.99~~ 6.99 (-29%) Kvaliteetvahuvein Martini Asti 7,5% 0,75l (9,32 l)
~~7.99~~ 7.99 (-31%) Kpn kvaliteetvahuvein Martini Prosecco 11,5% 0,75l (10,65 l) *

~~3.99~~ 3.99 (-29%) Liköör Canari Choco Cherry 15% 0,35l (10,54 l) *
~~8.99~~ 8.99 (-33%) Liköör Vana Tallinn 40% 0,5l (17,98 l)
~~8.99~~ 8.99 (-33%) Liköör Minttu 40% Peppermint 0,5l (17,98 l)
~~11.50~~ 11.50 (-33%) Liköör Jagdtraum 30% 0,7l (16,43 l) *
~~15.49~~ 15.49 (-31%) Liköör Jägermeister 35% 0,7l (22,13 l) *

~~11.99~~ 11.99 (-31%) Rum Bacardi Carta Negra 40% 0,5l (23,98 l) *
~~10.99~~ 10.99 (-40%) Mus piiritusejook Captain Morgan Spiced 35% 0,5l (21,98 l)
~~15.99~~ 15.99 (-31%) Rum Caribba Negro 37,5% 1l
~~12.99~~ 12.99 (-40%) Whiskey Scottish Leader 40% 0,7l (18,56 l)
~~9.49~~ 9.49 (-31%) Whisky Ballantines Finest 40% 0,5l (18,98 l)

~~6.99~~ 6.99 (-31%) Mus piiritusejook Aramis VS 30% 0,5l (13,98 l)
~~8.99~~ 8.99 (-33%) Mus piiritusejook Napoleon Seven Barrels VSOP 30% 0,7l (12,82 l) *
~~9.99~~ 9.99 (-40%) Brandy Ibis XO 36% 0,5l (19,98 l) *
~~15.99~~ 15.99 (-31%) Cognac Hennessy VS 40% 0,35l (45,69 l)

~~8.99~~ 8.99 (-33%) Viin Zelenaja Marka Kedrovaja 40% 0,5l (17,98 l) *
~~8.99~~ 8.99 (-33%) Viin Koskenkorva 40% 0,5l (17,98 l) *
~~7.99~~ 7.99 (-33%) Crafters Gin Pohla 38% 0,5l (7,99 l) *
~~10.99~~ 10.99 (-31%) Hogarth Gin 37,5% 0,7l (15,70 l) *

~~7.99~~ 7.99 (-31%) Viin Mernaja Na Moloke 40% 0,5l (15,98 l)
~~8.49~~ 8.49 (-41%) Viin Nemiroff Delikate 40% 0,5l (16,98 l)
~~8.49~~ 8.49 (-31%) Viin Nemiroff Honey Pepper 40% 0,5l (16,98 l) *
~~8.99~~ 8.99 (-41%) Khortytsa Ice Vodka 40% 0,5l (17,98 l) *
~~14.99~~ 14.99 (-41%) Viin Pyat Ozer 40% 1l *

~~2.99~~ 2.99 (-31%) Viin Tuletorni 40% 0,2l (14,95 l)
~~6.19~~ 6.19 (-48%) Viin Ekstra 40% 0,5l (12,38 l)
~~8.99~~ 8.99 (-36%) Vergi Premium viin 40% 0,5l (17,98 l) *
~~6.99~~ 6.99 (-35%) Pipra Kibe naps 35% 0,5l (13,98 l)

Piltidel on illustreeriv tähendus

www.meietoidukaubad.ee